

ΑΤΕΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ.
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΠΡΕΒΕΖΑΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
ΖΑΚΑ ΧΡΙΣΤΙΝΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΟΠΟΥΛΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑ

ΑΜ 2003123

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2009-2010

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ

ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ

ΝΟΜΟΥ ΠΡΕΒΕΖΑΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ	4
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ	11
1.1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	12
1.2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	13
1.3. Η ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	16
1.4. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	18
1.5. Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΩΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ.....	25
1.6. Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	26
1.7. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	28
1.8. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ΠΟΥ ΠΕΡΙΕΧΕΙ.....	29
1.9. ΤΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	31
1.9.1. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	32
1.9.2. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ.....	34
1.9.3. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	35
1.10. ΤΑ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	36
1.11. ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	41
2.1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ	42
2.2. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	44
2.3. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ.....	46
2.4. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	48
2.5. ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	54
3.1. Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	55
3.2. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	58
3.3. ΦΟΡΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	59
3.3.1. Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (Ε.Ο.Τ.)	59
3.3.2. Ο ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (Ο.Τ.Ε.Κ.).....	63
3.3.3. ΤΟ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (Ξ.Ε.Ε.)	65
3.4. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2004-2010.....	66
3.5. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ.....	72
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΟΜΟ ΠΡΕΒΕΖΗΣ.....	80
4.1. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	81
4.2. ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΠΡΕΒΕΖΑΣ	82
4.3. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	86
4.4. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	89
4.5. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΣ ΚΑΙ ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	92
4.6. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ	93
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο ΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΠΡΕΒΕΖΗΣ.....	95
5.1. Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΙ Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ.....	96

5.2. ΤΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ	97
5.3. ΘΕΛΓΗΤΡΑ- ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ.....	100
5.4. ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ – ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑ	107
5.4.1. Η ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ, ΕΝΑ ΕΡΓΟ ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ.....	110
5.5. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΝΟΜΟΥ ΠΡΕΒΕΖΑΣ.....	113
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ^ο ΕΡΕΥΝΑ.....	120
6.1. Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	121
6.2. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ 1	122
6.2.1. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ 1	124
6.3. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ 2.....	129
6.3.1. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ 2	131
6.4. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ 3.....	135
6.4.1. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ 3.....	137
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	142
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	150
ΔΙΚΤΥΑΚΟΣ ΤΟΠΟΣ.....	151

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1:Στόχοι τουριστικού σχεδίου ανάπτυξης Ελληνικού Τουρισμού	71
Πίνακας 2:Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών Τουρισμού περιόδου 2005-2007.....	77
Πίνακας 3:Αφίξεις αλλοδαπών κατά υπηκοότητα τους μήνες του 2007	78
Πίνακας 4: Εξέλιξη του πληθυσμού την τριακονταετία 1971 - 2001 στο Νομό Πρέβεζας, το γεωγραφικό διαμέρισμα της Ηπείρου και τη χώρα.	88
Πίνακας 5: Μόνιμος πληθυσμός κατά φύλο στο Νομό Πρέβεζας, την περίοδο 2001-2007. ..	89
Πίνακας 6: Οικονομικά ενεργός & μη ενεργός πληθυσμός 1991 – 2001	92
Πίνακας 7: Οικονομικά ενεργός πληθυσμός κατά τομέα παραγωγής, 1991 και 2001.	93
Πίνακας 8: Διαρθρωτική δομή της τουριστικής βιομηχανίας.....	96
Πίνακας 9: Ξενοδοχειακό δυναμικό κατά κατηγορία και περιοχή έτους 2007.....	97
Πίνακας 10: Συγκριτικός πίνακας τουριστικών καταλυμάτων Νομού Πρέβεζας με τους άλλους Νομούς της περιφέρειας Ηπείρου περιόδου 1996-2007.....	99
Πίνακας 11:Πληρότητα τουριστικών καταλυμάτων χρονικής περιόδου 2000-2007.....	99
Πίνακας 12: Οικογενειακή κατάσταση και φύλο των τουριστών.....	124

Πίνακας 13: Τόπος προέλευσης τουριστών	124
Πίνακας 14: Επάγγελμα και εισόδημα τουριστών	125
Πίνακας 15: Σκοπός ταξιδιού και κίνητρο επίσκεψης τουριστών	126
Πίνακας 16: Μεταφορικό μέσο και φορές επίσκεψης.....	127
Πίνακας 17: Χρονική περίοδος διακοπών και βαθμός ικανοποίησής τους.....	128
Πίνακας 18: Αστέρια και αριθμός δωματίων των ξενοδοχείων	131
Πίνακας 19: Ποσοστό επί της % των ηλικιών που μένουν σε ξενοδοχεία	132
Πίνακας 20: Σχεδιάζονται μέτρα για την ανάπτυξη του τουρισμού και θεωρούνται ικανοποιητικά;	137
Πίνακας 21: Ποιοι είναι κατά σειρά αξιολόγησης οι αρμόδιοι φορείς για την τουριστική ανάπτυξη του Νομού Πρέβεζας	138

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1: Οι βασικές κατηγορίες τουρισμού.....	17
Διάγραμμα 2: Οι κυριότερες εναλλακτικές μορφές τουρισμού	19
Διάγραμμα 3: Οι υποθετικοί συνδυασμοί των παραγωγικών δυνατοτήτων μιας τουριστικής οικονομίας	27
Διάγραμμα 4: Διάγραμμα επενδύσεων.....	47
Διάγραμμα 5: Βασικές έννοιες των στατιστικών του τουρισμού.....	73
Διάγραμμα 6: Η Εξέλιξη του Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα του Τουρισμού χρονικής περιόδου 2005-2009	78
Διάγραμμα 7: Αφίξεις αλλοδαπών κατά υπηκοότητα περιόδου 2006-2007	79
Διάγραμμα 8: Τρόπος διάθεσης δωματίων στην Ήπειρο	98
Διάγραμμα 9: Οικογενειακή κατάσταση και φύλο των τουριστών.....	124
Διάγραμμα 10: Επάγγελμα και εισόδημα τουριστών.....	125
Διάγραμμα 11: σκοπός ταξιδιού και κίνητρο επίσκεψης τουριστών	126
Διάγραμμα 12: Μεταφορικό μέσο και φορές επίσκεψης	127
Διάγραμμα 13: χρονική περίοδος διακοπών και βαθμός ικανοποίησής τους	128

Διάγραμμα 14: αστέρια και αριθμός δωματίων των ξενοδοχείων	131
Διάγραμμα 15: ποσοστό επί της % των ηλικιών που μένουν σε ξενοδοχεία	132
Διάγραμμα 16: Μέρη που διαμένουν σε ξενοδοχείο	133
Διάγραμμα 17: εναλλακτικές δραστηριότητες ξενοδοχειακών μονάδων	134
Διάγραμμα 18: είδος χρησιμοποιούμενης διαφήμισης.....	134
Διάγραμμα 19: σχεδιάζονται μέτρα για την ανάπτυξη του τουρισμού και θεωρούνται ικανοποιητικά;.....	137
Διάγραμμα 20: ποιοι είναι κατά σειρά αξιολόγησης οι αρμόδιοι φορείς για την τουριστική ανάπτυξη του Νομού Πρέβεζας	138
Διάγραμμα 21: η προβολή του τουριστικού προϊόντος από την τοπική αυτοδιοίκηση	139
Διάγραμμα 22: Οι τοπικές υπηρεσίες που παρέχονται στον τουρίστα.....	140
Διάγραμμα 23: υπάρχουν τομείς βελτίωσης	140

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο τουρισμός αποτελεί μια οικονομική δραστηριότητα η οποία όταν αναπτύσσεται σωστά μπορεί να αποφέρει σημαντικά ωφελήματα στις οικονομίες. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τις αναπτυσσόμενες χώρες και συγκεκριμένα γι' αυτές που πληρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του τουρισμού τους, γενικά, και ειδικότερα του διεθνούς τουρισμού. Έτσι, λοιπόν, επιδιώκουν αυτές με κάθε τρόπο να επιταγχύνουν την τουριστική τους ανάπτυξη, επειδή πιστεύουν ότι αυτή θα συμβάλλει αποφασιστικά στην οικονομική και κατ' επέκταση στην κοινωνική τους ανάπτυξη.

Η συμβολή του τουρισμού στην ανάπτυξη της οικονομίας μιας περιοχής, μπορεί κάτω από προϋποθέσεις να είναι πραγματικά σημαντική, αφού εξασφαλίζει σε αυτή χρήματα, δημιουργεί ευκαιρίες απασχόλησης, αυξάνει ή συμπληρώνει τα εισοδήματα των κατοίκων της, προκαλεί αξιόλογες οικονομικές εισροές κ.λπ. Για να είναι όμως θετική η συμβολή του τουρισμού στην ανάπτυξη της οικονομίας μιας περιοχής θα πρέπει η όλη προσπάθεια να είναι ορθολογιστικά προγραμματισμένη και να επιχειρείται αρμονικά με τους άλλους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας και κυρίως με τους βασικούς.

Το τουριστικό προϊόν είναι από τη φύση του πολυσύνθετο. Η ποιότητά του έχει σχέση από το επίπεδο της γενικότερης τουριστικής υποδομής του προορισμού. Επομένως οι δημόσιοι φορείς που παρέχουν κοινωφελείς υπηρεσίες και αποφασίζουν για τα δημόσια έργα που θα κατασκευαστούν αποτελούν καθοριστικό παράγοντα στη διαμόρφωση της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος σε μια τουριστική περιοχή.

Ένας προορισμός είναι ελκυστικός όχι μόνο από τις ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις αλλά συναρτάται και από την ποιότητα του περιβάλλοντα χώρου που εξασφαλίζεται από το κράτος και την τοπική αυτοδιοίκηση. Βασικό κομμάτι ευθύνης της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι οι υποδομές τόσο σε κτιριακό επίπεδο όσο και στην παροχή υπηρεσιών.

Στην εργασία μας αυτή επιχειρούμε να σκιαγραφήσουμε τον τουρισμό και την ανάπτυξή του σε μία περιοχή της Ελλάδας, στο Νομό Πρέβεζας.

Στο πρώτο κεφάλαιο αναφερόμαστε γενικά για τον τουρισμός, δίνοντας στοιχεία για την εξέλιξή του στο πέρασμα του χρόνου. Διακρίνουμε και παραθέτουμε τις εναλλακτικές μορφές του και τονίζουμε τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματά του. Στη συνέχεια αναφερόμαστε στην τουριστική ανάπτυξη και στους παράγοντες εκείνους που την καθορίζουν αλλά ταυτόχρονα ασχολούμαστε με την πολιτική της και τις αντιθέσεις που αυτή

περιέχει. Τέλος κλείνοντας αυτό το κεφάλαιο δίνουμε τους κυριότερους δείκτες της τουριστικής ανάπτυξης.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναφερόμαστε στις υποδομές και στις επιπτώσεις που αυτές έχουν για την τουριστική ανάπτυξη και τονίζουμε τη σημαντική συμβολή της τοπικής αυτοδιοίκησης σε αυτήν.

Στο τρίτο κεφάλαιο ασχολούμαστε γενικά με τον τουρισμό στην Ελλάδα. Έτσι παραθέτουμε την πορεία του, τη σημασία που αυτός έχει για τον τόπο και τους φορείς που τον στηρίζουν. Τελειώνοντας αναφερόμαστε λεπτομερειακά στο στρατηγικό σχέδιο ανάπτυξης του Ελληνικού τουρισμού, δίνοντας παράλληλα και τα ανάλογα στατιστικά στοιχεία γι' αυτόν, όπως τα έχει καταγράψει η Ε.Σ.Υ.Ε.

Επειδή το θέμα της εργασίας μας είναι ο τουρισμός στο Νομό Πρέβεζας, θεωρήσαμε ότι είναι καλό να δώσουμε στο τέταρτο κεφάλαιο γενικές πληροφορίες γι' αυτόν. Έτσι αφού παραθέτουμε αρχικώς γενικά στοιχεία για το Νομό, κατόπιν ειδικότερα κάνουμε λόγο για το περιβάλλον, τα δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά του και αναφερόμαστε με πίνακες τόσο στον οικονομικά ενεργό και μη ενεργό πληθυσμό της, όσο και σε ποιο τομέα ασχολείται αυτός ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός. Πιστεύουμε ότι αυτή η αναφορά στα προαναφερθέντα, θα βοηθήσει ώστε να καταλάβουμε τη φυσιογνωμία της εν λόγω περιοχής και να δούμε καλύτερα το τουριστικό της προφίλ στο επόμενο κεφάλαιο.

Έτσι στο πέμπτο κεφάλαιο παραθέτουμε την τουριστική βιομηχανία και τη λειτουργική διάθρωσή της και αναφερόμαστε σε όλους αυτούς τους τομείς που συμβάλλουν δημιουργικά στην ανάπτυξη του τουριστικού προϊόντος του Νομού Πρέβεζας. Στο τέλος αναπτύσσουμε αναλυτικά την τουριστική ανάπτυξή της εν λόγω περιοχής.

Στο έκτο και τελευταίο κεφάλαιο παραθέτουμε την έρευνα που κάναμε. Θεωρήσαμε καλό τα ερωτηματολόγια να αφορούν όλους αυτούς που ασχολούνται με το τουριστικό προϊόν. Έτσι κάναμε ερωτήσεις σε τουρίστες, σε επαγγελματίες του χώρου και σε αιρετούς του Νομού.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους συνέβαλλαν στην εκπόνηση αυτής της πτυχιακής και ιδιαιτέρως στην καθηγήτριά μου κα. Τριανταφυλλοπούλου, που με τις οδηγίες της με κατεύθυνε ώστε να ολοκληρώσω την πτυχιακή μου, η οποία σηματοδοτεί και το τέλος των σπουδών μου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αναμφισβήτητα ο τουρισμός αποτελεί το συγκριτικό πλεονέκτημα που διαθέτει ο Νομός Πρέβεζας, το οποίο όμως θα πρέπει να αξιοποιηθεί σε μέγιστο βαθμό τονώνοντας την τοπική κοινωνία. Η παραπάνω διαπίστωση εξάλλου αποτελεί μία άποψη η οποία διατυπώνεται συχνά αποτελώντας την επίσημη τουριστική - αναπτυξιακή πολιτική που εφαρμόζεται εδώ και δεκαετίες.

Χωρίς αμφιβολία η δημιουργία τουριστικού ρεύματος συνέβαλε καθοριστικά στην αναστροφή της τάσης δημογραφικής αποψίλωσης και συρρίκνωσης της παραγωγικής βάσης καθώς και στη βελτίωση του επιπέδου ευημερίας των πολιτών. Ιδιαίτερα μάλιστα σε μια εποχή η οποία χαρακτηριζόταν από την απουσία οποιασδήποτε μορφής πρόνοιας σε εθνικό επίπεδο για τη στήριξη άλλων παραγωγικών δραστηριοτήτων στην ηπειρωτική και νησιωτική Ελλάδα.

Τα τελευταία χρόνια παρουσιάζεται στην Ελλάδα μια σημαντική αύξηση του τουρισμού και ταυτόχρονα αυξημένη επιστημονική προσέγγιση, η οποία διερευνά τα χαρακτηριστικά και τις δυνατότητες του φαινομένου αυτού. Στο πλαίσιο αυτό έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον ο τρόπος που αναπτύσσεται ο τουρισμός, ο οποίος κατατάσσεται διεθνώς μεταξύ των πλέον σημαντικών βιομηχανιών διότι με τους ταχείς ρυθμούς αύξησης του κύκλου εργασιών του και την σημαντική συμβολή στην ανάπτυξη σε Εθνικό και Περιφερειακό επίπεδο, συνέβαλε ιδιαίτερα στην απασχόληση και στις συναλλαγματικές εισπράξεις.

Οι συντελεστές που συνέβαλαν τα μέγιστα στη γρήγορη ανάπτυξη του τουρισμού είναι η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, η μείωση του χρόνου και του κόστους ταξιδιού, οι εξελίξεις στην τεχνολογία, η ασφάλεια, η ανάπτυξη νέων εναλλακτικών μορφών τουρισμού και μια σειρά από άλλους παράγοντες. Κατά τη δεκαετία του 1990, συντελέστηκε σημαντική ποσοτική και κυρίως ποιοτική αναβάθμιση του τουρισμού.

Το σημείο εκείνο που κάνει τη διαφορά στο Νομό Πρέβεζας είναι το μοντέλο της τουριστικής ανάπτυξης. Στηρίζεται σε μικρές μονάδες, που δίνουν το βάρος τους στη ζεστή φιλοξενία και στη φροντίδα καθένα τουρίστα ξεχωριστά και στη συνέπεια των ανθρώπων του κλάδου της. Όλα τα ξενοδοχεία της περιοχής βρίσκονται σε ικανοποιητικό επίπεδο από άποψη εκσυγχρονισμού και τα εκτός μεγάλων πόλεων είναι προσαρμοσμένα με τον περιβάλλοντα χώρο.

Επιπλέον, ο τουριστικός τύπος του Νομού, τα τουριστικά θέρετρα δεν είναι ξεκομμένα από την υπόλοιπη τοπική κοινωνία, αλλά είναι ενταγμένα αρμονικά σ' αυτήν. Ελάχιστοι τόποι συνδυάζουν απέραντες ακτές με καθαρή θάλασσα, βουνά με ιστορία και φυσικές ομορφιές καλή τουριστική οργάνωση, οικονομικές τιμές και φυσικά και καλές συγκοινωνιακές υποδομές που καθιστούν τις μετακινήσεις υπόθεση όλων. Ο Νομός Πρέβεζας είναι τόπος που συνδυάζει διαφορετικούς τύπους διακοπών, από τον ήρεμο οικογενειακό παραθερισμό μέχρι Σαββατοκύριακα για ανήσυχους επισκέπτες. Επιπλέον συνδυάζει ακόμη διαφορετικές μορφές διασκέδασης και αναψυχής, ψυχαγωγίας και πολιτιστικής ζωής, χάρη ακριβώς στη γεωγραφική ποικιλία που διαθέτει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο
ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

1.1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο τουρισμός είναι μια δραστηριότητα του ανθρώπου που πηγάζει από τις φυσικές του ανάγκες και τις ανάγκες γνωριμίας του περιβάλλοντος, της ιστορίας και του πολιτισμού του. Ο τουρισμός εξελίχθηκε σε οικονομική δραστηριότητα, επειδή προσφέρει τις υπηρεσίες που ο καταναλωτής απαιτεί. Ειδικότερα τα τελευταία τριάντα χρόνια η δραστηριότητα αυτή προσλαμβάνει όλο και μεγαλύτερη έκταση στον ευρωπαϊκό χώρο.

Σαν οικονομική δραστηριότητα, ο τουρισμός εξαρτάται όλο και περισσότερο από τις διάφορες πολιτικές και καθιστά αναγκαία την προσαρμογή των πολιτικών για την ανάπτυξη του.

Είναι όμως φυσικό μια τάση που είχε σαν αφετηρία μια φυσική ανάγκη και εξελίχθηκε σε οικονομική δραστηριότητα σταδιακά και με πειραματικές πρωτοβουλίες οι οποίες περιείχαν κινδύνους, να αποτελεί σήμερα σε ευρωπαϊκό επίπεδο αντικείμενο έντονων αντιδικιών και κριτικής εξαιτίας του ανύπαρκτου σχεδιασμού και συντονισμού των διαφόρων πολιτικών.

Ο τουρισμός ενισχύεται ακόμη περισσότερο και εδραιώνεται με την κατοχύρωση των «θεμελιωδών» κοινωνικών δικαιωμάτων»: κατάκτηση του δικαιώματος για διακοπές, καθορισμένες ώρες εργασίας ελεύθερα σαββατοκύριακα κ.λπ. Έτσι τελικά η ανάγκη αυτή προγραμματίζεται και υλοποιείται από τον οργανωμένο τομέα ο οποίος συνιστά ή διατηρεί ανάλογες υπηρεσίες μέσω των οποίων καλύπτει αυτή την ανθρώπινη δραστηριότητα.

Ο θεσμός του τουρισμού δίνει την δυνατότητα στους λαούς να αλληλογνωρισθούν πολιτιστικά, κοινωνικά, γεωγραφικά, κλιματολογικά, ιστορικά, ανθρώπινα. Έτσι στην ενωμένη Ευρώπη, η δραστηριότητα αυτή έχει πρωταρχική σημασία για την αμοιβαία κατανόηση και την αλληλεγγύη που πρέπει να μας χαρακτηρίζει.

Αναλύοντας την προσφορά του τουρισμού και έχοντας υπόψη την οικονομικογεωγραφική κατάσταση της Ενωμένης Ευρώπης, διαπιστώνουμε ότι οι πληθυσμοί των οικονομικά αναπτυγμένων περιοχών, έχουν μεγαλύτερη ποσοστιαία συμμετοχή ως καταναλωτές στη δραστηριότητα αυτή. Οι περιοχές όπου επιλέγουν να παραμείνουν βρίσκονται στη χώρα τους ή σε άλλο μέρος της Κοινότητας ή εκτός αυτής: η παραμονή τους για στατιστικούς λόγους πρέπει να υπερβαίνει τις 24 ώρες.

Ο τουρισμός αποτελεί ένα διεθνές, σύνθετο και πολύπλευρο φαινόμενο, το οποίο προσλαμβάνει μαζικές διαστάσεις κατά το δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα. Όσον αφορά

στην Ελλάδα αποτέλεσε από τους προηγούμενους αιώνες, αν όχι από την αρχαιότητα, δημοφιλή τόπο προορισμού περιηγήσεων και ταξιδιών. Εδώ ο τουρισμός αλλοδαπών ως συγκροτημένο οικονομικό και κοινωνικό φαινόμενο εμφανίζεται από τη δεκαετία του είκοσι και μετά. Τα μεγέθη, μάλιστα που παρουσίασε ήταν ήδη αξιόλογα ώστε από τότε αποτέλεσε αντικείμενο κρατικής μέριμνας. Η επιταχυνόμενη αύξηση της τουριστικής κίνησης και ο μαζικός χαρακτήρας του φαινομένου διαμορφώνονται στην Ελλάδα κατά τη πρώτη μεταπολιτική περίοδο. Σήμερα μάλιστα ο τουρισμός αναγνωρίζεται ότι αποτελεί μία προσοδοφόρα και ανταγωνιστική δραστηριότητα, η οποία όμως εντάσσεται σε ένα σύνθετο πλέγμα εθνικών και διεθνών παραγόντων, ιδιαίτερα ευαίσθητων στη διεθνή οικονομική και πολιτική συγκυρία.

Οι γενικές τάσεις του ελληνικού τουρισμού είναι μακροχρόνια αυξητικές, ώστε σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού να κατατάσσεται η Ελλάδα, με 12,5 εκατομμύρια τουριστών για το 2009, στην 15η θέση στον κόσμο και στην 10^η θέση μεταξύ των ευρωπαϊκών προορισμών.

Αυτές οι γενικές τάσεις δεν αναιρούν ωστόσο ορισμένα φαινόμενα αστάθειας, άνισης κατανομής στο χώρο και στο χρόνο με αποτέλεσμα τον κορεσμό και τις πιέσεις στο κοινωνικό, οικιστικό και φυσικό περιβάλλον ορισμένων περιοχών της χώρας. Είναι άλλωστε επανειλημμένες οι επισημάνσεις των επιχειρηματιών του ελληνικού τουρισμού για τα προβλήματα υποβάθμισης του ελληνικού τουριστικού προϊόντος, καθώς και για τα ελλείμματα της γενικής και ειδικής τουριστικής υποδομής.

1.2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο τουρισμός, παρόλο που στηρίχθηκε από την αρχαιότητα έως σήμερα στον ελεύθερο χρόνο και τη μετακίνηση, εντούτοις παρουσίασε διαδοχικά μια μορφολογική εξέλιξη και μια διευρυνόμενη χωρικά διάρθρωση.

Στην αρχαία Ελλάδα και στην αρχαία Ρώμη, ο ελεύθερος χρόνος απεικόνιζε την προέλευση και την τάξη των πολιτών που ήταν ελεύθεροι και οικονομικά εύποροι, απαλλαγμένοι από κάθε εξαναγκαστική απασχόληση. Ωστόσο, ήταν υποχρεωμένοι να

ασχολούνται με τα κοινωνικά, ηθικά και πολιτικά αιτήματα που δημιουργούσε η εύρυθμη λειτουργία της πολιτείας.

Η εργασία αντίκειται στο πνεύμα της πολιτείας και του πολιτεύματος. Ο ελεύθερος χρόνος συνδεόταν ουσιαστικά με τις ευγενείς απασχολήσεις και ήταν απόρροια μιας πολιτικής σκέψης που όχι μόνο περιέγραφε, αλλά και οριοθετούσε το τι είναι ελευθερία και τι όχι.

Όσοι διέθεταν ελεύθερο χρόνο, δηλαδή αυτοί που ανήκαν στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα, είχαν τη δυνατότητα να συμμετέχουν σε διαφόρων τύπων ταξιδιωτικές μετακινήσεις. Μπορούμε να αναφέρουμε για παράδειγμα τις διεθνείς ταξιδιωτικές μετακινήσεις για λόγους αναψυχής των αρχαίων Ελλήνων και Ρωμαίων στην Αίγυπτο, καθώς και τις εσωτερικές μετακινήσεις για να παρευρεθούν σε αθλητικούς αγώνες, θεατρικές παραστάσεις, εορτές κ.λπ.

Ο Ηρόδοτος (480-421 π.Χ.) περιγράφει στις περιηγήσεις του γεωγραφικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά των τόπων που επισκέπτεται και μπορεί να χαρακτηριστεί σύμφωνα με την τουριστική τυπολογία που διαμορφώνεται το 19^ο αιώνα ως «μοντέλο τουρίστα». Αυτή την περίοδο εμφανίζονται τα πρώτα κρατικά πανδοχεία, που παρείχαν δωρεάν τις υπηρεσίες τους στους ταξιδιώτες, καθώς και τα πρώτα πανδοχεία κερδοσκοπικής μορφής.

Κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα, δύο μορφές τουρισμού επικρατούν κατεξοχήν:

- 1) Ο πανεπιστημιακός τουρισμός: αυτός εμφανίζεται ιδιαίτερα ανεπτυγμένος γύρω από τα πανεπιστημιακά κέντρα της Ευρώπης, όπως το Παρίσι, το Μονπελιέ, την Οξφόρδη, το Κέιμπριτζ κ.λπ.
- 2) Ο τουρισμός των μεγάλων θρησκευτικών γεγονότων και εορτών: στα τέλη του Μεσαίωνα, η ελβετική και η γερμανική ξενοδοχεία έχει αποκτήσει μεγάλη φήμη, χάρη στην ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών, ενώ στη Γαλλία η γαστρονομία συμβάλλει στην περαιτέρω εξειδίκευση του ξενοδοχειακού προϊόντος.

Κατά τη διάρκεια της Αναγέννησης, ο τουρισμός εμπλουτίζεται με νέα κίνητρα. Οι άνθρωποι ταξιδεύουν με κύριο σκοπό την ευχαρίστηση, καθώς και από «διανοουμενίστικη περιέργεια».

Στα πλαίσια των εκπαιδευτικών μετακινήσεων των Άγγλων ευγενών, δημιουργούνται στη Γαλλία δύο ειδών περιηγήσεις: η «μικρή περιήγηση», που περιλάμβανε το Παρίσι και τη Νοτιοδυτική Γαλλία και η «μακρά περιήγηση», που εκτός των παραπάνω, συμπεριλάμβανε τη Βουργουνδία, τη Νότια και τη Νοτιοανατολική Γαλλία.

Μεταξύ 1840 και 1860, τα χαρακτηριστικά του τουρισμού και η κινητικότητα των τουριστών μεταβάλλονται με την ανακάλυψη και την εξάπλωση του σιδηρόδρομου, που υπήρξε και το πρώτο μέσο μαζικής μεταφοράς.

Το 1839 εκδίδονται οι πρώτοι τουριστικοί οδηγοί του «Beadecker», οι οποίοι αναφέρονται σε όλα εκείνα τα στοιχεία που αφορούν στην πραγματοποίηση «ενός ταξιδιού στο Ρήνο». Την ίδια περίοδο, ο J. Murray εκδίδει στην Αγγλία ένα «εγχειρίδιο για ταξιδιώτες στην Ελβετία».

Σε ένα χρονικό διάστημα μικρότερο από μισό αιώνα, ολόκληρη η Ευρώπη διακατέχεται από τον πυρετό της εξάπλωσης των σιδηροδρομικών δικτύων και τον πολλαπλασιασμό των τουριστικών οδηγών. Το 1841 στην Αγγλία, ο Thomas Cook οργανώνει το πρώτο ταξίδι με οδηγούς, ενώ το 1845 δημιουργεί στο Λέισεστερ το γραφείο ταξιδιών «Thomas Cook & Son», που στη συνέχεια θα ιδρύσει υποκαταστήματα σε 68 χώρες του κόσμου.

Παράλληλα στα τέλη του αιώνα, παρατηρείται μια χωρίς προηγούμενο ανάπτυξη των ξενοδοχείων πολυτελείας Grand Hotel της Ρώμης το 1893, Ritz του Παρισιού το 1898, Carlton του Λονδίνου το 1898 κ.λπ.

Στις αρχές του 20ου αιώνα, το τουριστικό φαινόμενο μεταβάλλεται. Σ' αυτό συμβάλλουν οι ακόλουθοι λόγοι :

- Η οικονομική συγκυρία της περιόδου 1905-1914.
- Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος (1914-18), όπου οι αριστοκράτες μονάρχες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης ουσιαστικά εξαφανίζονται.
- Οι πληθωριστικές τάσεις που αφανίζουν ολοκληρωτικά τους εισοδηματίες, που αποτελούσαν την *touristy society* του 19ου αιώνα.
- Η οικονομική κρίση του 1929, η οποία καταστρέφει οριστικά τον αριστοκρατικό τουρισμό του 19ου αιώνα.

Ο 19ος αιώνας αποτελεί τη χρονική περίοδο-σταθμό για τη μεταγενέστερη εξέλιξη του τουριστικού φαινομένου. Οι θεσμικές, οικονομικές, κοινωνικές και τεχνολογικές

ανακατατάξεις που επιτελούνται στα πλαίσια της βιομηχανικής επανάστασης προσδιορίζουν όχι μόνο τη μελλοντική μορφολογία του τουρισμού, αλλά συμβάλλουν επίσης στην εξαφάνιση των πρώτων τάσεων της μαζικοποίησης και της εμπορικοποίησής του.

1.3. Η ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

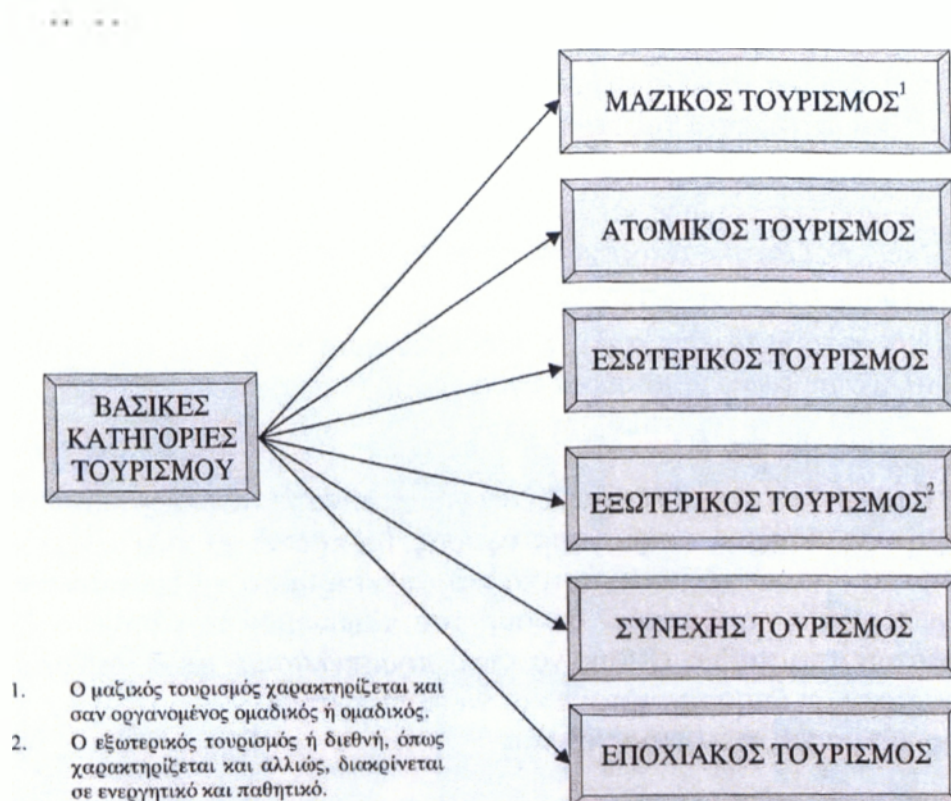
Ο τουρισμός μπορεί να ταξινομηθεί σε πολλές κατηγορίες και με πολλά και διαφορετικά κίνητρα. Ωστόσο ο Δημήτριος Λαγός διακρίνει τον τουρισμό σε:

- 1) Εγχώριο τουρισμό (domestic tourism): είναι ο τουρισμός των κατοίκων μίας χώρας όταν ταξιδεύουν μόνο εντός αυτής (πχ. ένας Αθηναίος πηγαίνει στην Τρίπολη).
- 2) Εξερχόμενο τουρισμό (outbound tourism): αφορά στους μόνιμους κατοίκους μίας χώρας οι οποίοι ταξιδεύουν σε μία άλλη χώρα (πχ. ένας Έλληνας που ταξιδεύει στη Γαλλία).
- 3) Εισερχόμενο τουρισμό (inbound tourism): ο τουρισμός των αλλοδαπών οι οποίοι ταξιδεύουν σε δεδομένη χώρα (πχ. ένας Γάλλος που ταξιδεύει στην Ελλάδα).
- 4) Διεθνή τουρισμό (international tourism): το σύνολο του εισερχόμενου και του εξερχόμενου τουρισμού.
- 5) Εσωτερικό τουρισμό (internal tourism): το σύνολο του εγχώριου και του εισερχόμενου τουρισμού.
- 6) Εθνικό τουρισμό: (national tourism): το σύνολο του εγχώριου και του εξερχόμενου τουρισμού]¹.

Ωστόσο, η τυποποίηση και η διάκριση του τουρισμού εξαρτάται, κατά κύριο λόγο, από τους παράγοντες που προσδιορίζουν το φαινόμενο. Έτσι σύμφωνα με τον Ηγουμενάκη Νίκο, διακρίνεται στις εξής έξι βασικές κατηγορίες, όπως βλέπουμε και από το παρακάτω διάγραμμα.

¹ Λαγός Δ., (2005), «Τουριστική Οικονομική», Αθήνα, Εκδόσεις Κριτική, σελ. 42-43.

Διάγραμμα 1: Οι βασικές κατηγορίες τουρισμού

ΠΗΓΗ: Ηγουμενάκης Νίκος, (1997), «Τουριστική Οικονομία», Τόμος Α', έκδοση Β', εκδόσεις Interbooks, Αθήνα, σελ. 133

- 1) **Μαζικός τουρισμός:** χαρακτηρίζεται από ομαδικότητα συμμετοχής των τουριστών στις διάφορες φάσεις της τουριστικής δραστηριότητας, πλην όμως σε καμία περίπτωση δεν συνδέεται αποκλειστικά με τον τουρισμό διακοπών-αναψυχής μακράς διαμονής.
- 2) **Ατομικός τουρισμός:** χαρακτηρίζεται από την ανεξάρτητη ατομική οργάνωση και εκτέλεση του ταξιδιού εκ μέρους των τουριστών.
- 3) **Εσωτερικός τουρισμός:** πραγματοποιείται από τον ντόπιο πληθυσμό μιας χώρας μέσα πάντα στα φυσικά της όρια, δηλαδή μέσα στην επικράτειά της.

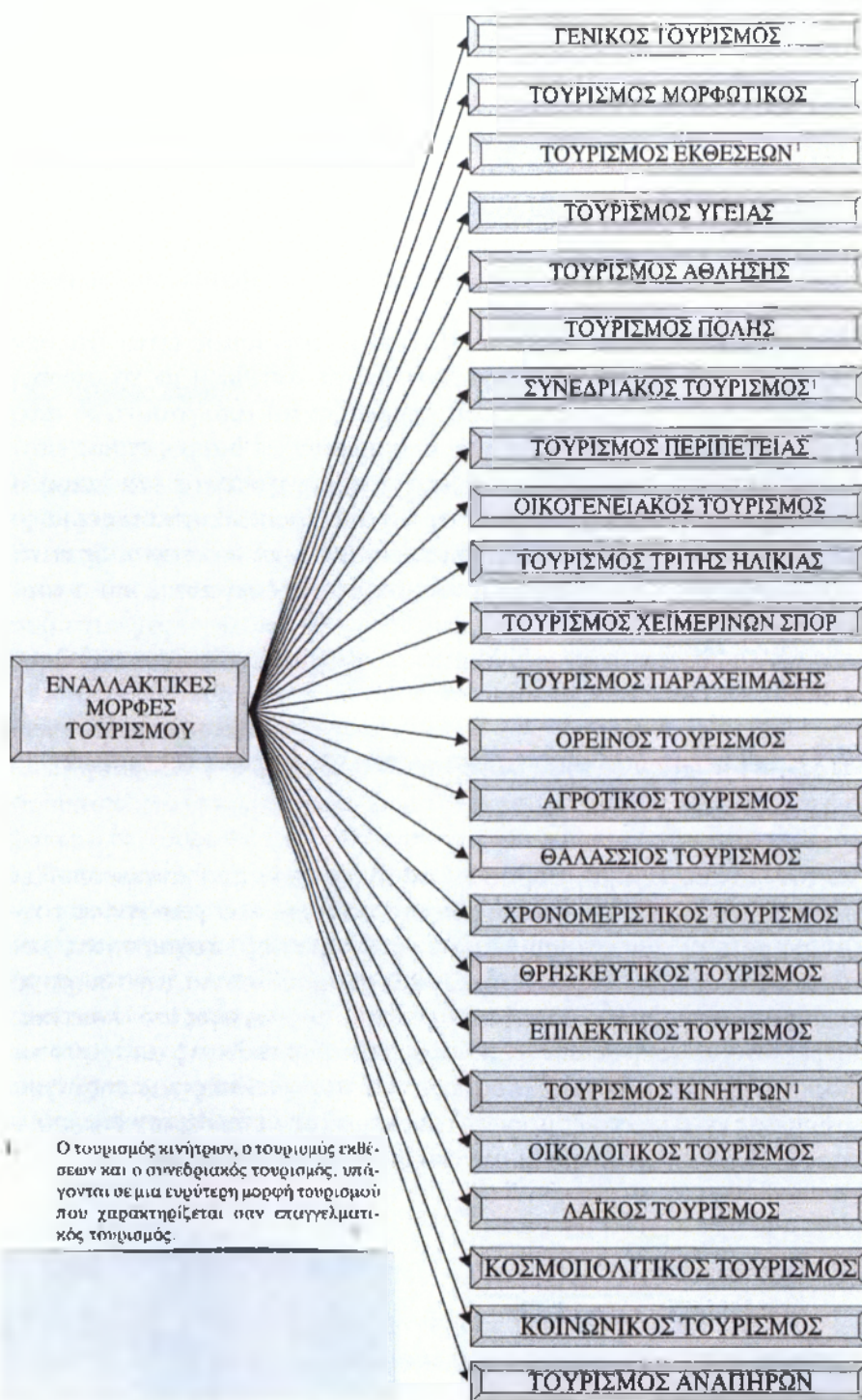
- 4) **Εξωτερικός τουρισμός:** πραγματοποιείται από άτομα που διαμένουν μόνιμα σε μια χώρα και την εγκαταλείπουν προσωρινά για να επισκεφτούν κάποια άλλη ή κάποιες άλλες χώρες για τουριστικούς λόγους και με αυτόν τον τρόπο να ικανοποιήσουν συγκεκριμένες τουριστικές ανάγκες ή επιθυμίες τους.
- 5) **Συνεχής τουρισμός:** διαρκεί όλο το χρόνο, που σημαίνει ότι σε καμία περίπτωση δεν επηρεάζονται οι δραστηριότητές του από τις κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν σε όλες τις εποχές, δηλαδή σε όλη τη διάρκεια το χρόνου.
- 6) **Εποχιακός τουρισμός:** δεν διαρκεί όλο το χρόνο, που σημαίνει ότι σε αντίθεση με το συνεχή τουρισμό, οι δραστηριότητές του επηρεάζονται αποφασιστικά από τις κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν σε διαφορετικές εποχές]².

1.4. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

[Για την καταπολέμηση σοβαρών προβλημάτων που αντιμετωπίζει σήμερα ο τουρισμός σε πολλές χώρες υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών, μεταξύ των οποίων και το πρόβλημα της εποχικότητας, οι πολιτικές τους εξουσίες και ειδικότερα οι αρμόδιοι για τον τουρισμό στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα αναπτύσσουν διάφορες εναλλακτικές μορφές τουρισμού, οι οποίες κάτω από προϋποθέσεις μπορούν να δώσουν διέξοδο στα αδιέξοδά του. Οι πιο γνωστές και ευρύτερα διαδεδομένες εναλλακτικές μορφές τουρισμού είναι αυτές που απεικονίζονται στο παρακάτω διάγραμμα.

² Ηγουμενάκης Νίκος και άλλοι, (2000), «Εισαγωγή στον τουρισμό», Αθήνα, εκδόσεις Interbooks, , σελ. 105-111.

Διάγραμμα 2: Οι κυριότερες εναλλακτικές μορφές τουρισμού

ΠΗΓΗ: Ηγουμενάκης Νίκος, (1997), «Τουριστική Οικονομία», Τόμος Α', έκδοση Β', εκδόσεις Interbooks, Αθήνα, σελ. 157.

1. Γενικός Τουρισμός: ο γενικός τουρισμός ή τουρισμός διακοπών- αναψυχής, όπως χαρακτηρίζεται και αλλιώς, αποτελεί μια δραστηριότητα του ελεύθερου χρόνου του ατόμου

που σχετίζεται στενά με την ανάγκη ή επιθυμία που έχει αυτό για ανάπαυση και αναψυχή. Ο γενικός τουρισμός διακρίνεται σε τρεις κατηγορίες:

- 1) Σε τουρισμό περιήγησης, όπου ο τουρίστας παρουσιάζει γεωγραφική κινητικότητα και μετακινείται τον περισσότερο χρόνο των διακοπών του από χώρα σε χώρα ή και από περιοχή σε περιοχή στην ίδια χώρα τουριστικού προορισμού.
- 2) Σε τουρισμό διαμονής, όπου ο τουρίστας παραμένει στην ίδια συγκεκριμένη περιοχή ή τόπο της χώρας του τουριστικού προορισμού σε όλη τη διάρκεια των διακοπών του.
- 3) Σε τουρισμό μεικτού χαρακτήρα, που περιλαμβάνει τουρισμό περιήγησης και τουρισμό διαμονής.

2. Μορφωτικός Τουρισμός: αποτελεί μια μορφή τουρισμού, στην οποία τα άτομα έχουν σαν κύριο σκοπό τη συμμετοχή σε πολιτιστικές, γενικά, εκδηλώσεις. Αυτό το είδος τουρισμού περιλαμβάνει μεταξύ άλλων επισκέψεις ιστορικών μνημείων, αρχαιολογικών χώρων, μουσείων, πινακοθηκών, παρακολουθήσεις συναυλιών, θεατρικών παραστάσεων, όπερας καθώς επίσης συμμετοχές σε πολιτιστικές εκδηλώσεις ή σεμινάρια γλωσσολογίας, φιλολογίας, ψυχολογίας και κοινωνιολογίας.

3. Τουρισμός εκθέσεων: πρόκειται ουσιαστικά για μια μορφή τουρισμού που αναπτύσσεται δυναμικά ολοένα και περισσότερο. Σε αυτήν υπάγονται κάθε είδους εκθέσεις που συνήθως οργανώνονται σε μεγάλα αστικά κέντρα, ώστε οι επισκέπτες τους να μπορούν να συνδυάσουν την επαγγελματική τους ενημέρωση με κάποια μορφή τουρισμού, όπως για παράδειγμα τουρισμό πόλης, μορφωτικό τουρισμό.

4. Τουρισμός Υγείας: ο τουρισμός υγείας ή θεραπευτικός τουρισμός εξελίσσεται σε μια από τις βασικότερες μορφές τουρισμού. Λόγοι υγείας όπως είναι φανερό οδηγούν στην ανάπτυξη αυτού του είδους. Με τον όρο αυτό όμως δεν εννοούμε μόνο τα ταξίδια που γίνονται για νοσοκομειακή και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, αλλά και τη μετάβαση και διαμονή σε μέρη όπου οι κλιματολογικές συνθήκες είναι καλύτερες για άτομα που πρέπει να μείνουν για κάποιο χρονικό διάστημα σε περιοχές με ήπιο κλίμα. Τέλος, περιλαμβάνονται και ταξίδια σε λουτροπόλεις, ιαματικές πηγές και στα πολύ γνωστά και αναπτυσσόμενα τα τελευταία χρόνια «Spa».

5. Τουρισμός άθλησης: έχει σαν κύριο κίνητρο την άσκηση ενός αθλήματος, όπως για παράδειγμα ιππασία, ποδηλασία, κ.ά. Βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη αυτής της

μορφής τουρισμού είναι η δημιουργία εγκαταστάσεων άθλησης εκ μέρους των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων και η απασχόληση έμπειρων γυμναστών.

6. Τουρισμός πόλης: έχει σαν κύριο χαρακτηριστικό ότι τα άτομα που μετέχουν σε αυτόν ταξιδεύουν σε μια πόλη και την περιηγούνται για μερικές μέρες, συνήθως δε τρεις ως τέσσερις. Οι περιηγήσεις αυτές συνδέονται άμεσα με τον μορφωτικό τουρισμό και ιδιαίτερα με διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις που λαμβάνουν χώρα, ενώ τα επαγγελματικά ταξίδια παίζουν και αυτά με τη σειρά τους σημαντικό ρόλο.

Ο τουρισμός πόλης πραγματοποιείται κατά κύριο λόγο από άτομα, ανώτερης μορφωτικής και εισοδηματικής στάθμης, που κατοικούν κατά το πλείστον σε μεγάλα αστικά κέντρα και που ταξιδεύουν τις περισσότερες φορές χωρίς να συνοδεύονται από τις οικογένειές τους. τα ταξίδια αυτά οργανώνονται σε μεγάλο ποσοστό από tour operator, ταξιδιωτικά γραφεία και αεροπορικές εταιρείες.

7. Συνεδριακός τουρισμός: υπάγονται κάθε είδους οργανωμένες εκδηλώσεις, όπως για παράδειγμα συνέδρια ή συναντήσεις με μεγάλο ή μικρό αριθμό συμμετοχών και σε οποιοδήποτε επίπεδο, δηλαδή τοπικό, περιφερειακό, εθνικό ή διεθνές. Επειδή ο συνεδριακός τουρισμός είναι περιορισμένης χρονικής διάρκειας, δύο ως τέσσερις ημέρες συνήθως, συνδυάζεται με κάποια άλλη μορφή τουρισμού, όπως για παράδειγμα τουρισμό πόλης, μορφωτικό τουρισμό.

8. Τουρισμός περιπέτειας: έχει έντονο το στοιχείο του απροσδόκητου, του άγνωστου και της έκπληξης. Φωτογραφικά σαφάρι, περιπλανήσεις σε άγνωστες περιοχές, κωπηλασία σε ορμητικούς ποταμούς, αποτελούν μερικά από τα χαρακτηριστικά του γνωρίσματα. Τα άτομα που κάνουν αυτής της μορφής τουρισμό είναι συνήθως νέοι άνθρωποι, κατά κύριο δε λόγο ελεύθεροι επαγγελματίες και στελέχη επιχειρήσεων.

9. Οικογενειακός τουρισμός: είναι γνωστό ότι η ύπαρξη παιδιών σε μια οικογένεια αποτελεί αποφασιστικό παράγοντα επιλογής τόσο του τόπου διακοπών όσο και του χρόνου που θα πραγματοποιηθούν αυτές. Οι tour operators γνωρίζουν ότι όταν τουριστικά πακέτα που προσφέρουν στην τουριστική αγορά είναι προσιτά στις οικογένειες, τότε αυτές ταξιδεύουν συνήθως με τα παιδιά τους. Επίσης, προσφέρουν διάφορες εκπώσεις στα παιδιά των οικογενειών που κάνουν ατομικό ή μαζικό τουρισμό, όπως για παράδειγμα στα μεταφορικά μέσα που χρησιμοποιούν για τη μετακίνησή τους.

10. Τουρισμός τρίτης ηλικίας: η τάση που υπάρχει σήμερα για περισσότερα και μακρύτερα ταξίδια επηρέασε και την τρίτη ηλικία που συνήθως διαθέτει τον ελεύθερο χρόνο,

σταθερό εισόδημα, υψηλό δείκτη αποταμίευσης λόγω νοοτροπίας και τρόπου ζωής, μα πάνω απ' όλα μεγάλη επιθυμία για τα ταξίδια και γενικότερα για τουρισμό. Η τρίτη ηλικία αποτελεί σημαντικό τμήμα του τουριστικού δυναμικού μιας χώρας που κινείται συνήθως τουριστικά στο εσωτερικό της ή σε χώρες κοντινές και κυρίως σε αυτές που συνορεύουν με τη χώρα της μόνιμης διαμονής τους.

11. Χειμερινός τουρισμός: ο τουρισμός χειμερινών σπορ είναι μια δυναμική μορφή τουρισμού που προσπαθούν να αναπτύξουν οι χώρες υποδοχής τουριστών στο πλαίσιο της προσπάθειάς τους να διαφοροποιήσουν το τουριστικό τους προϊόν και με αυτό τον τρόπο να αξιοποιήσουν και να εκμεταλλευτούν τους αδρανείς μήνες και να προσελκύσουν διάφορες κατηγορίες τουριστών, κυρίως υψηλής εισοδηματικής στάθμης. Ο τουρισμός αυτός καλύπτει το σύνολο των δραστηριοτήτων που διεξάγονται στη διάρκεια του χειμώνα. Καλύπτει τις δραστηριότητες εκείνες που εκδηλώνονται σε ορισμένο γεωγραφικό χώρο και για την ακρίβεια συνήθως σε ορεινές περιοχές σε συνδυασμό πάντα με ορισμένες κλιματολογικές συνθήκες, όπως για παράδειγμα χαμηλές θερμοκρασίες ή χιόνι.

12. Τουρισμός παραγείμασης: αναφέρεται στις τουριστικές δραστηριότητες ατόμων, που κατά τη διάρκεια του χειμώνα κάνουν διακοπές μικρής ή μεγάλης διάρκειας σε χώρες με ήπια κλίματα, για να αποφύγουν τις αντίξοες συνθήκες, που επικρατούν στους τόπους της μόνιμης διαμονής τους. Τα άτομα αυτά είναι κατά το πλείστον της τρίτης ηλικίας που αντιμετωπίζουν προβλήματα υγείας και που έχουν ελεύθερο χρόνο στη διάθεσή τους και σταθερό εισόδημα.

13. Ορεινός τουρισμός: αν και παρουσιάζει ορισμένες ομοιότητες με τον τουρισμό χειμερινών σπορ, δεν μπορεί να ταυτιστεί με αυτόν. Συγκεκριμένα, δεν έχει χρονικούς περιορισμούς εκδήλωσης και αναφέρεται στο σύνολο των δραστηριοτήτων υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού που εκδηλώνεται αποκλειστικά και μόνο στις ορεινές περιοχές των χωρών υποδοχής τουριστών που επιθυμούν να αναπτύξουν αυτή τη μορφή τουρισμού.

14. Αγροτικός τουρισμός: ή αγροτουρισμός αναφέρεται στις δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού που αναπτύσσονται στον αγροτικό χώρο και εντάσσονται στο πλαίσιο του αγροτικού περιβάλλοντος και της αγροτικής ζωής. Σύμφωνα με τη διεθνή πρακτική και εμπειρία, ο αγροτουρισμός διακρίνεται σε δύο βασικές μορφές:

- I. σε εκείνη που καλύπτει υποδοχή και φιλοξενία τουριστών σε αγροκτήματα, όπου οι φιλοξενούμενοι συμμετέχουν στη ζωή των αγροτών και στις αγροτικές δραστηριότητες γενικότερα.

- II. Σε εκείνη που αφορά στη δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων και ενοικιαζόμενων δωματίων σε εξωαστικούς μικροσυνοικισμούς, όχι απαραίτητα αγροτικού χαρακτήρα, και τη φιλοξενία τουριστών σε αυτά συνήθως με το σύνθημα «κλίνη και πρόγευμα».

15. Θαλάσσιος τουρισμός: αναφέρεται στο σύνολο των δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται στο θαλάσσιο χώρο μιας χώρας υποδοχής τουριστών. Αναμφίβολα ο θαλάσσιος τουρισμός αποτελεί μια από τις δυναμικότερες και επιλεκτικότερες μορφές του σύγχρονου τουρισμού, αφού η σημασία τους στις τουριστικές οικονομίες των χωρών που έχουν τόσο τις φυσικές προϋποθέσεις όσο και τις οικονομικές δυνατότητες να τον αναπτύξουν και να τον υποστηρίξουν, είναι κυριολεκτικά μεγάλη. Η πιο παραγωγική και συναλλαγματοφόρος δραστηριότητα του θαλάσσιου τουρισμού είναι οπωσδήποτε εκείνη της ναύλασης σκαφών αναψυχής κάθε είδους, όπως για παράδειγμα πολυτελών θαλαμηγών, ιστιοφόρων, ταχύπλων σκαφών κ.ά. Η πελατεία στην οποία απευθύνεται και οι ανάγκες και οι επιθυμίες της οποίας ικανοποιεί, είναι κατά το πλείστον τουρίστες υψηλής εισοδηματικής στάθμης.

Άλλη αξιόλογη συναλλαγματοφόρα δραστηριότητα του θαλάσσιου τουρισμού είναι και αυτή των κρουαζιέρων, η ζήτηση των οποίων παρουσιάζει διεθνώς σημαντική αύξηση. Οι σύγχρονες τάσεις της αγοράς κρουαζιέρων συγκλίνουν στα μεγαλύτερα και πολυτελέστερα κρουαζιερόπλοια, τα οποία εξασφαλίζουν υψηλή ποιότητα διαμονής και ψυχαγωγίας στους πελάτες τους, που επίσης αποτελούν τουρίστες μέσης και υψηλής εισοδηματικής στάθμης.

16. Χρονομεριστικός τουρισμός: είναι αναμφίβολα η ταχύτερη αναπτυσσόμενη μορφή τουρισμού σήμερα. Βασίζεται στην αρχή της πώλησης του δικαιώματος χρήσης ορισμένων ημερών ή εβδομάδων σε ένα ξενοδοχείο ή ένα συγκρότημα διαμερισμάτων την ίδια χρονική περίοδο κάθε χρόνο. Όμως σήμερα μπορεί αυτό το δικαίωμα χρήσης να ανταλλαχτεί με παρόμοιο δικαίωμα χρήσης άλλου αγοραστή σε ένα ξενοδοχείο ή ένα συγκρότημα διαμερισμάτων όχι μόνο σε άλλη περιοχή αλλά και σε άλλη χώρα. Επίσης, μπορεί να το πουλήσει, να το νοικιάσει ή να το κληροδοτήσει, όπως ακριβώς συμβαίνει με τα άλλα ακίνητα.

17. Θρησκευτικός τουρισμός: είναι μια μορφή τουρισμού που αφορά σε μια κατηγορία ατόμων που επισκέπτονται θρησκευτικούς τόπους που βρίσκονται στη χώρα της μόνιμης διαμονής τους ή σε κάποια άλλη, είτε για λόγους λατρείας, είτε για να πάρουν μέρος σε κάποιες θρησκευτικές εκδηλώσεις ή τελετές, είτε για να πάνε κάποιο «τάμα» που έχουν

κάνει κ.λπ. Η μορφή αυτή του τουρισμού είναι επίσης περιορισμένης διάρκειας, συνήθως μια ως τρεις ημέρες. Τα τουριστικά πακέτα για θρησκευτικό τουρισμό είναι σχετικά φθηνότερα από εκείνα άλλων μορφών τουρισμού, επειδή είναι λιγότερα, ενώ τα οικονομικά οφέλη για τους θρησκευτικούς τόπους και κατ' επέκταση για τις οικονομίες των χωρών στις οποίες βρίσκονται αυτοί, είναι σημαντικά.

18. Επιλεκτικός τουρισμός: τα άτομα που κάνουν αυτή τη μορφή τουρισμού μπορεί να ξοδεύουν μεγάλα ποσά για την ικανοποίηση των τουριστικών τους αναγκών αλλά ταυτόχρονα είναι και απαιτητικά. Ταξιδεύουν συνήθως μεμονωμένα.

19. Τουρισμός κινήτρων: οι επιχειρήσεις, για να επιτύχουν τους υψηλούς στόχους που έχουν θέσει προσφέρουν διάφορα κίνητρα στους εργαζομένους μεταξύ των οποίων και ομαδικά τουριστικά πακέτα συνήθως για προορισμούς στο εξωτερικό. Έχει περιορισμένη χρονική διάρκεια, τρεις ως τέσσερις ημέρες συνήθως.

20. Οικολογικός τουρισμός: για την ανάπτυξή του δεν χρησιμοποιούνται βαριές κατασκευές ενώ τόσο ο τουρίστας όσο και το τουριστικό κύκλωμα υποδοχής και εξυπηρέτησής του σέβονται τη φύση, μέχρι του σημείου να αποφεύγονται τα μαζικά μέσα μετακίνησης παντού όπου αυτό είναι εφικτό.

21. Λαϊκός τουρισμός: είναι μια μορφή τουρισμού που χαρακτηρίζεται για την πελατεία του και συγκεκριμένα για το ότι αποτελείται αυτή από άτομα που κατά το πλείστον είναι χαμηλής εισοδηματικής στάθμης. Τα άτομα αυτά ταξιδεύουν συνήθως οικογενειακά και με κάθε είδους ιδιόκτητα μεταφορικά μέσα, όπως για παράδειγμα τροχόσπιτα, αυτοκίνητα, μοτοσυκλέτες. Παρά το γεγονός ότι τα οικονομικά οφέλη από αυτή τη μορφή τουρισμού κάθε άλλο παρά σημαντικά είναι, όλες οι χώρες υποδοχής τουριστών έχουν αναπτύξει την απαραίτητη υποδομή για την εξυπηρέτηση τουριστών αυτής της κατηγορίας. Συγκεκριμένα έχουν κατασκευαστεί κάμπινγκ σε οδικούς άξονες, σε τουριστικές τοποθεσίες και στις παρυφές πόλεων, που προσφέρουν στα άτομα που πραγματοποιούν αυτής της μορφής τουρισμό, υπηρεσίες που κάνουν τη διαμονή τους όσο το δυνατόν ανετότερη. Ας σημειωθεί ότι η διαμονή σε κάμπινγκ είναι συγκριτικά με αυτή σε άλλα τουριστικά καταλύματα αισθητά φθηνότερη. Το γεγονός αυτό εκτιμάται πολύ από τους τουρίστες του λαϊκού τουρισμού και κυρίως από αυτούς που συνοδεύονται στις τουριστικές τους μετακινήσεις από τις οικογένειές τους, ιδιαίτερα δε όταν αυτές είναι πολυμελείς.

22. Κοσμοπολίτικος τουρισμός: Η πελατεία του κοσμοπολίτικου τουρισμού είναι κατά κύριο λόγο ο κόσμος της αριστοκρατίας και οι μεγιστάνες του πλούτου που συχνά

ταξιδεύουν από το ένα κοσμοπολίτικο κέντρο στο άλλο. Όπως γίνεται αντιληπτό τα άτομα αυτά ξοδεύουν μεγάλα χρηματικά ποσά τόσο κατά τη μετακίνησή τους όσο και κατά τη διαμονή τους, γι' αυτό και οι απαιτήσεις τους γενικά είναι πάρα πολύ μεγάλες. Τα άτομα που κάνουν κοσμοπολίτικο τουρισμό μετακινούνται με ιδιότητα μεταφορικά μέσα, όπως ιδιότητα αεροπλάνα, θαλαμηγούς κ.ά. Στον τουριστικό προορισμό τους διαμένουν στα πιο πολυτελή ξενοδοχεία ή σε ιδιόκτητες ή ενοικιαζόμενες πολυτελείς επαύλεις ή σε ιδιόκτητες ή ενοικιαζόμενες πολυτελείς θαλαμηγούς. Επίσης η ζωή που κάνουν τα άτομα αυτά στα διάφορα κοσμοπολίτικα κέντρα που επισκέπτονται, είναι πολύ κοσμική, κάτι άλλωστε που είναι πολύ φυσικό και απόλυτα συνυφασμένο με τη μορφή τουρισμού για την οποία γίνεται λόγος.

23. Κοινωνικός τουρισμός: ή επιδοτούμενος τουρισμός, χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι πραγματοποιείται από μέλη του κοινωνικού συνόλου, των οποίων η αγοραστική δύναμη είναι λίγο-πολύ περιορισμένη, χάρη σε ειδικές παροχές προς αυτά που μπορεί να είναι άμεσες ή έμμεσες]³.

1.5. Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΩΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Ο τουρισμός ερευνάται ως μια οικονομική δραστηριότητα σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Η περιφερειακή διάσταση του τουρισμού χρήζει ιδιαίτερης προσοχής, εφόσον οι τουριστικές δραστηριότητες ανάλογα με τη χωρική ενότητα (περιφέρεια, νομός, τόπος) παρουσιάζουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά.

Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι τα εξής:

- Η αναγωγή του τουρισμού σε κύρια οικονομική δραστηριότητα σε ορισμένους τόπους υποδοχής, κυρίως στην παράκτια ζώνη, τον καθιστά δραστηριότητα «πλότο», με τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

— σημαντική συμμετοχή στο Α.Ε.Π.

— μεγάλο αριθμό απασχολουμένων

³ Ηγουμενάκης Νίκος και άλλοι, (2000), «Εισαγωγή στον τουρισμό», Αθήνα,, εκδόσεις Interbooks, , σελ. 111-129.

— εποχιακή λειτουργία κ.λπ.

- Σε περιοχές όπου ο τουρισμός θεωρείται ως μια περιθωριακή οικονομική δραστηριότητα, αυτός μπορεί να συμβάλει στην καλύτερη χωρική του οργάνωση.
- Σε χωρικές ενότητες όπου ο τουρισμός λειτουργεί συμπληρωματικά σε άλλες δραστηριότητες, μπορεί να χαρακτηριστεί ως παράγοντας αντιθέσεων.

Επιβάλλεται επομένως στα πλαίσια του περιφερειακού σχεδιασμού να λαμβάνεται υπόψη:

- ❖ το μέγεθος του τουριστικού τομέα στην οργάνωση της περιφέρειας
- ❖ η επαγγελματική εκπαίδευση
- ❖ οι οικονομικές επιδράσεις του τουρισμού
- ❖ οι ανάγκες ενδυνάμωσης των περιφερειακών παραγωγικών μηχανισμών
- ❖ οι τουριστικές ροές που διαμορφώνονται στο εσωτερικό μιας χωρικής ενότητας (περιφέρεια, τόπος) αλλά και εκτός αυτής
- ❖ οι οικονομικές τουριστικές δραστηριότητες
- ❖ οι εναλλακτικές και αειφορικές τουριστικές δραστηριότητες.

1.6. Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

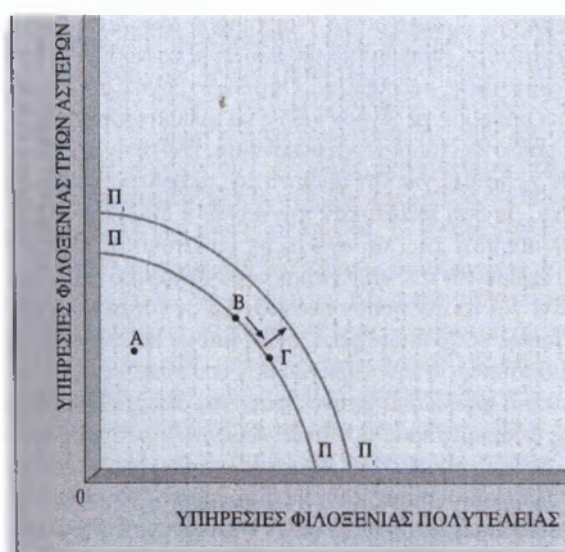
[Η τουριστική ανάπτυξη με την πιο πλατιά έννοια του όρου σημαίνει σε γενικές γραμμές ανοδική εξέλιξη του τουρισμού, σαν κλάδου οικονομικής δραστηριότητας της οικονομίας μιας χώρας, που συντελείται βασικά με την πληρέστερη αξιοποίηση και ορθολογικότερη εκμετάλλευση των ανεπαρκών τουριστικών πόρων, με την αύξηση της τουριστικής παραγωγής και την ποιοτική βελτίωσή της, μα πάνω απ' όλα με την προσαρμογή της στις ανάγκες ή επιθυμίες των τουριστών, δηλαδή στην τουριστική ζήτηση.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει εντελώς ιδιαίτερα να τονιστεί η ποιοτική άποψη της τουριστικής ανάπτυξης και αυτό εξαιτίας του γεγονότος ότι συνδέεται άμεσα με διαρθρωτικές μεταβολές στην οικονομική δραστηριότητα του τουρισμού, αλλά παράλληλα και μια σειρά θεσμικών και οργανωτικών αλλαγών που πρέπει απαραίτητα να τις συνοδεύουν ή και να

προηγούνται αυτών χρονικά όταν και όπου κάτι τέτοιο κρίνεται σκόπιμο. Η τουριστική δηλαδή ανάπτυξη προϋποθέτει μεταβολές διαρθρωτικής φύσης στην παραγωγή τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών, καθώς επίσης σημαντικές αλλαγές και βελτιώσεις των θεσμών που αφορούν στην οργάνωση και λειτουργία της τουριστικής παραγωγής.

Ο στόχος ανάπτυξης της τουριστικής οικονομίας είναι συνήθως μεσοχρόνιος ή μακροχρόνιος και αυτό γιατί η επίτευξή του εξαρτάται από την αύξηση της παραγωγικής δυνατότητάς της. Κάτω από προϋποθέσεις είναι δυνατό να επιτευχθούν βελτιώσεις σε μια τουριστική οικονομία στο βραχυχρόνιο διάστημα, σε ό,τι αφορά στην ποσότητα του τουριστικού προϊόντος που παράγεται και την ικανοποίηση των τουριστικών αναγκών ή επιθυμιών των ντόπιων και ξένων τουριστών, χωρίς όμως να μεταβληθούν οι ποσότητες των παραγωγικών συντελεστών που χρησιμοποιούνται στην παραγωγική διαδικασία.

Διάγραμμα 3: Οι υποθετικοί συνδυασμοί των παραγωγικών δυνατοτήτων μιας τουριστικής οικονομίας

ΠΗΓΗ: *Ηγουμενάκης Νικόλαος, (2000), «Τουρισμός και ανάπτυξη».*

Η διαφορά μεταξύ της βελτίωσης της αποδοτικότητας μιας τουριστικής οικονομίας και την ανάπτυξής της μπορεί να δειχτεί γραφικά με τη βοήθεια του διαγράμματος, που απεικονίζει την υποθετική καμπύλη της παραγωγικής δυνατότητας της ΠΠ σε μια ορισμένη χρονική περίοδο. Αν, λοιπόν, υποτεθεί για ευκολία, στην ανάλυση που ακολουθεί, ότι η

τουριστική οικονομία για την οποία ο λόγος παράγει μόνο δυο κατηγορίες υπηρεσιών φιλοξενίας και συγκεκριμένα πέντε αστέρων και δυο αστέρων, η παραγωγική της δυνατότητα, δηλαδή η θέση του ορίου ΠΠ της υποθετικής καμπύλης της παραγωγικής της δυνατότητας καθορίζεται από τους παραγωγικούς συντελεστές και την τεχνολογία που χρησιμοποιείται στην παραγωγική διαδικασία]⁴.

1.7. ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

[Μέχρι τα μέσα περίπου του αιώνα μας ο τουρισμός αποτελούσε προνόμιο των πλουσίων και της αριστοκρατίας, δηλαδή των λίγων, και συγκεκριμένα αυτών που διέθεταν και χρήματα αλλά και ελεύθερο χρόνο για τουρισμό. Σήμερα όμως στις αναπτυγμένες χώρες του κόσμου τουλάχιστον, ο τουρισμός αποτελεί χωρίς άλλο τρόπο ζωής. Η αυξημένος ελεύθερος χρόνος στη διάθεση των εργαζομένων σε συνδυασμό με τα υψηλότερα εισοδήματά τους και τις θεσμοθετημένες πληρωμένες διακοπές σε συνδυασμό με μια αυξημένη κινητικότητα των ανθρώπων συνέβαλαν στο να κάνουν τουρισμό ολοένα και περισσότερα άτομα κάθε χρόνο.

Οι σημαντικές βελτιώσεις στις συγκοινωνίες και τα διάφορα μεταφορικά μέσα, ο πολλαπλασιασμός των τουριστικών καταλυμάτων, η αύξηση της παραγωγής και διάθεσης τουριστικών πακέτων διακοπών και όχι μόνο, καθώς επίσης και άλλων σχετικά φτηνών μορφών διακοπών και ταξιδιών συνέβαλαν ακόμα περισσότερο στη δημιουργία μεγαλύτερων ευκαιριών για την πραγματοποίηση ταξιδιών για διακοπές και ευχαρίστηση.

Σήμερα η πλειοψηφία των ανθρώπων στις αναπτυγμένες χώρες, καθώς επίσης ολοένα και περισσότεροι άνθρωποι στις αναπτυσσόμενες χώρες έχουν τη δυνατότητα να κάνουν κάποιας μορφής τουρισμό και με αυτόν τον τρόπο να ικανοποιήσουν στο μέτρο του εφικτού συγκεκριμένες τουριστικές τους ανάγκες ή επιθυμίες. Δεν θα αποτελούσε υπερβολή αν υποστηριζόταν η άποψη ότι ο τουρισμός αποτελεί πια ένα γενικά αποδεκτό, συνηθισμένο και αναμενόμενο τρόπο ζωής ενός μεγάλου και συνεχώς αυξανόμενου αριθμού ανθρώπων σε όλα τα μέρη του κόσμου]⁵.

⁴ Ηγουμενάκης Ν., (2000), «Τουρισμός και ανάπτυξη», Αθήνα, εκδόσεις Interbooks, σελ. 100-102.

⁵ Ηγουμενάκης Ν. και άλλοι, (1999), «Εισαγωγή στον Τουρισμό», Αθήνα, εκδόσεις Interbooks, σελ. 35-36.

1.8. Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ΠΟΥ ΠΕΡΙΕΧΕΙ.

Κάθε τουριστική πολιτική που ασκείται σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο αποτελεί τμήμα:

- Της βιομηχανικής πολιτικής, εφόσον η ανάπτυξη του τουριστικού τομέα παρουσιάζει διακλαδικό χαρακτήρα.
- Της κοινωνικής και πολιτιστικής πολιτικής, όπου κύριο ρόλο διαδραματίζουν:
 - η θέση του ελεύθερου χρόνου στις σύγχρονες κοινωνίες
 - οι διαμορφούμενες σχέσεις «εργασίας - ελεύθερου χρόνου»
 - τα μοντέλα κοινωνικής δράσης
 - ο βαθμός συμμετοχής των πληθυσμών υποδοχής στην τουριστική ανάπτυξη του τόπου υποδοχής
 - η προστασία των πολιτιστικών πόρων
 - η ανάδειξη της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς κ.λπ.
- Της περιβαλλοντικής πολιτικής, όπου ένα μεγάλο αριθμό ενεργειών συγκεντρώνει:
 - η προστασία των πιο ευαίσθητων φυσικών πόρων
 - η εφαρμογή της τουριστικής χωροθέτησης
 - ο καθορισμός των σχέσεων μεταξύ του τουριστικού τομέα και των υπολοίπων παραμέτρων οικονομικής ανάπτυξης
- Του πολιτικού και θεσμικού πλαισίου, όπου λαμβάνονται υπόψη:
 - η αποκέντρωση
 - ο ρόλος των δήμων και των κοινοτήτων
 - ο σχεδιασμός και προγραμματισμός της ανάπτυξης

Η παραπάνω συνθετική παρουσίαση του τουρισμού συνεπάγεται μια ακολουθία μεταβολών στους φορείς άσκησης της τουριστικής πολιτικής. Η συνθετότητα του τουριστικού τομέα, σε συσχετισμό με τις χωρικές ενότητες ενεργοποίησής του, φανερώνει ότι το κύριο βάρος άσκησης της τουριστικής πολιτικής επικεντρώνεται:

α) στην αποκέντρωση και

β) στο σχεδιασμό.

Όμως οι επελούμενες μεταβολές θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους μια σειρά νέων αντιθέσεων και λειτουργιών, που μπορούν να επιφέρουν στα πλαίσια των πολυσύνθετων δομών του τουρισμού, τις οποίες επηρεάζει ποικιλοτρόπως η τουριστική πολιτική.

Μεταξύ των αντιθέσεων που προκύπτουν συγκαταλέγονται οι παρακάτω

1) Οι περιβαλλοντικές αντιθέσεις:

- Η ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού στα εδάφη μιας περιορισμένης σε έκταση χωρικής ενότητας.
- Η προστασία των περιβαλλοντικών πόρων καθώς και των πλέον ευαίσθητων περιοχών της χωρικής ενότητας.

2) Οι οικονομικές αντιθέσεις:

- Η ανάπτυξη του τουρισμού ως «εξαγωγικού» τομέα και γενεσιουργού τομέα απασχόλησης.
- Η συνύπαρξη της οικονομικής διάστασης του τουρισμού με την κοινωνική και την πολιτιστική.
- Η διαφοροποίηση του τύπου τουριστικής ανάπτυξης («κυρίαρχο μοντέλο»), με έμφαση στο «νέο μοντέλο» (εναλλακτικό).

3) Οι κοινωνικές αντιθέσεις:

- Η συνεχής ελάττωση των κοινωνικών ανισοτήτων και η αύξηση του ποσοστού αναχώρησης για διακοπές.
- Ο πολλαπλασιασμός των επιλογών των ατόμων, ώστε η ποιότητα των διακοπών να ανταποκρίνεται περισσότερο στο «νέο μοντέλο» του «εναλλακτικού-κοινωνικού» τουρισμού, το οποίο χαρακτηρίζεται περισσότερο «ανθρωποκεντρικό» σε σχέση με το «κυρίαρχο μοντέλο» του μαζικού τουρισμού.

4) Οι θεσμικές αντιθέσεις:

- Η επέκταση των λειτουργιών και των αρμοδιοτήτων των τοπικών διοικήσεων σε θέματα ανάπτυξης και χωροθέτησης.

- Η ακριβής εφαρμογή των κυβερνητικών πολιτικών σε ευρείες χωρικές ενότητες, όπως η παράκτια ζώνη, η αγροτική ζώνη, οι ορεινοί όγκοι.
- Η αποκέντρωση των αρμοδιοτήτων και πολιτικών της κεντρικής διοίκησης στις τοπικές διοικήσεις μπορεί να ελαττώσει στο ελάχιστο τις υπάρχουσες χωρικές συγκρούσεις (μεταξύ τουριστικών παραγωγών) και να συμβάλει καλύτερα στην υλοποίηση των κυβερνητικών στόχων.

Η εξομάλυνση των αντιθέσεων που προκύπτουν προϋποθέτει ουσιαστικά μια εθνική τουριστική πολιτική, η οποία θα λαμβάνει υπόψη της την ετερογένεια και τη συνθετότητα του τουρισμού, μεταφέροντας παράλληλα αρμοδιότητες και λειτουργίες της κεντρικής διοίκησης στις περιφερειακές και τοπικές διοικήσεις.

1.9. ΤΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Ο τουρισμός δεν αποτελεί τυχαίο φαινόμενο των εξελιγμένων σήμερα κοινωνιών, αλλά αναφέρεται από τις αρχαίες κοινωνίες, με διαφορετικά οπωσδήποτε χαρακτηριστικά και δεδομένα από τα σημερινά.

[Τη σύγχρονη μορφή του ο τουρισμός άρχισε ουσιαστικά να αποκτά μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, ενώ στην εντυπωσιακή ανάπτυξή του συνέβαλλαν πολλοί παράγοντες, κυρίως όμως:

- ❖ η αλματώδης ανάπτυξη των μέσων συγκοινωνίας και επικοινωνίας,
- ❖ η βελτίωση του κατά κεφαλήν εισοδήματος των ανθρώπων,
- ❖ η άνοδος του πολιτιστικού τους επιπέδου,
- ❖ ο περισσότερος χρόνος που έχουν στη διάθεσή τους,
- ❖ η καθιέρωση πληρωμένων διακοπών των εργαζομένων
- ❖ η ανάπτυξη του κοινωνικού τουρισμού⁶.

⁶ Κοκκώσης Χ., Τσάρτας Π., (2001), «Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σελ. 21 – 23.

Η ανάπτυξη του τουρισμού σε μια χώρα συνεπάγεται μια σειρά από οικονομικές επιδράσεις, που κάτω από προϋποθέσεις μπορούν να συμβάλουν αποφασιστικά στην ανάπτυξη της οικονομίας της, κατ' επέκταση δε και στην αύξηση της ευημερίας ενός σημαντικού τμήματος του πληθυσμού της.

Πολυάριθμες είναι οι διασυνδέσεις που υφίστανται μεταξύ του τομέα του τουρισμού και όλων των υπολοίπων τομέων της κοινωνικοοικονομικής δραστηριότητας.

Ο τουρισμός επηρεάζει και επηρεάζεται άμεσα από πολλούς από αυτούς τους τομείς και αυξάνει σε μεγάλο βαθμό το δυναμικό τους.⁷ Οι επιδράσεις της τουριστικής ανάπτυξης σε ένα οργανωμένο κοινωνικό σύνολο είναι οικονομικές κατά κύριο λόγο, αλλά και κοινωνικές, πολιτιστικές και φυσικές.

1.9.1. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

Ο τουρισμός έχει άμεση επίδραση στο εθνικό εισόδημα, προκαλώντας σε αυτό ποσοτικές και ποιοτικές μεταβολές. Η ανάπτυξη του τουρισμού γενικά σε μια χώρα συμβάλλει ουσιαστικά στην αύξηση του τουριστικού εισοδήματος και κατ' επέκταση του εθνικού εισοδήματός της, ενώ με την ανακατανομή του συντελεί στην άμβλυνση της ανισότητας των εισοδημάτων μεταξύ των διαφόρων περιφερειών της, αλλά και μεταξύ των διαφόρων κοινωνικών ομάδων.

Παράλληλα, δημιουργεί θέσεις απασχόλησης (πλήρους ή μερικής). Βέβαια ο εποχικός χαρακτήρας της λειτουργίας του συνήθως επηρεάζει και τα χαρακτηριστικά αυτής της απασχόλησης, η οποία είναι σε μεγάλο ποσοστό εποχική, ανειδίκευτη και περιστασιακή. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η συμβολή του στην ενίσχυση της αυτοαπασχόλησης (τουριστικές επιχειρήσεις, εμπορικά καταστήματα κ.λπ.) Πολλές φορές η απασχόληση στον τουρισμό συνδυάζεται και με παράλληλη απασχόληση σε κάποιο άλλο κλάδο της οικονομίας (π.χ. γεωργία, βιομηχανία), με αποτέλεσμα τη γενικότερη αύξηση των οικογενειακών εισοδημάτων. Ιδιαίτερα στις τουριστικές περιοχές που λειτουργούν εποχικά, η πολλαπλή

⁷ Ηγουμενάκης Ν., (2000), « Τουρισμός και Ανάπτυξη», εκδόσεις Interbooks, Αθήνα, σελ. 30 - 33.

απασχόληση με επίκεντρο τον τουρισμό αποτελεί τον κανόνα για υψηλό ποσοστό του πληθυσμού.⁸

Πολλές είναι οι περιπτώσεις όπου ο τουρισμός έχει συμβάλλει στην ενίσχυση της ανάπτυξης περιφερειών αποβιομηχανοποιημένων, γεωγραφικά απομονωμένων, ορεινών και μειονεκτικών ή με υποβαθμισμένο αγροτικό τομέα. Η ανάπτυξη του τουρισμού αύξησε τα εισοδήματα, την απασχόληση, τις επενδύσεις και διεύρυνε την παραγωγική βάση της τοπικής οικονομίας, με αποτέλεσμα να σταματήσει η μετανάστευση και να βελτιωθεί το επίπεδο και η ποιότητα ζωής. Ειδικότερα σε στις περιοχές που διαθέτουν πλούσιου τουριστικού πόρους, η ανάπτυξη είναι εξαιρετικά δυναμική σε ετήσιους ρυθμούς.⁹

Ο τουρισμός δημιουργεί, μεταξύ άλλων, σημαντική πηγή εσόδων για το κράτος και την τοπική αυτοδιοίκηση, λόγω της είσπραξης φόρων και τελών, ενώ μέσω της εισαγωγής του τουριστικού συναλλάγματος επιφέρει ουσιαστική βελτίωση στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών καθώς επίσης και αύξηση των συναλλαγματικών αποθεμάτων της χώρας υποδοχής και φιλοξενίας των τουριστών.¹⁰ Οι επενδύσεις στον ευρύτερο τουριστικό τομέα αλλά και η ιδιότητα του τουρισμού να ενισχύει δυναμικά τη δημιουργία πολλών μικρών επιχειρήσεων στις περιοχές όπου αναπτύσσεται, οδηγούν στην αύξηση των φορολογικών εσόδων. Ένας άλλος παράγοντας που συμβάλλει σε αυτή την αύξηση είναι και ο μεγάλος αριθμός των απασχολούμενων στον τομέα, η πλειοψηφία των οποίων έχει υψηλά εισοδήματα και αντίστοιχη καταναλωτική δαπάνη.¹¹

Ο τουρισμός αποτελεί παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης, όταν αναπτύσσεται ισόρροπα, σύμφωνα με τις αρχές της αειφορίας και της περιφερειακής ανάπτυξης. Όταν ο τουρισμός αναπτύσσεται μονόπλευρα, τότε οι μακροχρόνιες επιδράσεις του στην οικονομία μιας χώρας είναι αρνητικές, επειδή αποδυναμώνει τους παραγωγικούς κλάδους της και κυρίως τη βιομηχανία και τη γεωργία με την ευρύτερη έννοια του όρου, ενώ βαθμιαία μεταβάλλει την οικονομία της περιοχής σε οικονομία υπηρεσιών. Αντίθετα, οι μακροχρόνιες επιδράσεις του, έστω και κάτω από συνθήκες μονόπλευρης ανάπτυξης του κλάδου, λύνει προσωρινά, τουλάχιστον, ορισμένα πιεστικά προβλήματα της οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας, όπως είναι το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και η δημιουργία

⁸ Ηγουμενάκης Ν., (2000), « Τουρισμός και Ανάπτυξη», εκδόσεις Interbooks, Αθήνα, σελ. 23-24.

⁹ Περιφέρεια Ηπείρου, «Επιχειρησιακό Σχέδιο Τουριστικής Προβολής Περιφέρειας Ηπείρου», Οργανοτεχνική Α.Ε. Σύμβουλοι Επιχειρήσεων, Καβάλα, 2003, σελ. 36.

¹⁰ Ηγουμενάκης Ν., Κραβαρίτης Κ., Λύτρας Π.,(1999), «Εισαγωγή στον Τουρισμό», εκδόσεις Interbooks, Αθήνα σελ. 33.

¹¹ Κοκκώσης Χ., Τσάρτας Π., (2001), «Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον», εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σελ. 31.

ευκαιριών απασχόλησης, έστω και εποχιακά. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο η ανάπτυξη του τουρισμού επιβάλλεται να προωθείται ταυτόχρονα με αυτήν των άλλων παραγωγικών κλάδων της οικονομίας, δηλαδή να είναι προγραμματισμένη, ισόρροπη και αρμονική, και κυρίως να χρησιμεύει σαν μέσο προώθησης της οικονομικής ανάπτυξης, πλην όμως όχι κύριο αλλά συμπληρωματικό¹². Εντούτοις, ο τουρισμός είναι ένας κλάδος της οικονομικής δραστηριότητας που δύσκολα μπορεί να προγραμματιστεί μακροχρόνια.

1.9.2. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

[Ο τουρισμός επηρεάζει τόσο τα χαρακτηριστικά όσο και τις λειτουργίες της τοπικής κοινωνίας. Οι αλλαγές είναι περισσότερο εμφανείς σε περιοχές της υπαίθρου σε γεωγραφικά απομονωμένες περιοχές (π.χ. ορεινές κοινότητες ή νησιά), σε περιοχές αγροτικές. Οι περισσότερες αλλαγές σε αυτές τις περιοχές σχετίζονται με την επικράτηση παραγωγικών δομών που συνδέονται με τον τουρισμό και άμεσα η έμμεσα οδηγούν στη διαμόρφωση μιας νέου τύπου «αστικοποιημένης» κοινωνικής δομής, όπου ο τουρισμός κυριαρχεί σε όλα τα επίπεδα (δραστηριότητες, παραγωγική δομή, απασχόληση, λειτουργίες κ.λπ.).

Παράλληλα, τα υψηλά εισοδήματα και η μεγαλύτερη αποδοχή των τουριστικών επαγγελμάτων οδηγεί σε έντονη επαγγελματική και κοινωνική κινητικότητα, με τελικό στόχο την απασχόληση στον τουρισμό ή σε επαγγέλματα που σχετίζονται με αυτόν (εμπόριο, κατασκευές). Η πρώτη επίπτωση αυτής της τάσης είναι η διάχυση των εισοδημάτων του τουρισμού σε ευρύτερα στρώματα του πληθυσμού, ενώ η δεύτερη είναι η σταδιακή, άμεση ή έμμεση, εγκατάλειψη κλάδων όπως η γεωργία-κτηνοτροφία, η βιομηχανία ή οι υπηρεσίες, με παράλληλη στροφή στον τουρισμό. Η κινητικότητα αυτή είναι ιδιαίτερα εμφανής στους νέους και τις γυναίκες αλλά σταδιακά τείνει να αποτελεί εγγενές χαρακτηριστικό της κοινωνικής δομής των τουριστικών περιοχών στα πρώτα στάδια ανάπτυξης τους.

Η συνολικότερη στροφή των κοινωνιών όπου αναπτύσσεται ο τουρισμός σε παραγωγικές δομές και τρόπο ζωής με χαρακτηριστικά αστικοποίησης και εκσυγχρονισμού, επιφέρει τελικά σημαντικές αλλαγές στις κοινωνικές σχέσεις, τα ήθη και τα έθιμα. Τέτοιες

¹² Ηγουμενάκης Ν., (2000), «Τουρισμός και Ανάπτυξη», Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα, σελ. 29.

αλλαγές έχουν παρατηρηθεί στις σχέσεις των δύο φύλων, στον τρόπο ζωής και συμπεριφοράς, στην εκτίμηση της τοπικής παράδοσης, στα έθιμα, στις σχέσεις ανάμεσα σε άτομα της ίδιας κοινότητας, κ.λπ.

Η επικοινωνία των ντόπιων με τους τουρίστες συγκέντρωσε το ενδιαφέρον πολλών ερευνητών του τουριστικού φαινομένου ως ένα σημαντικό παράδειγμα των επιπτώσεων του τουρισμού στην κοινωνική συμπεριφορά και τις αντιλήψεις και αξίες των ντόπιων. Αρχικά έχει επισημανθεί ότι το πλαίσιο στο οποίο πραγματοποιείται αυτή η επικοινωνία επηρεάζεται από τον τύπο της ανάπτυξης του τουρισμού, τις «εμπορικές» διαστάσεις αυτής της συνάντησης, τις διαφορές των πολιτισμικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών τουριστών και ντόπιων κ.λπ. Σε ό, τι αφορά στα αποτελέσματα, αυτά συνδέονται άμεσα με το στάδιο ανάπτυξης –και άρα μαζικοποιήσεις – του τουρισμού, π.χ. στο υψηλότερο στάδιο, οπου ο τουρισμός είναι οργανωμένος και μαζικός, αυτή η επικοινωνία «εμπορευματοποιείται», με αποτέλεσμα τόσο οι ντόπιοι όσο και οι τουρίστες να καταλήγουν απλώς σε μια σχέση εμπορικής συναλλαγής οπου ο ένας πουλάει και ο άλλος αγοράζει]¹³.

1.9.3. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

[Οι επιπτώσεις του τουρισμού στο περιβάλλον – φυσικό, ανθρωπογενές και δομημένο – είναι τόσο θετικές, όσο και αρνητικές και εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τις ατομικές καταναλωτικές επιλογές. Οι γενικοί περιβαλλοντικοί και οι λοιποί μακροπρόθεσμοι στόχοι που σχετίζονται άμεσα με τον τουρισμό είναι δύσκολο να καθοριστούν.

Οι επιπτώσεις του τουρισμού εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το είδος του τουρισμού, τη συμπεριφορά και την ποιότητα των τουριστικών υπηρεσιών. Οι περισσότερες από τις πιέσεις στο περιβάλλον προέρχονται από τον μαζικό τουρισμό στις παράκτιες και ορεινές περιοχές, ο οποίος αναμένεται να αυξηθεί σημαντικά κατά τις επόμενες δεκαετίες. Οι επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον αποτέλεσαν, εδώ και αρκετά χρόνια, αντικείμενο ειδικών

¹³ Κοκκώσης Χ., Τσάρτας Π., (2001), «Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σελ. 31-32.

μελετών που επισήμαναν την ανάγκη σχεδιασμού, προγραμματισμού και διαχείρισης της τουριστικής ανάπτυξης.

Ο τουρισμός επεκτείνεται όλο και περισσότερο στο χώρο, με αποτέλεσμα να προκαλεί συχνά συγκρούσεις για τη χρήση της γης, που παρατηρούνται σε περιοχές με αγροτικές εκμεταλλεύσεις ή σε παραθαλάσσιες περιοχές. Και στις δυο περιπτώσεις παρατηρούνται συχνά φαινόμενα οικοπεδοποίησης, με αποτέλεσμα ο τουρισμός να απορροφά εκτός από τη γη, το νερό και τις επενδύσεις που είναι αναγκαίες για την παραγωγική ανάπτυξη του αγροτικού τομέα.

Η αύξηση του αριθμού και των τύπων των τουριστικών θέρετρων στη μεταπολεμική περίοδο έθεσε ζητήματα λειτουργίας και διαχείρισης τους σε σχέση με το περιβάλλον, τη χωροταξία και την πολεοδομία. Τα περισσότερα από αυτά τα ζητήματα αφορούν και στην ευρύτερη περιοχή όπου είχαν αναπτυχθεί αυτά τα θέρετρα, με αποτέλεσμα να διαμορφωθούν κανόνες και πρότυπα διαχείρισης, προστασίας και ελέγχου του συνθέτου περιβάλλοντος (δομημένου και φυσικού) των περιοχών αυτών. Κοινή παράμετρος σε αυτές τις προσπάθειες υπήρχε η αναζήτηση προτύπων που συνδέονται με την έννοια της «βιώσιμης» τουριστικής ανάπτυξης. Η έννοια, οι αρχές και τα χαρακτηριστικά της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης είναι ταυτόσημα με αυτά της οικολογικής τουριστικής ανάπτυξης]¹⁴.

1.10. ΤΑ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

[Οι πολέμιοι της τουριστικής ανάπτυξης υποστηρίζουν την άποψη ότι ο τουρισμός αποπροσανατολίζει τις επενδύσεις από τους παραγωγικούς κλάδους της οικονομίας, ευαισθητοποιεί επικίνδυνα την οικονομία, εξαιτίας της μεγάλης ανταγωνιστικότητας που αναπτύσσεται στην τουριστική αγορά και ακόμα για τι χαλαρώνει τα ήθη, εξαφανίζει τα έθιμα, αυξάνει την εγκληματικότητα κ.λπ.

Όταν ο τουρισμός αναπτύσσεται μονόπλευρα, τότε οι μακροχρόνιες επιδράσεις του στην οικονομία είναι αρνητικές, επειδή αποδυναμώνει τους παραγωγικούς κλάδους της και

¹⁴ Σπιλάνης Ιω., Βαγιάννη Ε., Βακουφάρης Χ., Κονδύλη Ι., «Βιώσιμη Ανάπτυξη Νησιωτικού Χώρου», (2005), εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα, σελ. 105 – 117.

κυρίως τη βιομηχανία και τη γεωργία με την ευρύτερη έννοια του όρου, ενώ βαθμιαία μεταβάλλει την οικονομία μιας περιοχής σε οικονομία υπηρεσιών.

Μια υπέρμετρα ταχύρρυθμη ανάπτυξη του τουρισμού μπορεί να προκαλέσει διάφορες αρνητικές οικονομικές επιδράσεις, όπως εκτροπή του επενδυτικού κεφαλαίου από μορφές οικονομικής ανάπτυξης περισσότερο αποδοτικές, καθώς επίσης έντονες πληθωριστικές πιέσεις στην οικονομία τους εξαιτίας μιας απότομης και δυσανάλογης αύξησης των τιμών των ακινήτων, γεγονός το οποίο αναπόφευκτα θα έχει σαν συνέπεια την ενθάρρυνση της κερδοσκοπίας της γης και των σπιτιών, τη συρρίκνωση της γεωργικής γης και άλλα πολλά. Ακόμα δε μπορεί να προκαλέσει και μια αυξημένη ζήτηση για κάθε είδους έργα τουριστικής υποδομής και ανωδομής, καθώς επίσης βιομηχανιών που προμηθεύουν στους τουρίστες προϊόντα με τα οποία ικανοποιούν συγκεκριμένες τουριστικές ανάγκες ή επιθυμίες τους. Εξαιτίας δε των πληθωριστικών αυτών πιέσεων οδηγούνται σε υψηλά επίπεδα οι τιμές της γης και των ακινήτων, ενθαρρύνοντας με αυτόν τον τρόπο την κερδοσκοπία τους και ακόμα δημιουργείται υπερβάλλουσα ζήτηση σε κατασκευαστικές και άλλες βιομηχανίες που θεωρούνται προμηθευτές του τουρισμού.

Συχνά παρατηρείται να υπάρχει μια αισθητή διαφορά μεταξύ των επισκεπτών μιας χώρας υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών και των μονίμων κατοίκων τους σε ό, τι αφορά στην αγοραστική τους δύναμη. Ειδικότερα οι τιμές των κατοικιών ενδέχεται να αυξηθούν πολύ γρήγορα εξαιτίας του γεγονότος ότι αυξάνεται η ζήτηση εξοχικών κατοικιών προς ενοικίαση ή αγορά εκ μέρους των ξένων τουριστών, αλλά και η ζήτηση κατοικιών προς ενοικίαση ή αγορά εκ μέρους μονίμων κατοίκων των χωρών υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών, που με οποιοδήποτε τρόπο απασχολούνται στην τουριστική της βιομηχανία και όχι μόνο.

Πέρα από όλα αυτά όμως, μια υπερβολικά ταχύρρυθμη ανάπτυξη του τουρισμού μπορεί μεταξύ άλλων να ασκήσει και αρνητική επίδραση στο φυσικό περιβάλλον καθώς επίσης και στους πολιτιστικούς, ιστορικούς και αρχαιολογικούς χώρους. Η παρουσία μεγάλου αριθμού τουριστών επιτείνει την αυξανόμενη ρύπανση του περιβάλλοντος, καθώς επίσης και την ηχορύπανση και την αρχιτεκτονική ρύπανση, ειδικότερα δε όταν η τελευταία αλλοιώνει τα χαρακτηριστικά ενός τουριστικού προορισμού. Σε αυτές τις περιπτώσεις ο μόνος αποτελεσματικός τρόπος αντιμετώπισής τους είναι η λήψη νομοθετικών μέτρων για μεγαλύτερη προστασία από αυτήν που τους παρέχεται σήμερα, πλην όμως αυτή συνεπάγεται πολλές φορές υψηλό οικονομικό κόστος.

Επίσης ένα μειονέκτημα της αναπτυσσόμενης τουριστικής ανάπτυξης είναι ότι ξαφνικές μεταβολές στη ζήτηση τουριστικών προϊόντων μπορεί να οδηγήσουν σε μεγαλύτερη ανεργία ή και υποαπασχόληση, σημαντικές οικονομικές απώλειες και σαν συνέπεια όλων αυτών έντονες κοινωνικές εντάσεις. Οι κάθε είδους τουριστικές εγκαταστάσεις εξάλλου, που βρίσκονται στην περιοχή της τουριστικής ανάπτυξης, συχνά δεν μπορούν να μετατραπούν για διαφορετικές χρήσεις από αυτές για τις οποίες κατασκευάστηκαν αρχικά, η δε δημιουργία ευκαιριών εναλλακτικής απασχόλησης σε άλλους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, εκτός από χρόνο απαιτεί και σημαντικές επενδύσεις.

Η παρουσία μεγάλου αριθμού τουριστών σε μια χώρα υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών, έστω και εποχιακά, ενθαρρύνει τη δημιουργία προτύπων αγοραστικής συμπεριφοράς και κατανάλωσης, τα οποία είναι λίγο-πολύ ακατάλληλα για τον ντόπιο πληθυσμό, επειδή δεν συμβιβάζονται με τις αξίες του, τις οικονομικές δυνατότητες, τις συνήθειές του, τη νοοτροπία του και ενδεχόμενα τα ήθη και τα έθιμά του. Σε πολλούς μάλιστα τουριστικούς προορισμούς ο δυσανάλογα υψηλός αριθμός των επισκεπτών τους σε σχέση με τις δυνατότητες που έχουν να ικανοποιήσουν τις τουριστικές τους ανάγκες ή επιθυμίες με τις παραγόμενες εκ μέρους τους υπηρεσίες φιλοξενίας και όχι μόνο, δημιουργεί υπαρκτά προβλήματα στους μόνιμους κατοίκους του, αφού η διαβίωσή τους γίνεται κυριολεκτικά ανυπόφορη.

Ακόμα ενδέχεται να προκληθούν κοινωνικά προβλήματα, που σε μια αναπτυσσόμενη χώρα κάθε άλλο παρά επιθυμητά μπορεί να είναι. Ένα από τα πιο σοβαρά είναι αυτό που προκαλείται από την ξαφνική παρουσία ενός μεγάλου αριθμού διεθνών τουριστών στις αναπτυσσόμενες χώρες, γεγονός το οποίο συμβάλλει στην ανάπτυξη και διάδοση προτύπων κατανάλωσης ή αγοραστικής συμπεριφοράς, που τις περισσότερες φορές είναι ασυμβίβαστα με αυτά μόνιμου πληθυσμού τους]¹⁵.

¹⁵ Ηγουμενάκης Ν., (2000), «Τουρισμός και ανάπτυξη», Αθήνα, εκδόσεις Interbooks, σελ. 28-29, 70-71 και 107-108.

1.11. ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

[Αντικειμενικός σκοπός τόσο των αναπτυγμένων όσο και των αναπτυσσομένων χωρών είναι εφόσον πληρούν το μίνιμουμ των απαραίτητων προϋποθέσεων για την τουριστική τους ανάπτυξη, να την επιδιώξουν με κάθε τρόπο, προκειμένου να εκμεταλλευτούν όσο το δυνατό περισσότερο και καλύτερα γίνεται τα οικονομικά ωφελήματα που προορίζεται αυτή. Το αν και κατά πόσο πετυχαίνεται ο σκοπός αυτός μπορεί να διαπιστωθεί σχετικά εύκολα από τις συνδυασμένες ενδείξεις ορισμένων δεικτών, οι σημαντικότεροι των οποίων είναι οι εξής:

1. Το τουριστικό ισοζύγιο πληρωμών: σε αυτό εκφράζονται συνήθως σε όρους απόλυτους ή σχετικούς τα έσοδα που διοχετεύονται στην οικονομία μιας χώρας υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών από τους διεθνείς επισκέπτες (τουρίστες – εκδρομείς) και τις δαπάνες που πραγματοποιούνται από τους μόνιμους κατοίκους τους όταν αυτοί ταξιδεύουν σε εξωτερικό για τουριστικούς λόγους.

2. Οι ευκαιρίες απασχόλησης που δημιουργεί ο τουρισμός: ο τουρισμός αποτελεί μια βιομηχανία υπηρεσιών κατά κύριο λόγο και σαν τέτοια υποστηρίζεται από τους ειδικούς επιστήμονες ότι είναι περισσότερο έντασης εργασίας και λιγότερο έντασης κεφαλαίου. Αποτελεί έναν από τους κυριότερους παράγοντες για τη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης τόσο στην τουριστική βιομηχανία όσο και εκτός αυτής σε άλλους κλάδους και υποκλάδους οικονομικής δραστηριότητας. Ένα άλλο πλεονέκτημα της τουριστικής ανάπτυξης είναι ότι αυτή μπορεί να δημιουργήσει θέσεις εργασίας φτηνότερα απ' ό, τι η ανάπτυξη άλλων κλάδων οικονομικής δραστηριότητας.

3. Η περιφερειακή τουριστική ανάπτυξη: ο τουρισμός μπορεί να τονώσει την οικονομία της περιφέρειας και κατ' επέκταση και την ανάπτυξή της. Έχει ικανότητα να μειώνει τις περιφερειακές ανισορροπίες και να συμβάλλει στην περιφερειακή ανάπτυξη.

4. Η επίδραση του τουριστικού πολλαπλασιαστή: οι συζητήσεις που γίνονται για τη συμβολή του τουρισμού στην περιφερειακή ανάπτυξη και γενικότερα στην οικονομική ανάπτυξη αφορά κατά κύριο λόγο στον τρόπο με τον οποίο οι δαπάνες για τον τουρισμό φιλτράρονται από άκρον σε άκρο στην οικονομία μιας χώρας υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών, ευνοώντας έτσι και άλλους κλάδους της οικονομικής της δραστηριότητας. Αυτό είναι γνωστό σαν επίδραση του τουριστικού πολλαπλασιαστή.

5. Ο ανταγωνισμός μεταξύ τουρισμού και άλλων κλάδων οικονομικής δραστηριότητας: παρ' όλο που ο τουρισμός μπορεί να τονώσει άλλους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας μιας οικονομίας, μπορεί επίσης να δημιουργήσει προβλήματα σε αυτούς ή και να τους ανταγωνιστεί, ειδικότερα όπου παρουσιάζεται έλλειψη εργατικού δυναμικού ή επενδυτικού κεφαλαίου.

6. Τα έσοδα του κράτους και της τοπικής αυτοδιοίκησης από τον τουρισμό: τα κύρια οικονομικά οφέλη που προκύπτουν για το κράτος και την τοπική αυτοδιοίκηση, προέρχονται από φορολογικά έσοδα και συγκεκριμένα από φορολόγηση των κερδών των τουριστικών επιχειρήσεων και του εισοδήματος των απασχολουμένων στην τουριστική βιομηχανία, από κέρδη κρατικών/ή και δημοτικών τουριστικών επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών ή διάθεσης προϊόντων, από έμμεση φορολόγηση των τουριστών και εκδρομέων κατά την πρόσκαιρη παραμονή τους στους τουριστικούς προορισμούς των χωρών υποδοχής και φιλοξενίας κ.λπ]¹⁶.

¹⁶ Ηγουμενάκης Ν., (2000), «Τουρισμός και ανάπτυξη», Αθήνα, εκδόσεις Interbooks,σελ. 109-114.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο
ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

2.1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ

[Οι υποδομές είναι μία έννοια που δύσκολα προσδιορίζεται στην οικονομική θεωρία. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι δεν υπάρχει καμιά αυτοτελής «θεωρία υποδομών» που per se να ερμηνεύει τις σχετικές επιπτώσεις στους πολλαπλούς τομείς της κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας και τη συμβολή τους στην αναπτυξιακή διαδικασία. Οι παραδοσιακές προσεγγίσεις στο ζήτημα των υποδομών προέρχονται από τις αναπτυξιακές θεωρίες που αναφέρονται κυρίως στις αναπτυσσόμενες χώρες. Οι νεότερες προσεγγίσεις που αναφέρονται στις «νέες υποδομές» υποστηρίζουν ότι αυτές είναι δημιούργημα της μετα - φορντιστικής καπιταλιστικής κοινωνίας και στηρίζονται στις τεχνολογίες πληροφόρησης (information technology). Η μελέτη των νέων υποδομών αποτελεί αναγκαία συνθήκη για την αναπτυξιακή διαδικασία, καθ' ότι δημιουργούν πληθώρα εξωτερικών οικονομικών και αποτελούν εισροή για το σύνολο των οικονομικών δραστηριοτήτων.

Ειδικότερα στον τουρισμό, όπου οι υποδομές έχουν ιδιαίτερη σημασία, η γνώση των χαρακτηριστικών τους στοιχείων μπορούν να συμβάλλουν ουσιαστικά στον αρτιότερο σχεδιασμό και στον προγραμματισμό της τουριστικής ανάπτυξης. Η δημιουργία δικτύου γενικών και ειδικών τουριστικών υποδομών διαφοροποιεί το τουριστικό προϊόν, βελτιώνει την τουριστική εικόνα της χώρας/περιοχής προορισμού και προωθεί τη διαδικασία της τουριστικής ανάπτυξης.

Στην Ελλάδα, οι υποδομές στην τουριστική βιομηχανία είναι αναπτυγμένες σε ικανοποιητικό επίπεδο. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια, η προσπάθεια ποιοτικής βελτίωσής τους, μέσω των διαφόρων προγραμμάτων του Γ' ΚΠΣ, διευρύνεται σημαντικά, λόγω εισροών χρηματοδοτικών πόρων από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Σχετικά με τον προσδιορισμό του εννοιολογικού περιεχομένου του όρου «υποδομή», έχουν γίνει σημαντικές προσπάθειες, οι κυριότερες από τις οποίες είναι οι ακόλουθες:

Ο Nurske (1952) ορίζει ότι η υποδομή «παρέχει βασικές υπηρεσίες σε κάθε παραγωγική διαδικασία», «δεν μπορεί να εισαχθεί από το εξωτερικό», «είναι ευρείας κλίμακας και περιλαμβάνει εγκαταστάσεις υψηλού κόστους».

Ο Hirschman (1958), ορίζοντας το πάγιο κοινωνικό κεφάλαιο (Social Overhead Capital), σημειώνει ότι «στην ευρύτερη έννοια του όρου αυτού περιλαμβάνονται μια σειρά από υποδομές όπως είναι της δημόσιας τάξης, της εκπαίδευσης, της δημόσιας υγείας, των

μεταφορών, των επικοινωνιών, των μεταφορών, της ενέργειας, της ύδρευσης, της άρδευσης και της αποχέτευσης».

Ο Lakshmanan (1989), επισημαίνει ότι υπάρχει «δυσκολία επακριβή ορισμού των υποδομών» και «εισέρχεται στην παραγωγική διαδικασία κατά έναν α ριγοί ασαφή και ιδιαίτερο κάθε φορά τρόπο».

Οι Andersson - Andersson – Kombayashi (1989), ορίζουν την υποδομή «ως μια ιδιαίτερη περίπτωση εξωτερικών οικονομιών των δημοσίων αγαθών».

Ο Vickerman (1991) ορίζει την υποδομή ως «το μέρος του συνολικού αποθέματος κεφαλαίου των εθνικών και περιφερειακών οικονομιών» που «χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό «δημοσίου ενδιαφέροντος» και καθορίζει ενδεχόμενες επιδράσεις στα εισοδήματα, στην παραγωγικότητα και την απασχόληση».

Οι Batten – Karlsson (1996) παρέχουν έναν ευρύτερο ορισμό και υποστηρίζουν ότι οι «υποδομές καλούνται οι μηχανικές κατασκευές, ο εξοπλισμός, οι παροχές και όποια άλλη υπηρεσία παρέχεται από αυτές και έχει μεγάλη διάρκεια ζωής. Χρησιμοποιούνται δε, τόσο για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης, όσο και για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των νοικοκυριών. Στις υποδομές περιλαμβάνονται οι δημόσιες παροχές (ηλεκτρική ενέργεια, τηλεπικοινωνίες, ύδρευση, αποχέτευση, κ.λπ.), δημόσια έργα (φράγματα, άρδευση, οδικά έργα κ.λπ.), καθώς και άλλα έργα για τις μεταφορές (σιδηρόδρομοι, αστικές συγκοινωνίες, λιμάνια, αεροδρόμια, κ.α.)».

Ο Σκάγιαννης (1994), αναφέρει ότι «υποδομή είναι κάθε επένδυση παγίου κεφαλαίου σταθερό στο έδαφος ως επί των πλείστων μεγάλης κλίμακας που στοχεύει στην εξυπηρέτηση των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων». Ο ορισμός αυτός, είναι περισσότερο εμπειριστατωμένος και προσιδιάζει στους αντίστοιχους ορισμούς των νεοκλασικών οικονομολόγων, οι οποίοι θεωρούν την υποδομή ως δημόσια επένδυση παγίου κεφαλαίου.

Από τους παραπάνω ορισμούς προκύπτει ότι οι υποδομές σχετίζονται με αναπτυξιακά χαρακτηριστικά, δεδομένου ότι :

- Αποτελούν προϋπόθεση για την παραγωγική διαδικασία.
- Προκαλούν εξωτερικές οικονομίες.
- Επηρεάζουν την κοινωνική ζωή¹⁷.

¹⁷ www.traveldailynews.gr

[Οι υποδομές διακρίνονται σε:

- 1) παραδοσιακές που βασίζονται στον τομέα των κατασκευών και
- 2) νέες που βασίζονται στον συνδυασμό των τηλεπικοινωνιών και της πληροφορικής, οι οποίες είναι και κυρίαρχες στο υφιστάμενο μοντέλο ανάπτυξης]¹⁸

[Οι παραπάνω εννοιολογικές προσεγγίσεις στο όρο «υποδομές» αποτελούν μια αξιόλογη προσπάθεια για την αποσαφήνιση του σχετικού όρου. Ωστόσο, στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης αναπτυξιακής προσέγγισης θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι οι υποδομές που στηρίζονται στα «παραδοσιακά χαρακτηριστικά» αναιρούνται από τις σύγχρονες μορφές της. Αυτό σημαίνει ότι όλο και περισσότερες υποδομές δεν είναι προσδεμένες στη γη (π.χ. δορυφόροι, ασύρματες επικοινωνίες). Άρα, η ιδιότητα της ακινησίας των υποδομών σχετικοποιείται και ο διαχωρισμός τους από τα υπόλοιπα μέρη του παγίου κεφαλαίου γίνεται ακόμη πιο δυσχερής. Εντούτοις, το σύνολο των επιμέρους χαρακτηριστικών τους στοιχείων που αναφέρθηκαν βοηθούν στη σύλληψη της οικονομικής διάστασης και του ρόλου τους στην αναπτυξιακή διαδικασία.

Στον τουρισμό, η χρήση των νέων τεχνολογιών αποδίδεται με τον όρο «τουρισματική» και έχει ιδιαίτερη σημασία, γιατί οι εξειδικευμένες τουριστικές υποδομές και ανωδομές, όπως γκολφ, μαρίνες, προβλήτες, συνεδριακά κέντρα, αθλητικά κέντρα, κέντρα θαλασσοθεραπείας, μικροί ξενοδοχειακοί λιμένες, εγκαταστάσεις για θαλάσσια σπορ, εξυπηρετούν αποκλειστικά ή κατά κύριο λόγο ανάγκες του τουριστικού τομέα και συγκεκριμένα των αναγκών διαμονής, εστίασης, αναψυχής, άθλησης και δημιουργικής διάθεσης του ελεύθερου χρόνου των τουριστών]¹⁹.

2.2. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

[Είναι γενικά αποδεκτό ότι ένα ολοκληρωμένο και σύγχρονο δίκτυο υποδομών αυξάνει το εύρος των δυνατοτήτων για υψηλότερους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης. Τα

¹⁸ Σκάγιαννης Π., (1994), «Πολιτική Προγραμματισμού των Υποδομών», Αθήνα, εκδόσεις Σταμούλης, σελ. 45.

¹⁹ www.traveldailynews.gr

οικονομικά αποτελέσματα που δύνανται να επιφέρουν οι υποδομές δεν είναι α priori καθορισμένα, ούτε επέρχονται κατά πανομοιότυπο τρόπο σε κάθε περιοχή ή/και σε κάθε χρονική περίοδο. Αυτά οφείλονται σε διάφορους παράγοντες που επηρεάζουν την έκταση των εξωτερικών οικονομιών και το μέγεθος των πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων που προκαλούνται σε μια δεδομένη περιοχή (ή περιφέρεια ή χώρα). Οι κυριότεροι από αυτούς τους παράγοντες είναι οι ακόλουθοι:

- Οι υφιστάμενοι φυσικοί πόροι.
- Οι γεωγραφικές και μορφολογικές δυσκολίες που υπάρχουν σε κάθε περιοχή.
- Οι διαθέσιμοι συντελεστές παραγωγής.
- Η γεωγραφική θέση της περιοχής.
- Οι συντελεστές παραγωγής των γειτονικών περιοχών.
- Η προϋπάρχουσα υποδομή.
- Το είδος και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των «νέων υποδομών», καθώς και η τεχνολογία που αυτές ενσωματώνουν.
- Η σωστή συντήρηση των έργων, εγκαταστάσεων και δικτύων υποδομών.

Για την αξιολόγηση της συμβολής ενός έργου υποδομής στην αναπτυξιακή διαδικασία πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα δύο ακόλουθα βασικά «κατώφλια».

- 1) Το πρώτο «κατώφλι» που είναι ο ελάχιστος αριθμός των χρηστών που θα χρησιμοποιήσουν το συγκεκριμένο έργο υποδομής, το οποίο θα πρέπει να ξεπερασθεί.
- 2) Το δεύτερο «κατώφλι» που είναι ο καθορισμός του μέγιστου αριθμού των χρηστών της συγκεκριμένης υποδομής, το οποίο δεν πρέπει να ξεπερασθεί για να μην προκληθεί συμφόρηση και κατά συνέπεια δυσχέρεια στην αξιοποίησή της.

Είναι γενικά αποδεκτό ότι μια ισχυρή οικονομία μπορεί να δημιουργήσει ευκολότερα ένα δίκτυο υποδομών που να δίνει προοπτική επίτευξης υψηλών ρυθμών ανάπτυξης της. Όμως, η τελική αξιοποίηση του δικτύου των υποδομών εξαρτάται από την αποτελεσματικότητα και την ικανότητα των υπολοίπων συντελεστών παραγωγής, οι οποίοι και καθορίζουν το ποσοστό εκμετάλλευσης των δυνατοτήτων που οριοθετείται από το συγκεκριμένο δίκτυο υποδομών.

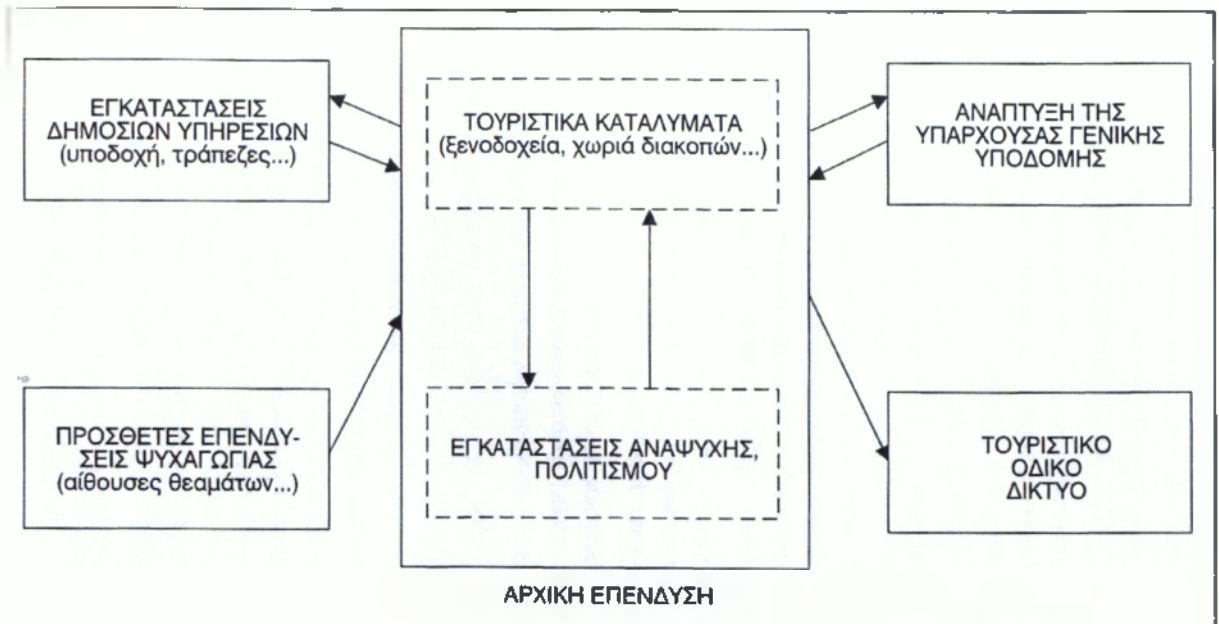
Οι υποδομές αποτελούν βασικό συντελεστή παραγωγής που εισέρχεται ως εισροή στη διαδικασία παραγωγής αρκετών οικονομικών αγαθών, διαμορφώνοντας κατά αυτόν τον τρόπο την τελική τιμή διάθεσής τους. Κάθε μείωση στο κόστος αυτού του συντελεστή μπορεί να συμπαρασύρει την τελική τιμή του προϊόντος, να αυξήσει τα περιθώρια κερδοφορίας και να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για αύξηση της παραγωγής και της απασχόλησης. Παρόμοια αποτελέσματα δημιουργούνται και στις υπηρεσίες που χρησιμοποιούν τις υποδομές ως εισροή τους. Ο σημαντικός αυτός ρόλος των υποδομών δημιουργεί αναπτυξιακές συνθήκες. Ειδικότερα, τα έργα υποδομής αυξάνουν την παραγωγικότητα κατά άμεσο τρόπο (μειώνοντας τα κόστη παραγωγής) και κατά έμμεσο τρόπο (βελτιώνοντας την ποιότητα ζωής, την υγεία και τη διάρκεια ζωής των ανθρώπινων συντελεστών). Δημιουργούν, λοιπόν, τις προϋποθέσεις για ποιοτική αναβάθμιση και αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας.

Από τα παραπάνω, προκύπτει ότι η δημιουργία υποδομών (π.χ. έργων, εγκαταστάσεων, δικτύων) τροφοδοτεί την αναπτυξιακή διαδικασία και ενισχύει την επιχειρηματικότητα. Όμως, η κατασκευή νέων υποδομών δεν είναι ανεξάρτητη της ευρύτερης οικονομικής και κοινωνικής κυβερνητικής πολιτικής, η οποία εστιάζεται κυρίως στην οικονομική μεγέθυνση και ανάπτυξη.

2.3. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

[Οι υποδομές αποτελούν το τρίτο συστατικό στοιχείο της τουριστικής προσφοράς, μετά τους τουριστικούς πόρους και τα τουριστικά καταλύματα, στα οποία βασίζεται κατά κύριο λόγο η τουριστική πολιτική, όπως βλέπουμε και από το παρακάτω διάγραμμα. Οι τουριστικές υποδομές όχι μόνο ενισχύουν τις ήδη υπάρχουσες γενικές υποδομές της χώρας, αλλά βοηθούν την τουριστική ανάπτυξη διαφόρων περιοχών και συμβάλλουν στην καλύτερη ικανοποίηση των τουριστικών αναγκών.

Διάγραμμα 4: Διάγραμμα επενδύσεων

ΠΗΓΗ: Βαρβαρέσος Στέλλιος, (1997), «Τουρισμός, οικονομικές προσεγγίσεις».

Η εποχική ωστόσο φύση του τουριστικού φαινομένου και η αύξηση της συνολικής κατανάλωσης των διατιθέμενων τουριστικών υπηρεσιών κατά τη διάρκεια της περιόδου αιχμής επιδρά στις τουριστικές επενδύσεις που πραγματοποιούνται στο εσωτερικό μίας χώρας, σε συσχετισμό με τους ακόλουθους παράγοντες:

- Τη γεωγραφική έκταση της χώρας.
- Τη χωροθέτηση των τουριστικών τόπων.
- Την κατάσταση των υπαρχουσών υποδομών.

Το κόστος ανά έργο υποδομής χαρακτηρίζεται αρκετά υψηλό, γεγονός που δημιουργεί ένα συνολικό κόστος για έργα υποδομής που συχνά είναι αδύνατον να εξασφαλίσουν οι εθνικοί ή περιφερειακοί οικονομικοί προϋπολογισμοί (αεροδρόμια, δρόμοι, ηλεκτροδότηση κ.λπ.).

Το κύριο πρόβλημα λοιπόν των τουριστικών υποδομών φαίνεται να είναι η χρονική κλιμάκωσή τους, σε συνδυασμό με τους υπάρχοντες οικονομικούς πόρους, ώστε να επιβαρύνουν όσο το δυνατόν λιγότερο τις κρατικές δαπάνες. Δηλαδή, η δημιουργία της τουριστικής υποδομής ανάγεται σε θέμα οικονομικού σχεδιασμού και προγραμματισμού.

Η ανάλυση των υποδομών, μέσα από ένα πρίσμα παραγωγής και κατανάλωσης τελικών αγαθών και υπηρεσιών, διακρίνει δύο βασικούς τύπους τουριστικών υποδομών:

- 1) Τις υποδομές αναψυχής, καθαρά προσκείμενες στην τουριστική δραστηριότητα, η χρήση των οποίων αφορά στον ελεύθερο χρόνο (π.χ. μαρίνες, αγκυροβόλια κ.λπ.).
- 2) Τις μακροοικονομικής φύσης υποδομές ή γενικές υποδομές, οι οποίες αποβλέπουν στην ικανοποίηση πολλών κατηγοριών καταναλωτών (π.χ. μεταφορές, ηλεκτροδότηση, αποχέτευση κ.λπ.).

Η χρηματοδότηση των υποδομών που ανήκουν στη δεύτερη κατηγορία, αφού είναι αδύνατον να διακρίνουμε τη γενική από την τουριστική υποδομή μίας χώρας, εξασφαλίζεται αποκλειστικά από το δημόσιο τομέα μέσω της δημόσιας φορολογίας και του δημόσιου δανεισμού. Η χρηματοδότηση της πρώτης είναι έργο είτε του δημοσίου είτε του ιδιωτικού τομέα. Οι κεφαλαιουχικές δαπάνες του πρώτου τύπου υποδομών θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως θετικές στο μέτρο που χρησιμοποιούνται από τους ημεδαπούς. Όμως, για πολλές αναπτυσσόμενες αλλά και ανεπτυγμένες χώρες, οι υποδομές αναψυχής θεωρούνται ότι απευθύνονται σχεδόν στο σύνολό τους αποκλειστικά στο διεθνή τουρισμό]²⁰

2.4. ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Στην τουριστική οικονομία η σημασία των τουριστικών επενδύσεων είναι μεγάλη, αφού το επενδύσιμο κεφάλαιο (ιδιωτικό ή δημόσιο) είναι ένας από τους σημαντικότερους συντελεστές της τουριστικής παραγωγής. Η παραγωγή κεφαλαιουχικών αγαθών (π.χ. τουριστικά καταλύματα, τουριστικά μεταφορικά μέσα κ.λπ.) γίνεται με τη βοήθεια της τουριστικής επενδυτικής δαπάνης. Είναι εύλογο, λοιπόν, οι αυξομειώσεις της τουριστικής επενδυτικής δαπάνης να προκαλούν ανάλογες μεταβολές στην παραγωγική ικανότητα της τουριστικής οικονομίας. Ένα θέμα που αποτελεί αντικείμενο ευρείας συζήτησης και επιστημονικής έρευνας είναι το είδος, η έκταση των επιπτώσεων που δημιουργούν οι τουριστικές υποδομές στον τουριστικό τομέα και στην ανάπτυξή του.

²⁰ Βαρβαρέσος Στέλλιος, (1997), «Τουρισμός, οικονομικές προσεγγίσεις», Αθήνα, εκδόσεις Προπομπός, σελ. 256-258.

Η έκταση των επιπτώσεων στη διαδικασία της τουριστικής ανάπτυξης εξαρτάται από τη φύση, το μέγεθος και την ποιότητα των υποδομών που πραγματοποιούνται στην τουριστική οικονομία, μέσω των τουριστικών επενδύσεων (ιδιωτικών και δημοσίων), όπως είπαμε και στο προηγούμενο κεφάλαιο.

[Τα κυριότερα χαρακτηριστικά των τουριστικών επενδύσεων είναι:

- ❖ Οι επενδύσεις στον τουριστικό τομέα είναι ένα μίγμα ιδιωτικών και δημοσίων πόρων που δημιουργεί δυσκολίες στην αξιολόγηση των οικονομικών επιπτώσεων της τουριστικής ανάπτυξης και στη χάραξη κατάλληλης στρατηγικής οικονομικού προγραμματισμού της.
- ❖ Η συμμετοχή του δημόσιου τομέα στο τουριστικό γίνεσθαι, που περιλαμβάνει επενδύσεις τόσο για τουριστική υποδομή όσο και για υπηρεσίες δημόσιας ωφέλειας, συνεπάγεται δυσκολίες στην εκτίμηση και απόδοση του κόστους και των ωφελειών της τουριστικής δραστηριότητας.
- ❖ Η συμπληρωματικότητα των τουριστικών επενδύσεων σε σχέση με τις επενδύσεις των άλλων τομέων της οικονομικής δραστηριότητας προσδίδει ένα βαθμό δυσκολίας στην διάκριση των επενδύσεων για τουρισμό και εμπλέκει έναν αριθμό τομέων οικονομικής δραστηριότητας πέραν του τουριστικού.

Οι κυριότερες θετικές επιπτώσεις που προκαλεί η δημιουργία των τουριστικών υποδομών στην οικονομική και κοινωνική ζωή μιας χώρας/περιοχής είναι οι εξής:

- Προσφέρουν νέες ευκαιρίες απασχόλησης.
- Αξιοποιούν τους αδρανείς τουριστικούς πλουτοπαραγωγικούς πόρους.
- Επιταχύνουν τη διαδικασία της τουριστικής οικονομικής ανάπτυξης.
- Προκαλούν πολυσχιδείς προωθητικές επιδράσεις στον παραγωγικό μηχανισμό της τουριστικής οικονομίας.
- Ενισχύουν την προσφορά τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών.
- Βελτιώνουν την τουριστική παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα.
- Προκαλούν αναδιανεμητικές επιπτώσεις στις παραγωγικές τάξεις και τις διάφορες περιοχές.

- Επεκτείνουν τον κύκλο εργασιών της τουριστικής οικονομικής δραστηριότητας και δημιουργούν δυνητικές πηγές αύξησης των δημόσιων εσόδων.
- Ενισχύουν την οικονομική δραστηριότητα σε περιόδους ύφεσης.
- Συμβάλλουν στην προαγωγή της τεχνολογικής προόδου, δεδομένου ότι οι τουριστικές υποδομές ενσωματώνουν στην παραγωγική διαδικασία και προχωρημένη τεχνολογία]²¹.

[Ο βαθμός και η έκταση των παραπάνω δυνητικών επιπτώσεων των υποδομών εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, οι οποίοι διαφοροποιούνται από περιοχή σε περιοχή ή από χώρα σε χώρα. Οι κυριότεροι από αυτούς είναι:

- Το στάδιο της τουριστικής ανάπτυξης, που βρίσκεται η χώρα/περιοχή.
- Τη γενικότερη στρατηγική και το πρόγραμμα τουριστικής ανάπτυξης.
- Τα μέτρα της τουριστικής ανάπτυξης (π.χ. χρηματοδότηση τουριστικών επιχειρήσεων, ενίσχυση της τουριστικής επιχειρηματικότητας).
- Το θεσμικό πλαίσιο της τουριστικής ανάπτυξης.
- Την πολιτική της εθνικής και περιφερειακής τουριστικής ανάπτυξης.

Η τουριστική ανάπτυξη είναι μία διαδικασία που προσδιορίζεται από ένα πλήθος χαρακτηριστικών, τα οποία είναι καθοριστικά και απαιτούν την ακριβή κατανόησή τους για την εκτίμηση της φύσης των προβλημάτων της. Δύο από αυτά τα χαρακτηριστικά είναι ιδιαιτέρως θεμελιώδη:

- 1) Ο τουριστικός τομέας περιλαμβάνει την παραγωγή και κατανάλωση ή τη χρήση μίας ευρείας έκτασης αγαθών δηλ. προϊόντων και υπηρεσιών, τα οποία παράγονται και προσφέρονται από διαφορετικούς παραγωγούς και οικονομικούς τομείς ή κλάδους της παραγωγικής δραστηριότητας.
- 2) Οι επενδύσεις στον τουριστικό τομέα περιλαμβάνουν τρεις διαφορετικές κατηγορίες στοιχείων.

²¹ Λαγός Δ., (1996), «Οι οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού στην περιφερειακή ανάπτυξη», Αθήνα, σελ. 152.

- Τις άμεσες παραγωγικές επενδύσεις (π.χ. για μέσα διανομής, για τουριστικά μεταφορικά μέσα κ.λπ.), που είναι μια μίξη ιδιωτικών και δημόσιων πόρων.
- Τις επενδύσεις σε βοηθητικές υπηρεσίες.
- Τις επενδύσεις σε κοινωνική υποδομή (μουσεία, μαρίνες, τουριστικά αξιοθέατα κ.λπ.), που αναλαμβάνονται, κύρια, από την κρατική πρωτοβουλία]²².

Η γνώση και η ταξινόμηση των παραπάνω αναπτυξιακών χαρακτηριστικών της τουριστικής δραστηριότητας είναι αναγκαία προϋπόθεση για την εκτίμηση του κόστους και του οφέλους που συνεπάγεται η τουριστική ανάπτυξη και των επιπτώσεων που δημιουργεί στην οικονομία και κοινωνία. Η εκτίμηση αυτή μπορεί, μεθοδολογικά, να γίνει μέσω της τουριστικής (καταναλωτικής και επενδυτικής) δαπάνης και συνεπώς στο θεωρητικό πλαίσιο της τουριστικής κατανάλωσης²³.

[Με βάση τα δύο παραπάνω χαρακτηριστικά της τουριστικής ανάπτυξης, οι τουριστικές υποδομές δημιουργούν οικονομικές ροές από τους διάφορους τομείς (νοικοκυριών, παραγωγικός, δημόσιος), της οικονομικής δραστηριότητας και παράγουν οικονομικά αποτελέσματα (άμεσα ή έμμεσα) σε δύο στάδια:

- Το κατασκευαστικό στάδιο και
- το στάδιο της λειτουργίας και συντήρησης αυτών.

Στο κατασκευαστικό στάδιο το επενδυτικό κεφάλαιο περιλαμβάνει την κατασκευή βασικών τουριστικών έργων, όπου οι αρχικές εισροές (κόστος), που προέρχονται από τους συντελεστές τουριστικής παραγωγής, ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας, μετασχηματίζονται σε εκροές και δημιουργείται η παραγωγή τουριστικών αγαθών (όφελος). Στο στάδιο αυτό δημιουργείται η τουριστική υποδομή (προσφορά) για την παροχή τουριστικών αγαθών στην τουριστική αγορά.

Στο στάδιο λειτουργίας και συντήρησης, προκαλούνται διάφορα οικονομικά αποτελέσματα στην τουριστική ανάπτυξη και η χρησιμοποίηση της υποδομής αποσκοπεί στην κάλυψη της τουριστικής ζήτησης (εγχώριας και αλλοδαπής). Στο στάδιο αυτό θα πρέπει να επισημανθεί ότι είναι αναγκαία η μεταβίβαση αρμοδιοτήτων και πόρων από το επίπεδο της κεντρικής εξουσίας προς την τοπική αυτοδιοίκηση, ώστε το συγκεκριμένο έργο να

²² www.traveldailynews.gr

²³ Ζαχαράτος Γ., (1986), «Τουριστική Κατανάλωση», Αθήνα, εκδόσεις ΚΕΠΕ.

επιτελεστεί κατά το βέλτιστο δυνατόν τρόπο. Στους πόρους που συνιστάται να εκχωρηθούν, περιλαμβάνονται τα απαραίτητα οικονομικά μέσα, ο κατάλληλος εξοπλισμός και το ανάλογα επιμορφωμένο ανθρώπινο δυναμικό²⁴.

Οι υποδομές, ωστόσο, δεν μπορούν να οδηγήσουν αυτόματα σε οικονομική ευημερία, ούτε να παράσχουν με βεβαιότητα συγκριτικά πλεονεκτήματα. Απαιτούν συμπληρωματικές κλαδικές πολιτικές οι οποίες θα πρέπει να συνδέονται και με την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών που θα εξασφαλίζουν διάφορες μορφές ευελιξίας και θα ενισχύουν την κερδοφορία των επιχειρήσεων και την τουριστική αστικοποίηση²⁵.

Τέλος, επισημαίνεται ότι οι επενδύσεις σε έργα, εγκαταστάσεις και δίκτυα υποδομών δεν είναι μία εφάπαξ δημόσια ή ιδιωτική επένδυση. Πέρα από το κόστος λειτουργίας και συντήρησης, οι υποδομές θα πρέπει να εκσυγχρονίζονται και να συμπληρώνονται, ανάλογα με τις διακυμάνσεις της τουριστικής ζήτησης, τις τεχνολογικές εξελίξεις και τις αλλαγές που τυχόν προκαλούνται στη δομή της οικονομίας.

2.5. ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Έχοντας αναφερθεί στα προηγούμενα κεφάλαια για την σημασία που έχουν οι υποδομές στην ανάδειξη του τουριστικού προϊόντος μιας περιοχής ειδικότερα και στην τουριστική ανάπτυξη γενικότερα, θεωρήσαμε ότι σε αυτό το σημείο πρέπει να τονιστεί και η σημαντική συμβολή της τοπικής αυτοδιοίκησης σε αυτήν την τουριστική ανάπτυξη.

Η συμβολή της κρίνεται καθοριστική και στη συνέχεια θα αναφερθούμε σε όλες εκείνες τις παραμέτρους που την καθιστούν τόσο σημαντική για την τουριστική ανάπτυξη.

Έτσι, για να καταλάβουμε αυτό θα δώσουμε ένα παράδειγμα. Ας υποθέσουμε ότι ένας δήμος δεν έχει τα απαραίτητα κονδύλια για υποδομές. Αντιλαμβανόμαστε τότε ότι μια τυχόν αποστέρηση του δήμου από τα βασικά του έσοδα, είναι πολύ πιθανόν ότι θα τον οδηγήσει σε

²⁴ www.traveldailynews.gr

²⁵ Λαγός Δ., (2001), «Η Τουριστική αστικοποίηση ως μια νέα μορφή χωρικής ανάπτυξης», ΤΟΠΟΣ Επιθεώρηση Τοπικής Ανάπτυξης, Σχεδιασμού και Περιβάλλοντος, Τόμος 17, σελ. 125-146.

κατάρρευση και ως εκ τούτου θα λειτουργήσει ως μπούμερανγκ κατά του τουρισμού υποβαθμίζοντας δραματικά την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών του.

Δεν είναι υπερβολή να πούμε ότι μόνο η Αυτοδιοίκηση μπορεί να σχεδιάσει, να συντονίσει, να αναδείξει, να υλοποιήσει ειδικές τουριστικές υποδομές, όπως φυσιολατρικά μονοπάτια, πολιτιστικές διαδρομές, αθλητικές εγκαταστάσεις.

Επιπλέον, σε κρίσιμους τομείς που προσδιορίζουν την ποιότητα της καθημερινότητας για μόνιμους κατοίκους κι επισκέπτες κάθε περιοχής, ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι αναντικατάστατος. Η καθαριότητα, η ολοκληρωμένη διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων, η υλοποίηση μικρών ή μεγάλων έργων αστικής υποδομής, πολεοδομικές και χωροταξικές παρεμβάσεις, αποτελούν μέρος μόνο των υπηρεσιών της Αυτοδιοίκησης.

Παράλληλα η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών, όπως η ευρυζωνικότητα που δημιουργούν νέο περιβάλλον και ευκαιρίες στην τουριστική επιχειρηματικότητα, ενώ ευρύ δίκτυο κοινωνικών και πολιτιστικών υπηρεσιών που παρέχονται σε κατοίκους κι επισκέπτες κάνουν τη ζωή των πρώτων και την παραμονή των επισκεπτών πιο εύκολη και πιο ευχάριστη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο
Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1. Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η ανάγκη του ανθρώπου να πραγματοποιεί μετακινήσεις μακρύτερα από τον τόπο της μόνιμης κατοικίας του, εμφανίζεται σταδιακά από τότε που αποκτά μόνιμη κατοικία, ιδρύει τους πρώτους συνοικισμούς του και ασχολείται συστηματικά με τη γεωργία.

Στα χρόνια του πρωτόγονου ανθρώπου, η περιήγηση, συνδεδεμένη με την εύρεση νέων περιοχών με αποθέματα τροφής και δυνατότητες ασφαλέστερης κατοικίας, ήταν από σχετικώς σύνηθες φαινόμενο έως τρόπος ζωής, αναλόγως την δομή των εν λόγω κοινωνιών. Το φαινόμενο αυτό του πρωτόγονου «εξερευνητικού τουρισμού» ήταν συγγενές με αυτό του «εκστρατευτικού» και πρόδρομος των διαφόρων εν συνεχεία μορφών πολέμου. Βασισμένοι σ' αυτό το σκεπτικό, και αν μάλιστα δεχθούμε την αρχαία ελληνική ρήση «Πατήρ πάντων Πόλεμος» του Ηροδότου, θα μπορούσαμε να παραθέσουμε, με μια δόση υπερβολής, το «Πατήρ πάντων Τουρισμός», σε μια προσπάθεια να τονίσουμε το αρχέγονο περιηγητικό ένστικτο του ανθρώπου και τις ιστορικές, κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις στις οποίες αυτό οδήγησε.

Στα χρόνια της Αρχαίας Ελλάδας ο τουρισμός ήταν περίπου τόσο διαδεδομένος, όσο και σήμερα. Ακούγεται ίσως εντυπωσιακό ή υπερβολικό, όμως συνοπτικά μπορούμε να αναφερθούμε στον τουρισμό λόγω των Ολυμπιακών Αγώνων, από το 776 π.Χ. και μετά, που υποστηριζόταν μάλιστα και από την «παγκόσμια εκεχειρία», για τη διευκόλυνση όχι μόνο της συμμετοχής των αθλητών, αλλά κυρίως της τουριστικής ροής. Όσον αφορά τον ιαματικό τουρισμό, αυτός άκμαζε στις διάφορες λουτροπόλεις και θέρμες, που στα ρωμαϊκά χρόνια γνώρισε μεγάλη άνθιση, με συμμετοχή κοινωνικών ελίτ και με κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά αντίστοιχα με τον ιαματικό τουρισμό των αρχών του 20ου αιώνα. Ο θρησκευτικός τουρισμός ήκμαζε σε όλη την αρχαία περίοδο, είτε ως επισκέψεις στα πολλά μαντεία της εποχής (Δελφών, Δωδώνης, κ.ά.) είτε ως καθαρά θρησκευτικές επισκέψεις λατρευτικών τόπων, ή και θρησκευτικά / λατρευτικά φεστιβάλ π.χ. τα Ελευσίνια, σε διάφορες πόλεις, σε εξοχικές τοποθεσίες ή σε νησιά. Υπήρχε επίσης φιλοσοφικός / εκπαιδευτικός τουρισμός, προς την Αίγυπτο, τη Σάμο, τη Μίλητο, συνεδριακός τουρισμός, στην Κόρινθο, τη Νεμέα αλλά και στη Δήλο, πολιτιστικός τουρισμός, στα μεγάλα και παγκόσμια γνωστά (τότε, αλλά και σήμερα) θεατρικά φεστιβάλ, τους δραματικούς αγώνες στην Αθήνα, την Επίδαυρο, την Έφεσο, κ.λπ.

Τέλος υπήρχαν συγγραφείς με ταξιδιωτικό και γεωγραφικό προσανατολισμό, όπως ο Νέαρχος, πλοίαρχος του Μεγ. Αλεξάνδρου, ο Αρριανός, ιστορικός αλλά και ταξιδιωτικός συγγραφέας, αλλά και κατ' εξοχήν τουριστικοί, όπως ήταν ο Πausανίας, ο Στράβων και ο Πλούταρχος.

[Όλη αυτή η προαναφερθείσα περίοδος έχει σαν πιθανότατο σημείο έναρξης τα μέσα της τρίτης χιλιετίας π.Χ. και τελειώνει το 1840 μ.Χ. Αυτή είναι και η πρώτη περίοδος εξέλιξης του τουρισμού. Οι Έλληνες των κλασσικών χρόνων με τις περισσότερες πόλεις τους κοντά στα παράλια έχουν καλό οδικό δίκτυο που τις συνδέει με τα λιμάνια, όπως επίσης και με ναούς, ιερά, τόπους λατρείας και κοντινές πόλεις. Δίκτυο σε εθνική κλίμακα, δεν μπορούσε να υπάρξει κυρίως λόγω του συστήματος των ανεξάρτητων κρατών-πόλεων. Βεβαίως δεν θα πρέπει να παραγνωρίσουμε το γεγονός ότι η Ελλάδα ήταν και είναι ορεινή χώρα, με όποιες δυσκολίες αυτό συνεπάγεται.

Η δεύτερη περίοδος εξέλιξης του τουρισμού διαρκεί από το 1840 έως το 1945 και είναι ένας αιώνας σημαντικών ανακατατάξεων. Χαρακτηρίζεται ως περίοδος ενηλικίωσης του τουρισμού γιατί μέσα σε αυτά τα χρόνια σφυρηλατήθηκαν οι βάσεις της τουριστικής γιγάντωσης που πραγματοποιείται στην επόμενη περίοδο. Στα εκατό αυτά χρόνια παρατηρούνται τεχνολογικές και επιστημονικές ανακαλύψεις που σχετίζονται με τα μεταφορικά μέσα και τα μέσα επικοινωνίας. Θέτονται οργανωτικές δομές στον κρατικό και ιδιωτικό τουριστικό τομέα και τα ταξίδια σταδιακά παύουν να αποτελούν κατάκτηση μικρών αλλά ιδιαίτερα προνομιούχων ομάδων. Κυρίαρχο στοιχείο αυτής της περιόδου είναι η χρήση της μηχανής στα μεταφορικά μέσα, που αντικαθιστά τη μυϊκή δύναμη ανθρώπων και υποζυγίων στην ξηρά. Στην Ελλάδα η πρώτη σιδηροδρομική γραμμή είναι αυτή που συνδέει την Αθήνα με τον Πειραιά και εγκαινιάζεται το 1869. Ο Όθωνας αρχικά αλλά και οι σύμβουλοί του, ξένες προσωπικότητες και τουρίστες την εποχή εκείνη, ενοικίαζαν κατοικίες Ελλήνων ή και δωμάτια των σπιτιών τους. αργότερα, μετά τη μεταφορά της πρωτεύουσας του κράτους από το Ναύπλιο στην Αθήνα, ιδρύεται το πρώτο σύγχρονο ξενοδοχείο της πόλης από τον Ιταλό Κάζαλη με την επωνυμία «Νέον Ξενοδοχείον». Η χρήση του σπλισμένου σκυροδέματος και η εξέλιξη της στατικής σε συνδυασμό με τη βελτίωση των συστημάτων ύδρευσης-αποχέτευσης επιφέρουν σημαντικές αλλαγές.

Η τρίτη εξελικτική περίοδος του τουρισμού ξεκινά το 1945, δηλαδή μετά το τέλος των εχθροπραξιών του Β' Παγκόσμιου Πολέμου και φτάνει μέχρι και σήμερα. Σημαντικοί λόγοι πραγματοποίησης ταξιδιών στα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια είναι η επίσκεψη σε φίλους και συγγενείς που εξαιτίας του πολέμου δεν μπορούσαν να έχουν επαφή καθώς και ένας άλλος λόγος ιδιαίτερης συναισθηματικής φόρτισης: η επίσκεψη σε αυτούς που δεν

επέστρεψαν από τον πόλεμο και βρίσκονται σε τεράστια κοιμητήρια που έχουν δημιουργηθεί παντού. Τα επαγγελματικά ταξίδια συνδέονται με την τεχνογνωσία, τα τεχνολογικά προϊόντα και γενικά με την αποκατάσταση της κατεστραμμένης υποδομής, τη δημιουργία νέας και την ανοικοδόμηση γενικά. Η οικονομική άνοδος και οι κοινωνικές βελτιωτικές μεταβολές γνωρίζουν ταχείς ρυθμούς στην πορεία τους. Σε λίγα χρόνια οι τουριστικές μετακινήσεις πολλαπλασιάζονται]²⁶.

Η ανάπτυξη του τουρισμού ήταν ραγδαία τα τελευταία 30 περίπου χρόνια, καθώς πέρασε από το επίπεδο των λίγων (ελιτιστικό) στον μαζικό τουρισμό (τον τουρισμό για τις πλατιές λαϊκές μάζες). Καταλυτικοί παράγοντες για τη δραματική αλλαγή, η οποία επήλθε στον τουρισμό, ήταν τόσο η τεχνολογική ανάπτυξη, η οποία εκμηδένισε τις αποστάσεις, όσο και η ανάγκη για τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής των εργαζομένων στον αναπτυσσόμενο κόσμο.

Η Ελλάδα, σαν τουριστικός προορισμός, άρχισε να προσελκύει από τις αρχές της δεκαετίας του '50 το ενδιαφέρον των ξένων τουριστών ολοένα και περισσότερο. Προς το τέλος της δεκαετίας για την οποία ο λόγος, παρ' όλο ότι η Ελλάδα αγωνιζόταν για να αναπτυχθεί οικονομικά, συγκαταλεγόταν μεταξύ των ευρωπαϊκών εκείνων χωρών που είχαν κάνει σημαντική πρόοδο προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης του τουρισμού τους. Μέχρι τότε η τουριστική κίνηση στην Ελλάδα ήταν περιορισμένη, αποτελούσαν δε κατά κύριο λόγο από ένα μικρό αριθμό τουριστών υψηλής εισοδηματικής τάξης που ενδιαφερόντουσαν βασικά να επισκεφθούν τα μνημεία του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού. Τα συναλλαγματικά έσοδα που απεκόμιζε η Ελλάδα τότε ήταν ασήμαντα, ο δε τουρισμός της αποτελούσε ένα μικρό μέρος της οικονομίας της²⁷.

Οι ρυθμοί της ανάπτυξης του τουρισμού είναι τόσο ταχείς ώστε σύντομα δημιουργούνται, κυρίως στη δεκαετία του 1970, συνθήκες γιγάντωσής του. Οι όροι «άνθηση» και «έκρηξη» χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό αυτής της ποσοτικής και ποιοτικής μεταβολής. Οι κυριότεροι παράγοντες στους οποίους αποδίδεται αυτή η ραγδαία ανάπτυξη του τουρισμού, συνοψίζονται στους πιο κάτω:

- η επέκταση του χρόνου αναψυχής – διακοπών.
- Η οικονομική ευμάρεια.
- Η βελτίωση και ανάπτυξη των μεταφορικών μέσων.
- Η αστικοποίηση και η τεχνολογική ανάπτυξη.

²⁶ Ηγουμενάκης Ν. και άλλοι, (1999), « Εισαγωγή στον Τουρισμό», Αθήνα, εκδόσεις Interbooks, σελ. 158-185.

²⁷ Ηγουμενάκης Ν., «Τουρισμός και ανάπτυξη», Αθήνα, εκδόσεις Interbooks, σελ. 201

- Η πολιτισμική εξέλιξη.
- Το αυξημένο ενδιαφέρον, του κράτους και της ιδιωτικής πρωτοβουλίας.
- Ο επαναπροσδιορισμός του ρόλου των ξενοδοχείων.

3.2. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ο τουρισμός συμβάλλει κατά 10% περίπου στο ΑΕΠ, περισσότερο από 10% στην απασχόληση και περισσότερο από 7% στο καθαρό πάγιο κεφάλαιο της εθνικής οικονομίας. Εκτιμάται επίσης ότι συνέβαλε σημαντικά σε μία πιο ισόμετρη κατανομή του περιφερειακού εισοδήματος της χώρας κατά τα τελευταία τριάντα χρόνια.

Η αναπτυσσόμενη τουριστική μας οικονομία δημιουργεί, με άμεσο και έμμεσο τρόπο νέες θέσεις εργασίας στην συνολική οικονομία:

- Αυξάνοντας άμεσα την απασχόληση στις επιχειρήσεις που προσφέρουν καταναλωτικές υπηρεσίες τουρισμού (αεροπορικές εταιρείες, ξενοδοχεία, κ.λπ.).
- Αυξάνοντας έμμεσα την απασχόληση στους κλάδους που στηρίζουν ή προμηθεύουν τους παραπάνω κλάδους, όπως είναι η γεωργία, μεταποίηση, επιχειρήσεις που προσφέρουν υπηρεσίες κοινής ωφέλειας, κ.ά.).
- Αυξάνοντας επίσης έμμεσα την απασχόληση στο δημόσιο τομέα στους τομείς που προσφέρουν τουριστικές υπηρεσίες.

Η τουριστική ανάπτυξη, κυρίως των νησιωτικών και παραθαλασσίων περιοχών της χώρας, αποτελεί σημαντική πηγή οικονομικής ανάπτυξης, συμβάλει στη συγκράτηση του πληθυσμού, αλλά και στη δραστηριοποίηση παραγωγικών μονάδων που δρουν συμπληρωματικά με τον τουρισμό και γενικότερα στην ενδογενή περιφερειακή ανάπτυξη.

3.3. ΦΟΡΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Οι φορείς στήριξης του Ελληνικού τουρισμού είναι:

- 1) Ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (ΕΟΤ).
- 2) Ο Οργανισμός Τουριστικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΤΕΚ) και
- 3) Το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος (ΞΕΕ).

Όλοι οι παραπάνω φορείς υπάγονται στο Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης, το οποίο είναι και το αρμόδιο για ότι αφορά τον τουρισμό στην χώρα μας και την διαφήμισή του τουριστικού μας προϊόντος τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.

3.3.1. Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (Ε.Ο.Τ.)

[Ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού για πρώτη φορά ιδρύεται το 1929. Όμως σημαντικό έργο πριν απ' αυτόν έχει να επιδείξει η Υπηρεσία Ξένων και Εκθέσεων, η οποία δημιουργήθηκε το 1922. Η σύστασή της σήμαινε τη ρυθμιστική παρέμβαση του κράτους σχετικά με τον τουρισμό.

Το 1936 ο Ε.Ο.Τ. αντικαταστάθηκε από του Υφυπουργείο Τύπου και Τουρισμού, το 1941 από το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και το 1945 από τη Γενική Γραμματεία Τουρισμού.

Στις συνθήκες της δεκαετίας του 1950, οι ανάγκες ισόρροπης ανάπτυξης του τουρισμού οδήγησαν στην επανιδρύθηκε του Ε.Ο.Τ. το 1951 με βάση το Ν. 1624/1951, ο οποίος επικυρώνει, τροποποιεί και συμπληρώνει το Ν. 1565/1950, δίνοντας ταυτόχρονα στον Ε.Ο.Τ. την υπόσταση του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου. Ο Ε.Ο.Τ. είχε ρυθμιστικό χαρακτήρα και παράλληλα έπρεπε να λειτουργήσει και ως επιχειρηματίας επειδή η ιδιωτική πρωτοβουλία δεν μπορούσε να αναπτύξει σημαντική δραστηριότητα.

Οι σκοποί, οι αρμοδιότητες και η δομή του Ε.Ο.Τ. παρέχονται από τους Νόμους 2160/93 και 2636/98.

Κύριος σκοπός του Ε.Ο.Τ. είναι η οργάνωση, η ανάπτυξη και η προώθηση του ελληνικού τουρισμού.

Όσο αναφορά τις αρμοδιότητες του Ε.Ο.Τ., αυτές αφορούν κυρίως τους παρακάτω τομείς:

1) Κανονιστικές / Νομοθετικές:

- Επενδύσεις (κίνητρα για την τουριστική ανωδομή καθώς και την ειδική τουριστική υποδομή).
- Καταλύματα (τεχνικές προδιαγραφές, κατάταξη, άδειες προϋποθέσεις λειτουργίας, υποχρεώσεις και δικαιώματα, έλεγχος, κυρώσεις).
- Τουριστικά και ναυλομεσιτικά γραφεία (προδιαγραφές, κατάταξη, άδειες, προϋποθέσεις λειτουργίας, υποχρεώσεις και δικαιώματα, έλεγχος, κυρώσεις).
- Ειδική τουριστική υποδομή (προδιαγραφές για συνεδριακά κέντρα, χιονοδρομικά κέντρα, ιαματικές πηγές, γήπεδα γκολφ, μαρίνες κ.λπ., προϋποθέσεις λειτουργίας, υποχρεώσεις και δικαιώματα, έλεγχος, κυρώσεις).
- Λοιπά τουριστικά επαγγέλματα (κατάταξη, άδειες, προϋποθέσεις, υποχρεώσεις και δικαιώματα, έλεγχος, κυρώσεις).
- Εναρμόνιση με νομοθεσία της ΕΕ (οδηγίες, αποφάσεις του δικαστηρίου) που αφορά τον τουρισμό.
- Συναρμοδιότητα με άλλα υπουργεία σε θέματα που έμμεσα αφορούν τον τουρισμό (π.χ. χωροταξία, μεταφορές κ.λπ.).

2) Τουριστικός σχεδιασμός

- Χάραξη και εφαρμογή της τουριστικής πολιτικής.
- Διαχείριση των πόρων της ΕΕ.

3) Ανάπτυξη της τουριστικής ανωδομής και υποδομής: αφορά κυρίως χιονοδρομικά κέντρα, μαρίνες, παραδοσιακούς οικισμούς, ξενοδοχεία, κάμπινγκ, ακτές κ.λπ.

4) Διαχείριση τουριστικών εγκαταστάσεων: περιλαμβάνει τη διαχείριση ξενοδοχείων (ΞΕΝΙΑ), μαρινών, οργανωμένων ακτών, κάμπινγκ, ιαματικών

πηγών, καζίνο, παραδοσιακών οικισμών, σπηλαίων, χιονοδρομικών κέντρων και τελεφερίκ.

- 5) Επιχορηγήσεις
- 6) Προβολή που περιλαμβάνει: εκδόσεις, διαφήμιση σε Ελλάδα και εξωτερικό, διαφήμιση σε συνεργασία με τους τουριστικούς πράκτορες, συνεργασία με τον τύπο και τα Μ.Μ.Ε., συνεργασία με τους τουριστικούς πράκτορες και τα τουριστικά γραφεία, συμμετοχή σε μεγάλες διεθνείς τουριστικές εκθέσεις, 27 διευθύνσεις Ε.Ο.Τ. εξωτερικού σε 19 κράτη, 10 περιφερειακές διευθύνσεις στην Ελλάδα, 11 γραφεία τουριστικών πληροφοριών, 8 γραφεία πληροφοριών στα σύνορα.
- 7) Έρευνα και εκπόνηση μελετών.
- 8) Συνεργασία με τις τοπικές αρχές, τους επαγγελματίες του τουριστικού τομέα και συντονισμός της δράσης τους.
- 9) Κοινωνικός τουρισμός
- 10) Διεθνείς σχέσεις
- 11) Διοργάνωση πολιτιστικών και καλλιτεχνικών εκδηλώσεων.

Ο Ε.Ο.Τ. αποτελείται από τρεις κύριες υπηρεσίες:

1. την κεντρική υπηρεσία
2. τις περιφερειακές υπηρεσίες εσωτερικού και
3. τις υπηρεσίες εξωτερικού

Θα πρέπει όμως εδώ να τονιστεί ότι οι λειτουργίες και οι δομές οργάνωσης του Ε.Ο.Τ. ανταποκρίνονται σε πολύ μικρό βαθμό στις νέες μεταβλητές που διαμορφώνει η τουριστική βιομηχανία στα πλαίσια του νέου παγκόσμιου καταμερισμού εργασίας.

Καθοριστικοί παράγοντες, όπως η τουριστική αξιοποίηση αναξιοποίητων μέχρι σήμερα φυσικών και πολιτιστικών πόρων στα νέα τουριστικά κράτη, οι επαναδιαμορφούμενες σχέσεις μεταξύ κρατών του Βορρά και του Νότου και ο επαναπροσδιορισμός της στρατηγικής θέσης των κλασικών χωρών υποδοχής του μαζικού οργανωμένου παραθεριστικού τουρισμού, όπως η Ελλάδα, θα μπορούσαν να συγκεκριμενοποιήσουν οποιαδήποτε έννοια ή θεώρηση τουριστικής ανάπτυξης και πολιτικής στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων και των λειτουργιών του Ε.Ο.Τ. και να συμβάλλουν στον

επαναπροσδιορισμό των λειτουργικών του δομών και στρατηγικών, ώστε οι ενέργειές του στην συνέχεια να είναι σε θέση να παρακολουθούν και να προσαρμόζονται στις πρακτικές των ευμετάβλητων τουριστικών αγορών και δεδομένων]²⁸.

Μέχρι πρόσφατα ο Ε.Ο.Τ. κατέβαλε προσπάθεια να ανταποκριθεί στο ρόλο του ρυθμιστή, του σχεδιαστή και του επιχειρηματία έχοντας την διοίκηση, την διαχείριση και την εκμετάλλευση των επιχειρηματικών μονάδων και πλήθους τουριστικών περιουσιακών στοιχείων.

Παράλληλα είχε αναλάβει την τουριστική προβολή της χώρας στο εσωτερικό και εξωτερικό, ελάμβανε μέτρα και ρυθμίσεις για την ομαλή λειτουργία της τουριστικής αγοράς, και ήλεγχε τουριστικές επιχειρήσεις και την τουριστική πολιτική της χώρας. Το εύρος αυτών των δραστηριοτήτων, γνώσεων και μεθόδων υλοποίησης ήταν τόσο μεγάλο που δεν είναι δυνατόν να ασκείται αποτελεσματικά από έναν μόνο οργανισμό, αφού κάθε μια από αυτές τις δραστηριότητες απαιτούσε ειδική στρατηγική.

Με την ίδρυση του Υπουργείου Τουρισμού, έγιναν προσπάθειες να αποδευμευτεί ο Ε.Ο.Τ. από μέρος των δραστηριοτήτων του ώστε να ασκήσει ικανοποιητικά τις υπόλοιπες. Όμως κάτι τέτοιο στην πράξη δεν ολοκληρώθηκε αφού δεν υπήρξε η κατάλληλη οργάνωση και στελέχωση των υπηρεσιών σε επίπεδο Υπουργείου.

Το 1998 με την ψήφιση του Ν. 2636/98 δημιουργήθηκαν δύο ανώνυμες εταιρείες για να αναλάβουν μέρος των δραστηριοτήτων του Ε.Ο.Τ. που δεν ήταν δυνατόν να ασκούνται πλέον από φορέα με την μορφή Νομικού Προσώπου Δημοσίου Δικαίου. Οι εταιρείες αυτές ήταν το «Ελληνικό Φεστιβάλ Α.Ε.», το οποίο ανέλαβε αμέσως το σύνολο των δραστηριοτήτων του Ε.Ο.Τ. στον τομέα των καλλιτεχνικών εκδηλώσεων και η «Εταιρεία Αξιοποίησης Περιουσίας Ε.Ο.Τ.», η οποία άρχισε να παραλαμβάνει τις επιχειρηματικές μονάδες και τα περιουσιακά στοιχεία του Ε.Ο.Τ.. Η εταιρεία αυτή μετονομάστηκε σε «Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα Α.Ε.» και οι μετοχές της περιήλθαν στο δημόσιο.

Το 2001 δημιουργήθηκε η Γενική Γραμματεία Τουρισμού στο Υπουργείο Ανάπτυξης, στην οποία περιήλθε το μεγαλύτερο τμήμα των αρμοδιοτήτων του Ε.Ο.Τ., ενώ την ίδια στιγμή το μεγαλύτερο τμήμα των ελεγκτικών αρμοδιοτήτων του Ε.Ο.Τ. αποκεντρώθηκε στις νεοσύστατες Διευθύνσεις Τουρισμού των 13 Περιφερειών.

²⁸ Βαρβαρέσος Σ., (2000), « Τουρισμός, έννοιες, μεγέθη, δομές», Αθήνα, εκδόσεις Προπομπός, σελ. 135-142.

3.3.2. Ο ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ **(Ο.Τ.Ε.Κ.)**

Ο Οργανισμός Τουριστικής Εκπαίδευσης & Κατάρτισης αποτελεί τον εξειδικευμένο κρατικό φορέα παροχής τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα. Έχει τη μορφή του Ν.Π.Δ.Δ. και εποπτεύεται από το Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού. Από το 1937 που ιδρύθηκε μέχρι σήμερα έχει στελεχώσει την αγορά εργασίας με 200.000 επαγγελματίες του τουρισμού.

Ο Ο.Τ.Ε.Κ. περιλαμβάνει σήμερα την πρώην Σχολή Τουριστικών Επαγγελματιών και τις Σχολές Ξεναγών.

Η νέα μορφή των Σχολών σηματοδοτεί και το σύγχρονο ρόλο τους για την αναδιοργάνωση και τον εκσυγχρονισμό της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στη χώρα μας και τη δημιουργία ενός σύγχρονου συστήματος πιστοποίησης των επαγγελματιών προσόντων στον τουριστικό τομέα.

Σήμερα λειτουργούν:

- 20 σύγχρονες εκπαιδευτικές μονάδες σε 17 πόλεις της Ελλάδας.
- 2 ξενοδοχειακές μονάδες που λειτουργούν κατά τη θερινή περίοδο.
- Σύγχρονα εργαστήρια για πρακτική άσκηση - Εργαστήρια πληροφορικής - Δανειστική βιβλιοθήκη.
- Γραφείο Διασύνδεσης - Σταδιοδρομίας σε άμεση επαφή με την αγορά εργασίας για την προώθηση της απασχόλησης των αποφοίτων.

Ο Ο.Τ.Ε.Κ. παρέχει:

- ✓ Δωρεάν φοίτηση στους Έλληνες μαθητές και στους αλλοδαπούς υπηκόους χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- ✓ Δυνατότητα διαμονής και σίτισης στα οικοτροφεία του.
- ✓ Αμειβόμενη πρακτική άσκηση.
- ✓ Υποτροφίες για σπουδές στο εξωτερικό.

Ο Ο.Τ.Ε.Κ. διοικείται από εννιαμελές Διοικητικό συμβούλιο, Πρόεδρο και Γενικό Διευθυντή. Το Διοικητικό Συμβούλιο έχει τριετή θητεία και αποτελείται από τον Πρόεδρο του Οργανισμού, τον Αντιπρόεδρο και επτά μέλη, από τα οποία τα τρία έχουν τις ιδιότητες:

- α) Εκπροσώπου της ΠΟΕΕΥΤΕ
- β) Εκπροσώπου των εργαζομένων του Ο.Τ.Ε.Κ.
- γ) Εκπροσώπου του Ξ.Ε.Ε.

Ο Ο.Τ.Ε.Κ. παρέχει επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση υψηλού επιπέδου για τα ξενοδοχεία, επισιτιστικά και τουριστικά επαγγέλματα, σε όλα τα επίπεδα σπουδών. Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση υπάρχουν Ανώτερες Σχολές Τουριστικής Εκπαίδευσης, όπου βγαίνουν στελέχη τουριστικών επιχειρήσεων.

Για την μεταδευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση υπάρχουν:

1. Σχολές ξεναγών απ' όπου αποφοιτούν ξεναγοί
2. Ινστιτούτα επαγγελματικής κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.) απ' όπου αποφοιτούν τεχνικοί μαγειρικής τέχνης, ειδικοί ξενοδοχειακών υπηρεσιών και τροφοδοσίας, υπάλληλοι τουριστικών γραφείων, συνοδοί βουνού, ειδικοί θαλασσοθεραπείας – SPA, ειδικοί λουτροθεραπείας- SPA, και βοηθοί προϊσταμένων ορόφων.

Για την δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση υπάρχουν επαγγελματικές σχολές (Ε.ΠΑ.Σ.) απ' όπου αποφοιτούν υπάλληλοι υποδοχής-εστιατορίου, μάγειρες και ζαχαροπλάστες.

Ο Ο.Τ.Ε.Κ. ασχολείται και με την μετεκπαίδευση εργαζομένων όπου έχει τμήματα εμπειροτεχνών εργαζομένων και εποχιακά ανέργων. Όλα αυτά γίνονται σε ειδικά ξενοδοχεία και συγκεκριμένα σε δύο σύγχρονες παραλιακές ξενοδοχειακές μονάδες, όπου παρέχονται οι καλύτερες προϋποθέσεις φιλοξενίας και η άψογη εξυπηρέτηση από τους ειδικευμένους σπουδαστές των σχολών, που αποκτούν μεγάλη εμπειρία στην παροχή υπηρεσιών σύμφωνα με το εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

3.3.3. ΤΟ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (Ξ.Ε.Ε.)

[Το Ξ.Ε.Ε. ιδρύθηκε το 1935 ως νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου με την επωνυμία «Πανελλήνιος Ένωση Τουριστικών Ξενοδοχείων». Από τότε μέχρι και το 1984, λειτουργούσε από κοινού με τη Σχολή Τουριστικών Επαγγελματιών. Έκτοτε αποχωρίστηκε από αυτή και λειτουργεί αυτοτελώς ως επιμελητήριο.

Το Ξ.Ε.Ε. είναι ο νομοθετημένος σύμβουλος της πολιτείας σε θέματα τουρισμού και έχει ως μέλη όλα τα ξενοδοχειακά καταλύματα της χώρας. Σκοποί του είναι οι εξής:

- 1) η μελέτη, η υπόδειξη και η εφαρμογή κάθε μέτρου που συντελεί στη βελτίωση, την αναδιοργάνωση και τον εκσυγχρονισμό του ξενοδοχειακού τομέα της χώρας.
- 2) Η προστασία και η περίθαλψη των ξενοδόχων και του προσωπικού του Ξ.Ε.Ε. από το Ταμείο Πρόνοιας Ξενοδόχων.

Οι αρμοδιότητες του Ξ.Ε.Ε. εκτείνονται στους ακόλουθους τομείς δραστηριοτήτων:

- ❖ Μελέτη, υπόδειξη και εφαρμογή κάθε μέτρου που συντελεί στην ανάπτυξη της ξενοδοχειακής βιομηχανίας της χώρας.
- ❖ Συμβουλευτική στήριξη των μελών του σε θέματα οικονομικά, νομικά και κοινωνικά.
- ❖ Εκπόνηση μελετών.
- ❖ Παροχή πληροφοριών και έκδοση στατιστικών δελτίων.
- ❖ Χορήγηση συντάξεων.
- ❖ Έκδοση του ετήσιου οδηγού των ελληνικών ξενοδοχείων.
- ❖ Έκδοση και δωρεάν διανομή σε όλα τα μέλη του μηνιαίου δελτίου Ξενία.
- ❖ Πραγματοποίηση κρατήσεων σε όλα τα ξενοδοχεία της χώρας.

Το Ξ.Ε.Ε. διοικείται από διοικητικό συμβούλιο αιρετών αντιπροσώπων των ξενοδοχείων όλης της χώρας και εκπροσώπων του κράτους, ενώ το Ξ.Ε.Ε. είναι μέλος της Συνομοσπονδίας των Εθνικών Ενώσεων Ξενοδοχίας και Εστίασης των κρατών-μελών της ΕΕ. Οι πόροι του Ξ.Ε.Ε. προέρχονται από τις ακόλουθες πηγές:

- 1) Την ανά κλίνη μηνιαία εισφορά όλων των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων, η οποία μειώνεται στο μισό όσον αφορά τα καταλύματα που λειτουργούν εποχικά.
- 2) Την εφάπαξ καταβαλλόμενη εισφορά από τα νεοαναγειρόμενα ξενοδοχεία ανά ενοικιαζόμενο δωμάτιο.
- 3) Το πάγιο τέλος για την καταχώριση των τίτλων των ξενοδοχείων στο μητρώο τίτλων του επιμελητηρίου]²⁹.

3.4. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ **ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2004-2010**

[Το Σχέδιο Ανάπτυξης του Ελληνικού Τουρισμού παρουσιάζει, συνοπτικά και συνεκτικά, την πολιτική, τις δεσμεύσεις σε κατευθύνσεις, τους στόχους, τους άξονες δράσης, και τις παρεμβάσεις πολιτικής για την ανάπτυξη του Ελληνικού Τουρισμού με ορίζοντα το 2010.

Σύμφωνα με την Χάρτα Σύγκλισης καθώς και το Σχέδιο ΥΠΙΑΝ 2004-2008 για την Ανταγωνιστικότητα και την Ανάπτυξη, κεντρικός στόχος στην τρέχουσα δεκαετία είναι η επιτάχυνση της διαρκούς, μετρούμενης με ποσοτικούς και ποιοτικούς στόχους, βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου όλων των Ελλήνων Πολιτών.

Για την επίτευξη αυτή του στόχου, πρέπει να γίνει εστίαση και να ενισχυθούν εκείνοι οι τομείς που έχουν συγκριτικά πλεονεκτήματα και προοπτικές ανάπτυξης. Ο τουρισμός είναι ο δυναμικότερος και ανταγωνιστικότερος κλάδος της ελληνικής οικονομίας σε διεθνές επίπεδο ενώ παράλληλα παρουσιάζει σημαντικές δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης στην τρέχουσα δεκαετία.

Αυτή η αντίληψη για τον τουρισμό είναι ευρύτερη από την κλασική αντίληψη της βιομηχανίας (πλευρά της προσφοράς), και περισσότερο σύνθετη από την εστίαση στην άμεση συνεισφορά στο προϊόν και την απασχόληση. Ο τουρισμός είναι ένας οριζόντιος τομέας, εξετάζεται κυρίως από την πλευρά της ζήτησης, ως μια πηγή ζήτησης εγχωρίων και διεθνών

²⁹ Βαρβαρέσος Σ., (2000), « Τουρισμός, έννοιες, μεγέθη, δομές», Αθήνα, εκδόσεις Προπομπός, σελ. 143-144.

καταναλωτών για αγαθά και υπηρεσίες μεταφοράς, στέγασης, διατροφής, ένδυσης, ψυχαγωγίας, πολιτισμικά αγαθά κ.λπ.

Αναφερόμενοι στον Τουρισμό, στη χώρα μας, σήμερα, στην πραγματικότητα εννοούμε τα 13-14 εκατομμύρια τουρίστες-καταναλωτές (έναντι 10-11 εκατ. εγχωρίων καταναλωτών) οι οποίοι δαπανούν για μεταφορά (αεροπορικά, πλοίων, οδικά κ.λπ.), διαμονή (ξενοδοχεία, παραξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα, κάμπινγκ,) διατροφή (εστιατόρια, βιομηχανία και μικρές επιχειρήσεις τροφίμων, κ.λπ.) αναψυχή (διασκέδαση, καφέ, κλάμπ, κ.λπ.) επίσκεψη σε χώρους (μουσεία, πάρκα, κ.λπ.).

Τι σημαίνει αυτό σε αριθμούς; Ότι, το 2003, η πραγματική επίδραση του Τουρισμού στο ελληνικό ΑΕΠ (σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του Oxford Economic Forecasting) θα προσεγγίσει το 15%. Ο Τομέας θα απασχολήσει (άμεσα και έμμεσα) 687.000 άτομα (με ποσοστό στη συνολική απασχόληση περίπου 16,8%). Ενώ ακόμη δεν έχουμε ένα σύστημα να μετρά ακριβώς αυτή τη συμμετοχή, μελετητές δείχνουν ότι ο Τουρισμός άμεσα και έμμεσα διαμορφώνει περίπου το 1/5 του εισοδήματος μας, ενώ παράλληλα στηρίζει την ενδογενή περιφερειακή ανάπτυξη.

Με βάση αυτά τα δεδομένα είναι δυνατόν να γίνει αντιληπτό το «σφάλμα» στον προσδιορισμό του τουρισμού ως απλά και μονοδιάστατα «βιομηχανίας» ή «τομέα υπηρεσιών» και όχι στις πραγματικές οικονομικές του διαστάσεις, ως μιας ετησίως ιδιαίτερα διαμορφούμενης ιδιωτικής κατανάλωσης. Δηλαδή τον οικονομικό και πολιτικό προσδιορισμό του τουρισμού ως βασικού πλέον συντελεστή της συνολικής τελικής ζήτησης για εγχωρίως παραγόμενα προϊόντα και υπηρεσίες και επομένως βασικού συντελεστή της βιωσιμότητας και της ανταγωνιστικότητας του συνόλου της ελληνικής οικονομίας.

Αντί της Ανάπτυξης της Τουριστικής Βιομηχανίας ή των Υπηρεσιών Τουρισμού, η πολιτική θέση για αυτή την περίοδο είναι η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και η Ανάπτυξη της Τουριστικής Οικονομίας. Η αντίληψη και αποδοχή αυτής της θέσης (που υιοθετήθηκε από τους κοινωνικούς εταίρους στα πλαίσια λειτουργίας του Εθνικού Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης) είναι καθοριστική για την χάραξη και την εφαρμογή της τουριστικής πολιτικής ως μέρους της ευρύτερης πολιτικής για την ανταγωνιστικότητα την ανάπτυξη και την πραγματική οικονομική και κοινωνική σύγκλιση.

Με τον τουριστικό τομέα, εκτός από το Υπουργείο Ανάπτυξης, που καθορίζει και εφαρμόζει την ακολουθούμενη πολιτική, λόγω του οριζόντιου χαρακτήρα του, εμπλέκονται μια σειρά από υπουργεία, όπως το ΥΟΙΟ, το ΥΠΕΧΩΔΕ κ.ά. Στα πλαίσια αυτά, για τον

καλύτερο συντονισμό στην εφαρμογή της πολιτικής, απαραίτητη είναι η λειτουργία της Διυπουργικής Επιτροπής.

Το Στρατηγικό Σχέδιο που προτείνει η κυβέρνηση περιγράφει τους στόχους και τις κατευθύνσεις της πολιτικής μας, τις βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες δράσεις για τον Τουρισμό, και εντοπίζει τομείς όπου προκύπτει ανάγκη καλύτερου συντονισμού και κοινής - Διυπουργικής - δράσης για τη μεγιστοποίηση των αποτελεσμάτων και την επίτευξη των στόχων μας.

Το Στρατηγικό Σχέδιο Δράσης, αρχικά, αξιολογεί τη στρατηγική θέση της Ελλάδας (το που βρισκόμαστε σήμερα σε σχέση με τις εξελίξεις στο διεθνές περιβάλλον και τους ανταγωνιστές μας).

Οι προοπτικές ανάπτυξης του Τομέα είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικές. Σύμφωνα με την εκτίμηση του Παγκόσμιου Συμβουλίου Τουρισμού και Ταξιδίων, η οποία στηρίζεται στην μέθοδο κατάρτισης των δορυφόρων λογαριασμών του Oxford Economic Forecasting, τα επόμενα δέκα χρόνια, πρόκειται να γνωρίσει σημαντικούς (ετήσιους) ρυθμούς ανάπτυξης μετρούμενης σύμφωνα με τους ακόλουθους δείκτες:

- 5% στην ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες.
- 4,6% συμβολή στο ΑΕΠ του τομέα (άμεση επίδραση) όπου ανεβάζει τον αριθμό των επισκεπτών σε περίπου 19,7 εκατ.
- 2,1% στην απασχόληση (άμεση) στον τομέα.
- 2,2% στη συνολική απασχόληση της χώρας.
- 4,8% στις επενδύσεις.

Στόχος του Υπουργείου Ανάπτυξης είναι η ανάδειξη του Τουρισμού σε βασική προτεραιότητα και κινητήριο μοχλό της αναπτυξιακής διαδικασίας, και η ενίσχυση της άμεσης και της έμμεσης συνεισφοράς του στο προϊόν, το εισόδημα, την απασχόληση.

Οι ποσοτικοί στόχοι που τίθενται με ορίζοντα επίτευξης το 2010 είναι οι ακόλουθοι:

- 1) Αύξηση των αφίξεων σε 20 εκ.
- 2) Αύξηση των εισπράξεων από τον Τουρισμό σε 20 δις.
- 3) Αύξηση της Μέσης κατά κεφαλήν δαπάνης σε 1020 (ποιοτικός τουρισμός).

- 4) Αύξηση της συμμετοχής του Τουρισμού στο ΑΕΠ κατά 3 τουλάχιστον ποσοστιαίες μονάδες.
- 5) Αύξηση του απασχολούμενου στον Τουρισμό εργατικού δυναμικού τουλάχιστον κατά 16%.
- 6) Αύξηση των διανυκτερεύσεων στα ξενοδοχεία σε 87 εκ.
- 7) Αύξηση των πληροτήτων των ξενοδοχείων των ανεπτυγμένων περιοχών κατά 10 ποσοστιαίες μονάδες

Οι ποιοτικοί στόχοι που τίθενται με ορίζοντα επίτευξης το 2010 είναι οι ακόλουθοι:

1. Καλύτερος συντονισμός όλων των φορέων της «τουριστικής αλυσίδας» και αναβάθμιση της τριμερούς συνεργασίας (κυβέρνηση και τοπική αυτοδιοίκηση, επιχειρήσεις και εργαζόμενοι).
2. Βελτίωση (της ανταγωνιστικότητας) της εικόνας και της θέσης του ελληνικού τουριστικού προϊόντος στις διεθνείς αγορές.
3. Πλήρης τουριστική επιτυχία των μεγαλύτερων τουριστικών γεγονότων.
4. Αναβάθμιση και διαφοροποίηση της τουριστικής προσφοράς.
5. Αναβάθμιση του συνόλου των εγκαταστάσεων και υπηρεσιών που απαρτίζουν την «τουριστική αλυσίδα».
6. Προώθηση των εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής καθώς και των οργανωτικών υποδομών.
7. Ενίσχυση της «επιχειρηματικής κουλτούρας» και της επιχειρηματικότητας.
8. Συστηματική ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος με το συγκριτικό πλεονέκτημα του πολιτιστικού μας αποθέματος.
9. Επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου των ανεπτυγμένων κυρίως περιοχών.
Άξονες Δράσης - Εξειδίκευση των Στόχων – Μέτρα.

Για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τουρισμού πρέπει αφενός το ελληνικό τουριστικό προϊόν να κερδίζει όλο και μεγαλύτερο μερίδιο από τη διεθνή τουριστική αγορά (δράσεις ενίσχυσης της ζήτησης) και αφετέρου να αναβαθμίζεται η ποιότητα της προσφοράς του (δράσεις ενίσχυσης της προσφοράς), να εμπλουτίζεται και να διαφοροποιείται (σε σχέση με τα προϊόντα των ανταγωνιστών), να ενσωματώνει ένα όλο και μεγαλύτερο μέρος της εγχώριας παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών, μέσα από την ενίσχυση του ρόλου του

ανθρώπινου δυναμικού και της επιχειρηματικότητας, και τον εκσυγχρονισμό των δομών της δημόσιας διοίκησης καθώς και των μηχανισμών άσκησης της τουριστικής πολιτικής.

Στο πλαίσιο αυτό, για την περίοδο 2004-2010, η στρατηγική μας θα υλοποιηθεί μέσα από έξι βασικούς άξονες:

- 1) την αναβάθμιση της ποιότητας της προσφοράς,
- 2) τον εμπλουτισμό και τη διαφοροποίηση του συνολικού τουριστικού προϊόντος,
- 3) την εκπαίδευση και την κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού,
- 4) την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας,
- 5) την προώθηση και την προβολή της χώρας με νέα εργαλεία και σύγχρονες μεθόδους, και,
- 6) τον εκσυγχρονισμό των δομών της δημόσιας διοίκησης και των μηχανισμών άσκησης της τουριστικής πολιτικής.

Μέσα από την ανάλυση των δράσεων και μέτρων ανά άξονα πολιτικής προκύπτει η ανάγκη συνεργασίας με τα αρμόδια Υπουργεία, τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα όπως (ενδεικτική αναφορά):

1. Λήψη μέτρων για την ενίσχυση των Διεθνών Άμεσων Επενδύσεων (σελ. 30 Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης, ΣΣΑ 2010).
 - i. Πρόταση ETA για αξιοποίηση 65 εκτάσεων σημαντικού μεγέθους σε στρατηγικής τουριστικά σημασίας περιοχές (Χαλκιδική, Κρήτη, Ρόδος, κ.λπ.).
 - ii. Προώθηση του Ελληνικού Τουρισμού στο εξωτερικό (σε ξένους επενδυτές σε ειδικά φόρα με τη συμμετοχή Ελλήνων επιχειρηματιών και του ΕΛΚΕ) για την ανάπτυξη επιχειρηματικότητας και συνεργασιών.
 - iii. Κατεύθυνση Άμεσων Διεθνών Επενδύσεων προς την δημιουργία και εκμετάλλευση ολοκληρωμένων τουριστικών επενδύσεων μεγάλης κλίμακας.
 - iv. Εξέταση ειδικών ενισχύσεων και διαδικασιών - ρυθμίσεων για πολύ μεγάλες επιχειρήσεις (σε συνεργασία με τα ΥΠΕΧΩΔΕ, ΥΟΟΙ,...).
2. Διαμόρφωση πλαισίου Εθνικής Πολιτικής για τον Αγροτουρισμό και προώθηση / στήριξη της επιχειρηματικότητας των κατοίκων του αγροτικού χώρου στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού (Συντονισμός: ΥΠΑΝ / εργαλεία: δομές στήριξης ΜΜΕ, ΚΕΤΑ, αγροτουριστική). (σελ 22 ΣΣΑ).

3. Ανάπτυξη προγραμμάτων εσωτερικού τουρισμού για μαθητές (προγράμματα «τάξεις του χειμώνα» και «πράσινες τάξεις») με 50.000 μαθητές το χρόνο. (σελ. 24 ΣΣΑ).
4. Χωροταξικά θέματα: επιφυλακτικότητα (προς εξέταση).
5. Αναπτυξιακός: ειδικά θέματα.
6. Διασφάλιση αποτελεσματικής λειτουργίας αρχαιολογικών χώρων και μουσείων (ωράρια, έκτακτο προσωπικό, κ.λπ.). Ιδιαίτερα σημαντικό.
7. Συντονισμός για την μεγιστοποίηση των ωφελειών των Ολυμπιακών Αγώνων (συντονισμός ΥΠΑΝ)]³⁰.

**Πίνακας 1: Στόχοι τουριστικού σχεδίου ανάπτυξης Ελληνικού Τουρισμού
περιόδου 2004-2010**

Στόχοι	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Επαύξηση των μεριδίων (αριθμός τουριστών, εισοδήματα) από τη διεθνή τουριστική αγορά. Ενίσχυση της εικόνας της χώρας ως τόπου προορισμού. Εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων και εργαλείων μάρκετινγκ στη βάση της τριμερούς συνεργασίας.	X	X	X	X	X	X	X
Βελτίωση της ποιότητας του ελληνικού τουριστικού προϊόντος.	X	X	X	X	X	X	X

³⁰ www.ypan.gr

Η διαφοροποίηση και ο εμπλουτισμός του ελληνικού τουριστικού προϊόντος με ανάπτυξη θεματικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού με στόχο την ικανοποίηση των εξελισσόμενων προσδοκιών / αναγκών των τουριστών .	X	X	X	X			
Δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης και σταθερού περιβάλλοντος ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας και ενίσχυσης των ιδιωτικών επενδύσεων.	X	X	X	X	X	X	X
Επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο. Εκπαίδευση - επιμόρφωση επιχειρηματιών και εργαζομένων στον τομέα	X	X	X	X	X	X	X
Ανάπτυξη εργαλείων έρευνας και πληροφόρησης της οικονομικής δραστηριότητας στον τομέα και υποβοήθησης της τουριστικής πολιτικής.	X						

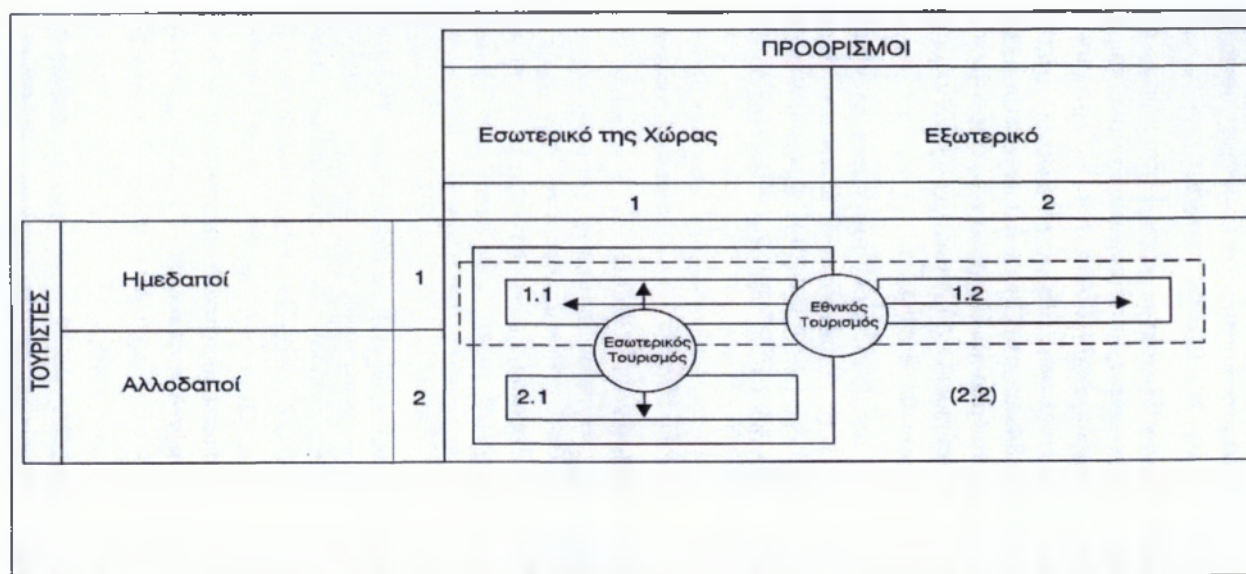
ΠΗΓΗ: Υπουργείο Ανάπτυξης

3.5. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Η ουσιαστική γνώση του τουριστικού φαινομένου προϋποθέτει την ύπαρξη στατιστικών δεδομένων, τα οποία οφείλουν να είναι εναρμονισμένα με τις βασικές έννοιες

του τουρισμού και να χαρακτηρίζονται αξιόπιστα, πλήρη και ομογενή, όπως βλέπουμε και από το παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 5: Βασικές έννοιες των στατιστικών του τουρισμού

ΠΗΓΗ: Βαρβαρέσος Στέλλιος, « Τουρισμός, οικονομικές προσεγγίσεις».

Φυσικά, τα υπάρχοντα στατιστικά δεδομένα που αφορούν στον τουρισμό ακόμα και των πλέον ανεπτυγμένων χωρών χαρακτηρίζονται ως ελλιπή, χωρίς να είναι απόλυτα αξιόπιστα, ενώ η ομογένειά τους θεωρείται περιορισμένη. Καμία σχεδόν χώρα δε διαθέτει μία συστηματική μεθοδολογία συλλογής τουριστικής πληροφόρησης. Ο Mc Ewen υπογράμμισε το 1971 ότι οι διεθνείς τουρίστες χαρακτηρίζονται από τρεις κοινές ενέργειες:

1. Διασχίζουν τα διεθνή σύνορα.
2. Μετατρέπουν το εθνικό τους νόμισμα σε συνάλλαγμα.
3. Κατά τη διάρκεια της παραμονής τους διαμένουν στα τουριστικά καταλύματα της χώρας υποδοχής.

Καθεμία από αυτές τις ενέργειες προσφέρει μεμονωμένα τη δυνατότητα στατιστικών εγγραφών. Εάν ούτε μία από τις υιοθετημένες μεθόδους δεν είναι απόλυτα αξιόπιστη, μία ωστόσο αποδεκτή εικόνα μπορεί να προκύψει από το συσχετισμό των αποτελεσμάτων τους. Η στατιστική καταγραφή των τουριστικών αφίξεων στα σύνορα μίας χώρας, η οποία

διευκολύνεται μερικώς από την ευρύτατη αποδοχή του ορισμού του τουρίστα αποσκοπεί ουσιαστικά να απαντήσει αριθμητικά στις κοινές ενέργειες 1. και 3. του τουρίστα.

Στην Ελλάδα, η κύρια πηγή πληροφόρησης των τουριστικών αφίξεων υπήρξε η Υπηρεσία Ελέγχου Διαβατηρίων. Ωστόσο, από τον Ιούνιο του 1986, με την κατάργηση του δελτίου ταξιδιώτη για τους υπηκόους των κρατών μελών της ΕΕ, οι τουριστικές αφίξεις υπολογίζονται από τα δελτία αφίξεων που εξακολουθούν να συμπληρώνουν οι εκτός Ε.Ε. αλλοδαποί επισκέπτες, καθώς και από τις αριθμητικές εγγραφές των εισερχομένων από τις χώρες της Ε.Ε. Οι εγγραφές αυτές διενεργούνται από τις Υπηρεσίες Ελέγχου των Διαβατηρίων σε όλους τους σταθμούς εισόδου της χώρας τρεις ημέρες το μήνα. Οι ημέρες καταγραφής των αφιχθέντων καθορίζονται από το τμήμα Στατιστικής Τουρισμού και ποικίλλουν από μήνα σε μήνα. Οι πίνακες που δημοσιεύονται περιλαμβάνουν στοιχεία αφίξεων των τουριστών κατά υπηκοότητα, χρόνο αφίξεως, μέσο ταξιδιού και σταθμό εισόδου.

Οι φιλοδοξίες του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού αναφορικά με τις στατιστικές που αφορούν στην αριθμητική καταγραφή των τουριστικών αφίξεων χαρακτηρίζονται περιορισμένες. Υπογραμμίζεται μεταξύ των άλλων ότι οι στατιστικές των τουριστικών αφίξεων θα έπρεπε να δίνουν τη δυνατότητα στις χώρες υποδοχής να γνωρίσουν τις επιμέρους ιδιαιτερότητες των τουριστικών ροών. Αυτές είναι οι παρακάτω:

- Η χώρα μόνιμου παραμονής των διεθνών τουριστών.
- Τα χρησιμοποιούμενα μεταφορικά μέσα.
- Τα κίνητρα που ώθησαν τους διεθνείς επισκέπτες να επισκεφθούν τη χώρα.
- Η διάρκεια παραμονής.
- Οι τύποι και οι κατηγορίες των χρησιμοποιουμένων τουριστικών καταλυμάτων.
- Η συνολική δαπάνη των διεθνών τουριστών εντός της χώρας υποδοχής, καθώς και η διάρθρωσή της.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού, προσθέτει ότι θα ήταν επίσης χρήσιμο για κάθε χώρα να διαθέτει στατιστικά στοιχεία σχετικά με τα κοινωνικο-οικονομικά χαρακτηριστικά των διεθνών επισκεπτών, όπως η ηλικία, το φύλο και το επάγγελμα. Αυτά τα

στοιχεία θα αποτελούσαν σημαντικά βοηθήματα για τη διεξαγωγή ερευνών και αναλύσεων που φορούν στις τουριστικές αγορές και το σχεδιασμό της τουριστικής ανάπτυξης]³¹.

Είναι γνωστό ότι ο τουρισμός αποτελεί τον πρώτο πλουτοπαραγωγικό πόρο της εθνικής μας οικονομίας, διασφαλίζοντας παράλληλα τις περισσότερες θέσεις εργασίας από κάθε άλλο τομέα. Απ' αυτόν, άλλωστε, εξαρτώνται άμεσα ή έμμεσα ποικίλες άλλες οικονομικές δραστηριότητες. Σε κάποιες δε περιοχές της χώρας μας, όπως είναι τα νησιά, ο τουρισμός αποτελεί τη μόνη απασχόληση των κατοίκων.

Παρ' όλα αυτά, τα τελευταία χρόνια χαρακτηρίζεται από μια κλιμακούμενη κρίση. Μήπως αυτή η κρίση αυτή οφείλεται στην άνοδο του ευρώ έναντι του δολαρίου, που αποτρέπει τους τουρίστες να έρθουν πια σε έναν «ακριβό» προορισμό, όπως είναι η χώρα μας;

Πριν απαντήσουμε στο πιο πάνω ερώτημα, θα δούμε εάν το ευρώ έχει επιπτώσεις στα κράτη-μέλη που έχουν το ίδιο νόμισμα. [Η ζώνη του ευρώ αντιπροσωπεύει τον πρώτο προορισμό των τουριστών με 1,8 δισεκατομμύρια διανυκτερεύσεις σε τουριστικές εγκαταστάσεις και θετικό ισοζύγιο πληρωμών ανερχόμενο στα 8 δισεκατομμύρια ευρώ. Ο τουριστικός τομέας αναμενόταν να αντλήσει σημαντικά οφέλη από το ευρώ, καθώς υπολογιζόταν ότι θα αυξήσει την κίνηση, θα μειώσει το λειτουργικό κόστος και θα ενθαρρύνει τις επενδύσεις. Και αυτό συμβαίνει γιατί με το ευρώ εξαλείφεται ο συναλλαγματικός κίνδυνος, οι διασυνοριακές συναλλαγές έχουν πια μικρότερο κόστος και το τελευταίο αλλά καθόλου ευκαταφρόνητο είναι ότι έχουμε μια διαφάνεια στις τιμές μέσα στη ζώνη του ευρώ.

Έτσι, περισσότεροι από 1 στους 5 Ευρωπαίους ταξιδεύουν στην ΕΕ κάθε χρόνο. Οι δαπάνες των τουριστών ανέρχεται στο 5,5% του ΑΕΠ της ΕΕ και στο 1/3 των εξαγόμενων υπηρεσιών. Ο τουρισμός απασχολεί άμεσα πάνω από 9 εκατομμύρια άτομα σε όλη την ΕΕ, 6% της συνολικής απασχόλησης, ποσοστό που σε ορισμένες περιοχές είναι πολύ υψηλότερο. Επίσης, δημιουργεί έμμεσα χιλιάδες θέσεις εργασίας σε υπηρεσίες που συνδέονται με τον κλάδο. Η ΟΝΕ φυσικά έχει τονώσει το ενδοευρωπαϊκό εμπόριο και τις διασυνοριακές επενδύσεις, που με τη σειρά τους έχουν αυξήσει τα επαγγελματικά ταξίδια και έχουν διευκολύνει τη μετακίνηση των τουριστών εντός της ΕΕ]³².

³¹ Βαρβαρέσος Στέλλιος,(2000), « Τουρισμός, οικονομικές προσεγγίσεις», Αθήνα, εκδόσεις Προπομπός, σελ. 48-52.

³² Θεοδωρόπουλος Θ. (2001), «ΕΥΡΩ Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ», Αθήνα, Εκδόσεις ΣΤΑΜΟΥΛΗ, σελ. 147-148.

Βέβαια το ερώτημα παραμένει. Το ευρώ θεωρείται πλέον ακριβό νόμισμα, το οποίο ίσως να κρατά μακριά τους Αμερικανούς και τους Ασιάτες τουρίστες από τις χώρες της ευρωζώνης, και κατ' επέκταση και από τη χώρα μας. Αντίθετα κερδισμένοι είναι όσοι ταξιδεύουν στις ΗΠΑ, στον Καναδά, στην Ιαπωνία και στις χώρες της Άπω Ανατολής και όλου του κόσμου εκτός ΕΕ, επειδή τα ταξίδια γίνονται φθηνότερα σε αυτούς τους προορισμούς.

Παρά του ότι όμως, το ευρώ λειτουργεί ως απωθητικός παράγοντας έλξης τουριστών, από τις χώρες που προείπαμε, η χώρα μας κατατάσσεται στην 24^η θέση ως προς την ανταγωνιστικότητα του τουριστικού της προϊόντος. Επίσης με βάση την μέση κατά κεφαλή δαπάνη των τουριστών, κατατάσσεται στην 10^η θέση με 1.073 USD ανά τουρίστα. Αυτό επισημαίνεται στην έκθεση: «Ελλάδα: ο αντίκτυπος του τουρισμού στην απασχόληση και στην οικονομία», την οποία εκπόνησε για λογαριασμό του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης, το Παγκόσμιο Συμβούλιο Ταξιδιών και Τουρισμού –WTTC.

[Η Ελλάδα μετά τους Ολυμπιακούς Αγώνες επανατοποθετήθηκε στον παγκόσμιο τουριστικό χάρτη, με τον τουρισμό να αποτελεί πλέον σε επίπεδο εσόδων το 19% του ΑΕΠ, ενώ σε αυτόν οφείλεται και το 10% της συνολικής αύξησης στον τομέα της εργασίας.

Η Ελλάδα, συγκριτικά με τις άμεσα ανταγωνίστριες χώρες και σύμφωνα με σχετική μελέτη του ΙΤΕΠ, βελτίωσε οριακά τη θέση της το εννεάμηνο του 2005, αναφορικά με το ρυθμό μεταβολής των αφίξεων. Η Γαλλία, η Πορτογαλία και η Ιταλία γνωρίζουν χαμηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης έναντι των υπολοίπων ανταγωνιστών, ενώ μεγαλύτερη είναι η αύξηση σε Κροατία, Ισπανία και Ελλάδα. Ωστόσο οι μεγαλύτερες ανταγωνιστικές πιέσεις προέρχονται από την Τουρκία, για την οποία εκτιμάται ωστόσο ότι δεν είναι σε θέση να υποστηρίξει περαιτέρω αύξηση των αφίξεων]³³.

Στον παρακάτω πίνακα και διάγραμμα παρατηρούμε την εξέλιξη του δείκτη στον τομέα του τουρισμού μετά τους Ολυμπιακούς Αγώνες. Παρατηρούμε λοιπόν ότι το 2006 είχαμε αύξηση 3,7% σε σχέση με το 2005 και την επόμενη χρονιά 6,5%, αύξηση της τάξεως των 2,8 ποσοστιαίων μονάδων. Από τον επόμενο όμως χρόνο παρατηρούμε μια μείωση, που φτάνει σχεδόν τα ποσοστά του 2006. Βέβαια αυτό που είναι αξιοσημείωτο είναι ότι το 2008 τα τρίμηνα που θεωρούνται πιο «τουριστικά», δηλαδή το Β' και Γ', τα ποσοστά τους είναι πιο πάνω από τα αντίστοιχα του 2007 και το αρνητικό πρόσημο που εμφανίζεται στο Α' τρίμηνο

³³ www.hrma.gr/article.asp?view=8898,6&ref=83.

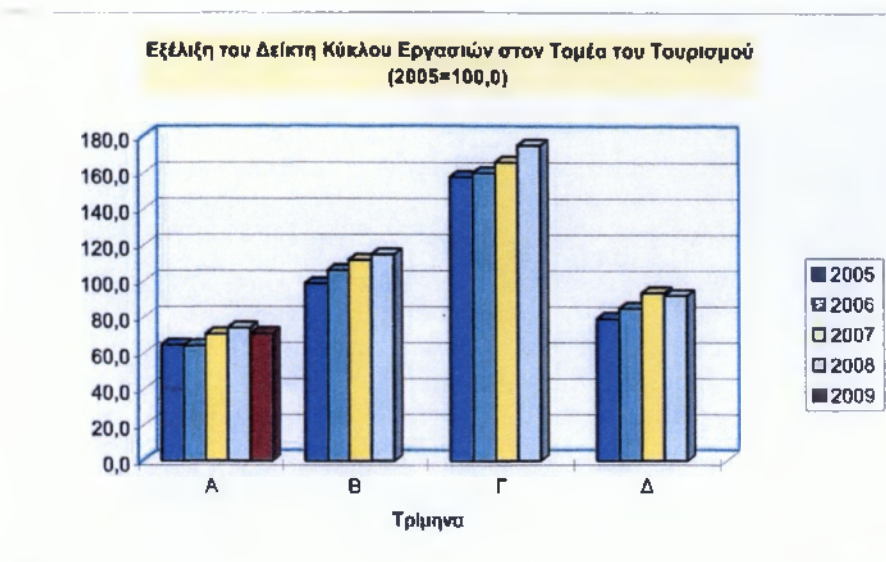
του 2009, το ποσοστό είναι πιο πάνω από το 2005 και 2006, σχεδόν ίδιο με το 2007 και ελαφρώς μειωμένο από το 2008.

Πίνακας 2: Εξέλιξη Δείκτη Κόκλου Εργασιών Τουρισμού περιόδου 2005-2007

ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%) ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΕΤΟΥΣ
2005	100	-
2006	103,7	3,7
2007	110,4	6,5
2008	114	3,2
2005 Α΄	64,5	-
Β΄	98,6	-
Γ΄	157,7	-
Δ΄	79,1	-
2006 Α΄	64	-0,7
Β΄	105,9	7,4
Γ΄	159,9	1,4
Δ΄	84,9	7,3
2007 Α΄	70,5	10,1
Β΄	111,6	5,4
Γ΄	165,8	3,7
Δ΄	93,5	10,1
2008 Α΄	73,9	4,8
Β΄	114,7	2,7
Γ΄	175,3	5,7
Δ΄	91,9	-1,7
2009 Α΄	70,8	-4,1

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ

**Διάγραμμα 6: Η Εξέλιξη του Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα του Τουρισμού
χρονικής περιόδου 2005-2009**

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ

Αυτό που κυρίως παρατηρούμε είναι ότι ο τουρισμός της Ελλάδας είναι κατ' εξοχήν από την Ευρώπη. Αξιοσημείωτο δε είναι ότι τα κράτη που δεν έχουν νόμισμα το ευρώ, διαλέγουν για προορισμό τους την Ελλάδα, πράγμα που σημαίνει ότι για τα ευρωπαϊκά αυτά κράτη δεν έχει τόσο μεγάλη σημασία η διαφορά του ευρώ από το δολάριο.

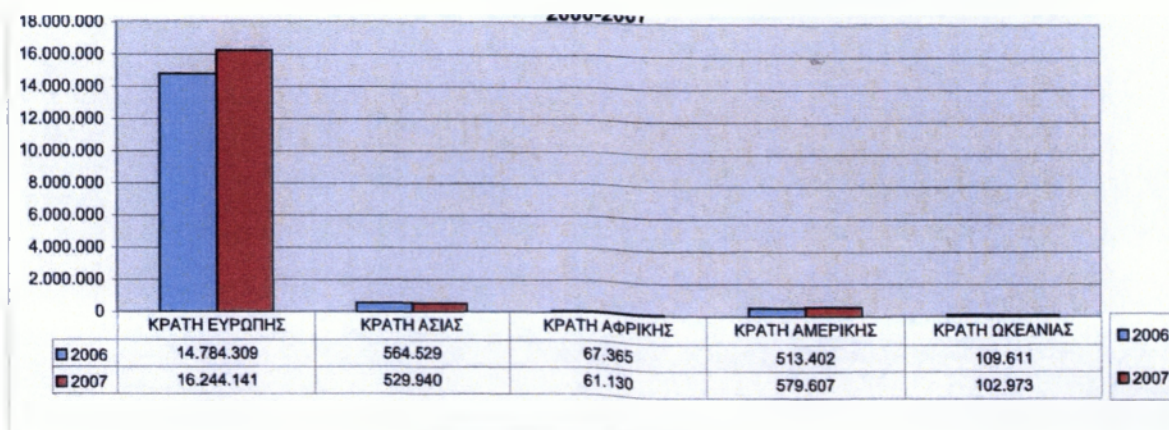
Πίνακας 3: Αφίξεις αλλοδαπών κατά υπηκοότητα τους μήνες του 2007

ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΚΑΤΑ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ						
ΚΡΑΤΗ	ΙΑΝΟΥΑΡ.	ΦΕΒΡ.	ΜΑΡΤΙΟΣ	ΑΠΡΙΛΙΟΣ	ΜΑΙΟΣ	ΙΟΥΝΙΟΣ
ΕΚΤΟΣ ΕΕ	285.399	134.324	148.985	313.569	280.765	383.345
ΕΕ	464.394	463.773	484.225	670.944	1.454.292	1.758.924
ΑΣΙΑΣ	32.858	23.202	32.078	46.844	54.542	55.570
ΑΦΡΙΚΗΣ	6.092	3.412	5.070	5.876	5.052	6.396
ΑΜΕΡΙΚΗΣ	13.438	11.391	26.402	36.395	75.767	89.708
ΩΚΕΑΝΙΑΣ	2.201	1.905	2.886	6.519	13.497	18.513
ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΚΑΤΑ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ						
ΚΡΑΤΗ	ΙΟΥΛΙΟΣ	ΑΥΓ/ΣΤΟΣ	ΣΕΠ.	ΟΚΤ.	ΝΟΕΜΒ.	ΔΕΚ.
ΕΚΤΟΣ ΕΕ	463.076	653.463	267.948	237.930	177.315	196.654
ΕΕ	2.233.448	2.185.188	1.603.676	847.907	238.329	295.265
ΑΣΙΑΣ	67.544	83.750	30.877	45.144	29.576	27.955
ΑΦΡΙΚΗΣ	6.361	7.841	3.834	4.639	3.088	3.469
ΑΜΕΡΙΚΗΣ	76.003	67.824	77.963	59.076	25.873	19.767
ΩΚΕΑΝΙΑΣ	19.244	17.028	6.921	8.107	3.264	2.888

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ

Επίσης παρατηρούμε ότι και οι χώρες της Ασίας και της Αμερικής διαλέγουν για προορισμό τους τη χώρα μας αν και θεωρείται ακριβή σε σχέση με το δικό τους νόμισμα. Βέβαια το ποσοστό τους σε σχέση με τις χώρες της Ευρώπης, είναι πολύ χαμηλό, ωστόσο αυτό που μάλλον είναι ως κριτήριο είναι η απόσταση και ο τύπος προορισμού, παρά η διαφορά της ισοτιμίας ευρώ δολαρίου.

Διάγραμμα 7: Αφίξεις αλλοδαπών κατά υπηκοότητα περιόδου 2006-2007

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΟΜΟ ΠΡΕΒΕΖΗΣ

4.1. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ο Νομός Πρέβεζας είναι ένας από τους 52 Νομούς της Ελλάδας και πιο συγκεκριμένα ένας από τους τέσσερις Νομούς της διοικητικής περιφέρειας της Ηπείρου. Καταλαμβάνει το νοτιοδυτικό τμήμα της Ηπείρου. Ο πληθυσμός του φτάνει τους 59.356 κατοίκους (16,8% του πληθυσμού της Περιφέρειας, απογραφή 2001) και έχει πρωτεύουσα την Πρέβεζα. Έχει σχήμα ισοσκελούς τριγώνου και συνορεύει βόρεια με τους Νομούς Κέρκυρας, Θεσπρωτίας και Ιωαννίνων, ανατολικά με το νομό Άρτας και νότια με το Νομό Αιτωλοακαρνανίας, ενώ βρέχεται, νότια και ανατολικά, από τον Αμβρακικό κόλπο και δυτικά από το Ιόνιο Πέλαγος. Έχει έκταση 1.036 τετραγωνικών χιλιομέτρων καταλαμβάνοντας το **11,3%** της έκτασης της Περιφέρειας Ηπείρου και το **0,8 %** της χώρας και είναι ο μικρότερος σε έκταση Νομός της Ηπείρου. Οκτώ δήμοι (Πρεβέζης, Ανωγείου, Ζαλόγγου, Θεσπρωτικού, Λούρου, Πάργας, Φαναρίου και Φιλιπιάδος), καθώς και μία κοινότητα (Κραριάς), συνθέτουν διοικητικά το Νομό. Η θέση του, η μορφολογία και το κλίμα του ήταν από τα βασικά πλεονεκτήματα που τον έφεραν στην επιφάνεια και τον ανέδειξαν σε σταυροδρόμι πολιτισμών. Τα διάσπαρτα σε όλο το Νομό δημιουργήματα των αρχαίων χρόνων, παντρεμένα με το σήμερα δίνουν ένα μοναδικό χαρακτήρα που συνδυάζει στην ιστορική εξέλιξη του Νομού.

Ο Ν. Πρέβεζας έχει αγροτικό χαρακτήρα, διαθέτει όμως και ισχυρά συγκριτικά πλεονεκτήματα στον Τουρισμό ο οποίος αποτελεί δυναμικό και ταχύτατα εξελισσόμενο τομέα οικονομικής δραστηριότητας. Για το σκοπό αυτό η οικονομική ανάπτυξη του νομού έχει ως κύριες κατευθύνσεις τον Πρωτογενή τομέα και τον Τουρισμό, ενώ ο Δευτερογενής τομέας με την ύπαρξη χωροθετημένης Βιομηχανικής Περιοχής δραστηριοποιείται κυρίως σε βιοτεχνίες μικρής όχλησης

Στο νομό Πρεβέζης, ως δυναμικά ημιαστικά κέντρα, αναδεικνύονται η Φιλιπιάδα, λόγω της κομβικής της θέσης στην τομή των οδικών αξόνων που συνδέουν τα τρία αστικά κέντρα του νομού και της εύφορης πεδιάδας, και το Καναλάκι, το οποίο επωφελείται της θέσης του στην κοιλάδα του Αχέροντα.

Ενισχυμένο κέντρο θεωρείται η Πάργα που διαθέτει αρκετές υποδομές και εξυπηρετήσεις λόγω αυξημένου τουρισμού, το Θεσπρωτικό που εμφανίζει αξιόλογη διοικητική και κοινωνική υποδομή και ο Λούρος.

Ο νομός διαθέτει δυναμικό οικιστικό δίκτυο, καθώς σχηματίζεται το τρίπολο Φιλιπιάδα – Θεσπρωτικό – Λούρος, που εξυπηρετεί την ανατολική ζώνη του νομού και το δίπολο Καναλάκι – Πάργα που συνδέει την ενδοχώρα με την παράκτια ζώνη.

4.2. ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΠΡΕΒΕΖΑΣ

Από τα 1.036 Km² της συνολικής έκτασης του νομού το 32,8 % (339,5 Km²) καλύπτεται από πεδιάδες, οι οποίες βρίσκονται κατανεμημένες στα βορειοδυτικά (πεδιάδα Αχέροντα), στα ανατολικά (πεδιάδα Φιλιπιάδας) και στα νότια του νομού (πεδιάδα Λούρου - Πρέβεζας), το 20,7 % (214,7 Km²) από ημιορεινές εκτάσεις και το υπόλοιπο 46,5 % (481,8 Km²) από ορεινούς όγκους που διαμορφώνονται βασικά από τις προεκτάσεις των βουνών της Θεσπρωτίας και των Ιωαννίνων, που σε παράλληλη διάταξη κατεβαίνουν από το βορρά προς το νότο.

Χαρακτηριστική είναι η έντονη παρουσία του υγρού στοιχείου στο νομό, της θάλασσας (Ιόνιο Πέλαγος - Αμβρακικός Κόλπος), των ποταμών (Λούρου - Αχέροντα), των λιμνών (Ζηρού - φράγματος Λούρου), των βάλτων και λιμνοθαλασσών στην περιοχή του Λούρου ποταμού μέχρι και τον Αμβρακικό κόλπο και των πλούσιων υδροφόρων οριζόντων υπόγειων υδάτων.

Το νομό διασχίζουν δύο ποτάμια, ο Λούρος και ο Αχέροντας.

Ευνοημένος κατά πολύ από τη φύση, ο Νομός Πρέβεζας διακρίνεται για τις φυσικές του ομορφιές: τις υπέροχες δυτικές ακτές που βρέχονται από το διάφανο Ιόνιο πέλαγος και εκτίνονται σε ακτίνα 50 χλμ., περισσότερες από τις οποίες είναι αξιόλογες. Οι πιο αξιοποιήσιμες είναι αυτές της πλευράς του Ιονίου πελάγους, ενώ οι άλλες από την πλευρά του Αμβρακικού κόλπου δεν είναι κατάλληλες για μπάνιο λόγω της σύστασης των υδάτων που είναι πλούσια σε πλαγκτόν. Το οικοσύστημα του Νομού Πρέβεζας με τις λιμνοθάλασσες, τους βάλτους, τις εκβολές του Λούρου ποταμού, τον Ελαιώνα, τα δασάκια και τον Αμβρακικό είναι ειδικού ενδιαφέροντος με πολυάριθμους βιότοπους μεγάλης αξίας.

Ο σπουδαιότερος είναι ο υγροβιότοπος του Αμβρακικού κόλπου, που είναι ο μεγαλύτερος της Ελλάδας και ένας από τους σημαντικότερους υγροβιότοπους της

Μεσογείου. Το μέσο βάθος του κόλπου είναι 26μ. και το μέγιστο 65μ.³⁴ Λόγω της σημαντικότητάς του προστατεύεται από διεθνείς συνθήκες (Ramsar, Natura 2000) και με διυπουργική απόφαση έχουν καθοριστεί ζώνες προστασίας, καθώς και οι επιτρεπόμενες δραστηριότητες μέσα σ' αυτόν. Αποτελεί σύμπλεγμα λιμνοθαλασσών, ελών, δέλτα ποταμών και βάλτων, συνολικής έκτασης 405 τ.χλμ. και τόπο απορροής των ποταμών Άραχθου και Λούρου. Η βλάστηση στον υγρότοπο αυτόν είναι ιδιαίτερα πλούσια. Περιλαμβάνει θάμνους, αλόφυτα, φράξους, ιτιές, λεύκες, φτελιές, πλατάνια κ.ά. Στον κόλπο παρουσιάζεται κατά τους θερινούς μήνες (ιδιαίτερα τον Αύγουστο) το φαινόμενο φωσφορισμού της θάλασσας, το οποίο οφείλεται σε συσσώρευση μικροοργανισμών³⁵.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν μικρά δάση που σχηματίζονται στο νότιο τμήμα του διπλού δέλτα του ποταμού Λούρου και στον Άραχθο, με ποικιλία εναλλαγών υδρόφιλης και αλόφιλης βλάστησης, στα οποία τα αιωνόβια δέντρα σχηματίζουν στοές. Στις ακτές του Αμβρακικού ζουν και πολλαπλασιάζονται ερμίνες, σκίουροι, σκαντζόχοιροι, κουνάβια, τσακάλια, όπως επίσης και διάφορα είδη χελωνών, φιδιών, σαυρών, βατραχιών κ.ά. Ωστόσο η ποικιλία των πουλιών είναι αυτή που συγκεντρώνει το ενδιαφέρον: αργυροπελεκάνοι, γλαρόνια, ερωδιοί, λευκοτσικνιάδες, καλαμόκιρκοι, ξεφτέρια, χρυσαετοί, φιδαιοί, πολλά είδη παπιών και χηνών³⁶.

Η σημαντικότητα του οικοσυστήματος του Αμβρακικού και της ευρύτερης περιοχής οφείλεται:³⁷

- Στη σπάνια φυσική ομορφιά με τη διαρκή εναλλαγή χερσαίου και υδάτινου τοπίου.
- Στην ύπαρξη μεγάλων λιμνοθαλασσών, η ολική επιφάνεια των οποίων ανέρχεται σε 64 τ.χλμ., με μέσο βάθος περίπου 1μ. Η θρεπτική βάση στις λιμνοθάλασσες για τα ψάρια είναι πλήρης γι' αυτό και υπάρχει αξιόλογος ενάλιος πλούτος.
- Στην ύπαρξη αργυροπελεκάνων (στη λιμνοθάλασσα Τσουκαλιό), είδος που κινδυνεύει να εξαφανιστεί.
- Στην ύπαρξη δελφινιών και θαλασσιών χελωνών που ζουν στον κόλπο και προσφέρουν σπάνια στοιχεία αναψυχής.
- Στην ύπαρξη λουρονησίδων με λείψανα από σπασμένα κελύφη οστράκων.

³⁴ «Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Πρέβεζας – Α' στάδιο», σελ. 37.

³⁵ www.el.wikipedia.org.

³⁶ www.neo.gr.

³⁷ «Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Δήμου Πρέβεζας», Μάρτιος 1992, σελ. 11.

- Στις αρμυρίθρες, τα αλμυρίκια, τα βούρλα συναντώνται πουλιά, όπως νεροχελίδονα, κιτρινοσουσουράδες, μικρογαλιάντρες, πετροπουλάδες, ερωδιοί, κ.λπ.
- Στους καλαμιώνες που αναπαράγονται ή τρέφονται κυνηγόπαπιες, τσιχλοποταμίδες, πορφυροτσικνιάδες, κ.λπ. Επίσης, στους καλαμιώνες εμφανίζεται πλούσια σε ποικιλία και σε ποσότητα πανίδα από αμφίβια, σαύρες, βατράχια, ψάρια, χελώνες, πουλιά κ.λπ.
- Στα παραποτάμια δάση που οι ανάγκες για καλλιεργήσιμη γη και ξυλεία τα έχουν σχεδόν εξαφανίσει.
- Στη μεγάλη ποικιλία, αλλά και στο μεγάλο αριθμό οργανισμών και σπανίων πουλιών.

Οι λιμνοθάλασσες Μάζωμα, Τσοπέλι, Βαθύ, Πωγωνίτσα, Ροδιά, Λογαρού, Τσουκαλιό, και οι χερσαίες περιοχές γύρω από αυτές, αποτελούν αυτοτελή οικοσυστήματα, όπου διαβιεί μεγάλος αριθμός ζώων και φυτών, από όλα τα επίπεδα της τροφικής αλυσίδας (μικροοργανισμοί, ψάρια, πουλιά, υδρόβια και αμφίβια ζώα κ.ά.). Επιπλέον, αποτελούν ως ενιαίο σύνολο το μεγαλύτερο υγρότοπο της Ελλάδας και είναι εξαιρετικής σημασίας για την ορνιθοπανίδα σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Μεταναστευτικός σταθμός, τόπος διαχείμασης και τόπος φωλιάσματος για 254 είδη πουλιών (καταγεγραμμένα)³⁸. Η βλάστηση που ευδοκίμει στα υγρά αυτά περιβάλλοντα, είναι πολύ πλούσια και έχει την ιδιότητα να συγκρατεί τα νερά των πλημμυρών, προστατεύοντας έτσι το έδαφος από τη διάβρωση. Οι υγρότοποι έχουν την ιδιότητα να απορροφούν και να συγκρατούν τις χημικές, ρυπαντικές και άλλες ουσίες και τη λάσπη που φέρουν μαζί τους τα νερά, λειτουργώντας ως φυσικά φίλτρα καθαρισμού των υδάτων. Τέλος, αποτελούν ιδανικούς χώρους αναψυχής, αφού προσφέρουν τη δυνατότητα γνωριμίας με ένα ιδιαίτερο οικοσύστημα, παρατήρησης ποικιλίας ειδών πουλιών, ζώων και φυτών μέσα στο φυσικό τους περιβάλλον και γενικά, δίνεται η δυνατότητα να εκτιμηθεί, σε όλη του την έκταση, το μεγαλείο της φύσης³⁹.

Το ανάγλυφο του Νομού Πρέβεζας διαμορφώνεται⁴⁰:

- 1) Από ασβεστολιθικές οροσειρές, προεκτάσεις των βουνών της Θεσπρωτίας και των Ιωαννίνων που προχωρούν σε παράλληλη διάταξη από Βορρά προς Νότο, με ποικίλα είδη ασβεστόλιθου, μικρό κάλυμμα γης, γενικά άγονες και δύσκολα προσπελάσιμες.
- 2) Από ζώνη φλύσχη που κατευθύνεται διαμέσου της Ηπείρου από Βορρά προς

³⁸ «Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Πρέβεζας – Α' στάδιο», σελ. 45.

³⁹ www.neo.gr.

⁴⁰ «Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Πρέβεζας – Α' στάδιο», σελ. 8, 9.

Νότο προς την πεδιάδα της Άρτας περνώντας από τη στενή κοιλάδα του Λούρου με ποικιλίες από αμμόπετρα, άργιλο και συμπέτρωμα, γενικά πλούσια σε νερό κατάλληλα για ψηλή βλάστηση και βοσκή.

- 3) Από τις παραθαλάσσιες και μεσόγειες πεδιάδες, προσχωσιγενείς, εξαιρετικά εύφορες, πάνω σε ασβεστόλιθο ή φλύσχη.

Η κατανομή της έκτασης του Νομού κατά υψομετρικές ζώνες είναι: πεδινή 32,69%, ημιορεινή 23,38%, ορεινή 44,13%. Πρόκειται για την πλέον πεδινή και εύφορη πεδιάδα της Ηπείρου, ενώ οι πεδινές εκτάσεις υπερτερούν έναντι του μέσου όρου της χώρας. Βρίσκονται συγκεντρωμένες στο νοτιότερο τμήμα του Νομού, στους Δήμους Πρέβεζας και Λούρου. Συγκεκριμένα κατανέμονται βορειοδυτικά στην πεδιάδα Αχέροντα, ανατολικά στην πεδιάδα Φιλιπιάδας και νότια στην πεδιάδα της Πρέβεζας. Το ορεινό ανάγλυφο, περιορισμένου υψομέτρου, τις διασπά σχηματίζοντας επιπλέον μικρότερες ενότητες (στενές κοιλάδες) με ανάλογες επιπτώσεις στην κατανομή ανάπτυξης στο Νομό.

Τα σημαντικότερα βουνά του Νομού είναι τα όρη Ζαλόγγου (772μ.) που βρίσκονται βόρεια της Πρέβεζας, το Ξεροβούνι (1.607μ.) στο βορειοανατολικό άκρο του Νομού και τα Θεσπρωτικά Όρη (1.274μ.) που αποτελούν τον σημαντικότερο ορεινό όγκο της περιοχής.

Το έδαφος του Νομού Πρέβεζας, πεδινό με μικρές κλίσεις στην μεγαλύτερη έκτασή του, χαρακτηρίζεται σαν γη υψηλής παραγωγικότητας με μεγάλες αποδόσεις στα πρώιμα οπωροκηπευτικά. Στο υπέδαφος του, δεν έχει εντοπιστεί ύπαρξη αξιόλογου ορυκτού πλούτου. Ανάξια λόγω επιφανειακά κοιτάσματα χρωμιούχων υπάρχουν στην ακτή του Μονολιθίου. Περιορισμένα κοιτάσματα λιγνίτη υπάρχουν στον Άγιο Θωμά⁴¹.

Το περιβάλλον του Νομού γενικά χαρακτηρίζεται πλούσιο και πολυποίκιλο λόγω των λιμνοθαλασσών, των παραλιών και της πεδιάδας. Σε πολλές περιοχές, (Μύτικας, Πάργα, Ζάλλογγο, Βράχος, Λεκατσά,) υπάρχουν μικρά δάση που έχουν χαρακτηριστεί σαν ιδιαίτερον φυσικόν κάλλους. Το κλίμα του είναι αρκετά ευνοϊκό.

Κύριο χαρακτηριστικό της Πρέβεζας είναι η ποικιλομορφία του τοπίου με τις φυσικές εναλλαγές του, το ήπιο και υγιεινό κλίμα, η πλούσια βλάστηση και τα άφθονα νερά, στοιχεία που την καθιστούν μια από τις πιο χαρισματικές περιοχές της χώρας. Είναι πεδινή με κάποια έλη στα βόρεια, κοντά στις λιμνοθάλασσες, και χαμηλούς λόφους στη χερσόνησο του Αγίου Θωμά. Το έδαφος της είναι αρκετά γόνιμο με πολλά νερά και πλούσια βλάστηση.

⁴¹ «Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Δήμου Πρέβεζας», Μάρτιος 1992, σελ. 11.

Το χαρακτηριστικό της Πρέβεζας τα προηγούμενα χρόνια ήταν ο Ελαιώνας της που σήμερα φθίνει, τόσο από γήρανση των δένδρων που δεν αντικαθίστανται, όσο και γιατί σε μεγάλο βαθμό ξεριζώνεται, είτε για να αντικατασταθεί από αποδοτικότερες καλλιέργειες (θερμοκήπια κλπ.) είτε για ανέγερση κατοικιών κυρίως στον περιαστιακό χώρο.

Ιδιαίτερα αξιόλογο είναι το ιστορικό και πολιτιστικό περιβάλλον του Δήμου Πρέβεζας. Σε ένα αρκετά μεγάλο τμήμα του οικισμού της Πρέβεζας διατηρείται η τυπολογία και μορφολογία της παλιάς πόλης. Η προστασία και η ανάδειξη όλων αυτών των στοιχείων της πολιτισμικής κληρονομιάς συμβάλλει στην απόκτηση ταυτότητας και στην τουριστική προβολή του Δήμου στο ευρύτερο χωρικό περιβάλλον. Η ίδια η πόλη φέρει έντονα τα ίχνη της ιστορικής της διαδρομής. Στην πόλη υπάρχουν τρία κάστρα και οχυρωματική τάφρος, διατηρητέα κτίσματα, ενώ σε μικρή απόσταση βρίσκεται το Φρούριο του Ακτίου και το Κάστρο του Παντοκράτορα. Άλλα κοντινά αξιοθέατα είναι η Ρωμαϊκή Νικόπολη, η αρχαία Κασσώπη, ο μυθικός Αχέρωντας στη νότια πλευρά του Ζαλόγγου με το Νεκρομαντείο στις εκβολές του, οι βυζαντινές εκκλησίες, τα βενετικά και οθωμανικά κάστρα, το μαρτυρικό Ζάλογο και η ρομαντική καστροπολιτεία της Πάργας. Υλικά από τη Νικόπολη χρησιμοποιήθηκαν για οικοδομικές δραστηριότητες στην πόλη αρκετά από τα οποία σώζονται στο Φρούριο του Παντοκράτορα και στο επιθαλάσσιο τείχος της σημερινής προκυμαίας.

Από τα σημαντικότερα ιστορικά ίχνη είναι η Τάφρος που σώζεται σε όλο της σχεδόν το μήκος, τα δύο φρούρια (του Αγίου Γεωργίου και του Αγίου Ανδρέα), τα Παλιοσάραγγα που δεν διατηρούνται παρά μόνο γεωμετρικά (είναι στρατόπεδο όπως και τα δύο Φρούρια), ο Ανατολικός Προμαχώνας στη Βρυσούλα και άλλα μικρότερα⁴².

4.3. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Ο πληθυσμός του Νομού Πρέβεζας, σύμφωνα με την τελευταία απογραφή της Ε.Σ.Υ.Ε. το 2001 ανέρχεται σε 59.356 κατοίκους αντιπροσωπεύοντας το 17,28% του πληθυσμού της Περιφέρειας Ηπείρου και μόλις το 0,60% του πληθυσμού της χώρας. Η μέση πληθυσμιακή πυκνότητα του νομού διαμορφώνεται σε 57,29 κατοίκους ανά τ. χλμ. έναντι

⁴² www.el.wikipedia.org

38,45 κατοίκων σε επίπεδο Περιφέρειας Ηπείρου, 82,90 κατοίκων σε επίπεδο χώρας και 116,60 κατοίκων σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ευρώπη των 25). Γενικά ο Ν. Πρέβεζας είναι ένας αραιοκατοικημένος νομός, ο πιο πυκνοκατοικημένος όμως στην Ήπειρο.

Όμως εξετάζοντας τις επίσημες απογραφές της Ε.Σ.Υ.Ε. από το 1971 μέχρι και το 2001, όπως αυτές παρατίθενται στον παρακάτω πίνακα, παρατηρούμε ότι ο πληθυσμός παρουσιάζει αύξηση κατά 4,89 % έναντι 14 % της Περιφέρειας Ηπείρου και 24,7 % της χώρας. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού στο νομό τη περίοδο 1951- 2001 είναι 0,08 % και υπολείπεται αρκετά από τον αντίστοιχο της χώρας (0,61 %), ενώ υπερτερεί ελάχιστα του αντίστοιχου της Περιφέρειας Ηπείρου (0,06 %). Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός, ότι μέσα στα τελευταία 50 χρόνια (1951 - 2001) ο πληθυσμός του Νομού παρέμεινε σχεδόν στάσιμος, με μια μικρή αύξηση της τάξης του 5,52 % ενώ ο συνολικός πληθυσμός της χώρας στο ίδιο χρονικό διάστημα αυξήθηκε κατά 37,68 %, έναντι αύξησης 8,09 % του πληθυσμού της Ηπείρου.

Αναλυτικότερα για τον Νομό Πρεβέζης και πάντα σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα παρατηρούμε ότι τη δεκαετία 1951 - 1961 ο πληθυσμός του νομού παρουσιάζει αύξηση 10,12% έναντι 6,67% της Περιφέρειας Ηπείρου και 9,90 % της χώρας. Τη δεκαετία, όμως, 1961 - 1971 ο πληθυσμός του νομού μειώθηκε κατά 9,5% έναντι μείωσης 11,99% της Περιφέρειας Ηπείρου και αύξησης 4,53% της χώρας. Τη δεκαετία 1971 - 1981 έχουμε μείωση του πληθυσμού του νομού κατά 1,19% έναντι σημαντικής αύξησης του πληθυσμού κατά 11 % στο σύνολο της χώρας και αύξηση κατά 4,58% στο σύνολο της Περιφέρειας Ηπείρου. Τη δεκαετία 1981 - 1991 έχουμε αύξηση του πληθυσμού του νομού κατά 4,85% έναντι αύξησης κατά 4,68% του πληθυσμού της Ηπείρου και αντίστοιχης αύξησης κατά 5,33% του πληθυσμού της χώρας. Τέλος, τη δεκαετία 1991 - 2001 παρατηρείται αύξηση του πληθυσμού του νομού κατά 1,24 % έναντι αύξησης 4,15% της Ηπείρου και 6,84 % αύξησης του πληθυσμού της χώρας.

Επισημαίνουμε τέλος, τη μείωση της ποσοστιαίας συμμετοχής του πληθυσμού του νομού στο σύνολο της χώρας από 0,74 % το 1951 σε 0,60 % το 2001.

Πίνακας 4: Εξέλιξη του πληθυσμού την τριακονταετία 1971 - 2001 στο Νομό Πρέβεζας, το γεωγραφικό διαμέρισμα της Ηπείρου και τη χώρα.

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΕΤΟΣ				ΜΕΤΑΒΟΛΗ 1971-2001 %
	1971	1981	1991	2001	
ΕΛΛΑΔΑ	8.768.640	9.740.420	10.259.900	10.939.771	24,70%
ΗΠΕΙΡΟΣ	310.334	324.217	339.728	353.820	14,00%
Ν.ΠΡΕΒΕΖΗΣ	56.586	55.915	58.628	59.356	4,89%

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ

Ωστόσο, η φυσική κίνηση του πληθυσμού έχει παίξει πολύ μικρό ρόλο στην εξέλιξη του πληθυσμού του Νομού. Στην δεκαετία 1981-1991 έχει σημειωθεί μια σημαντική πτώση των γεννήσεων, ειδικά στις αγροτικές περιοχές η οποία εξηγείται καλύτερα αν συνδυαστεί με την μείωση του αγροτικού πληθυσμού. Οι θάνατοι παρουσιάζουν μια ομαλή αύξηση.

Επίσης αυτό που θα πρέπει να επισημάνουμε είναι ότι ο πληθυσμός του Νομού είναι ο μόνιμος κατά τους χειμερινούς μήνες και θα πρέπει εδώ να αναφερθεί ότι ο πληθυσμός αιχμής, που περιλαμβάνει τον εποχιακό πληθυσμό (παραθεριστές και τουρίστες) είναι κατά πολύ μεγαλύτερος⁴³.

Κλείνοντας την ενότητα αυτή, παρουσιάζουμε στον παρακάτω πίνακα, από στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε., την εξέλιξη του μόνιμου πληθυσμού του Νομού Πρέβεζας, την περίοδο των ετών 2001-2007

⁴³ «Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Πρέβεζας – Α' στάδιο», σελ. 15.

Πίνακας 5: Μόνιμος πληθυσμός κατά φύλο στο Νομό Πρέβεζας, την περίοδο 2001-2007.

ΕΤΟΣ	ΝΟΜΟΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ			
	Άρρενες	Θήλειες	Αμφοτέρων των φύλων	Ετήσια Μεταβολή %
2001	29.028	29.111	58.139	
%	49,93	50,07	100,00	
2002	28.902	29.040	57.942	-0,34
%	49,88	50,12	100,00	
2003	28.776	28.980	57.756	-0,32
%	49,82	50,18	100,00	
2004	28.691	28.876	57.567	-0,33
%	49,84	50,16	100,00	
2005	28.694	28.906	57.600	0,06
%	49,82	50,18	100,00	
2006	28.641	28.914	57.555	-0,08
%	49,76	50,24	100,00	
2007	28.540	28.864	57.404	-0,26
%	49,72	50,28	100,00	

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Απογραφή Πληθυσμού 2001-2007

Από τον παραπάνω πίνακα, παρατηρούμε ότι από το 2001 έως και το 2007, ο πληθυσμός του Νομού Πρέβεζας όλο και συρρικνώνεται. Από 58.139 κατοίκους που είχε το 2001, έφτασε να έχει 57.404 το 2007, μία μείωση της μίας ποσοστιαίας μονάδας περίπου. Το ποσοστό των γυναικών αυτή την επταετία είναι μεγαλύτερο από εκείνο των ανδρών. Ειδικότερα, από το 2001 που είχε διαφορά μόλις 0,14%, το 2007 η διαφορά αυτή αυξήθηκε κατά 0,56%. Το συμπέρασμα, από τον τελευταίο πίνακα, είναι ότι ο πληθυσμός του Νομού μειώνεται και αυτό συνάδει με το γενικότερο πρόβλημα που έχει, στους οικονομικούς τομείς.

4.4. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Ο Νομός Πρεβέζης καταλαμβάνει μία από τις πλέον περιφερειακές και απομακρυσμένες θέσεις στον ελληνικό χώρο, τόσο από καθαρά γεωγραφική άποψη, όσο και σε σχέση με το ισχύον σύστημα προσβάσεων. Ακόμη πέραν της γεωγραφικής απομόνωσης, απέχει σημαντικά και από τον κεντρικό αναπτυξιακό άξονα που οριοθετούν οι δύο ελληνικές

μητροπόλεις της Αθήνας και της Θεσ/νίκης.

Όλοι αυτοί οι παράγοντες συνέτρεξαν, ώστε ο Νομός Πρεβέζης να χαρακτηρίζεται από γήρανση του πληθυσμού του, αφού σημειώνει το δεύτερο χαμηλότερο ποσοστό γεννήσεων ανά κάτοικο στη χώρα, μετά τα νησιά του Αιγαίου. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να παρουσιάζει ραγδαία εξέλιξη της υπογεννητικότητας και αναλογική αύξηση του γεροντικού πληθυσμού.

Η εξωτερική μετανάστευση του Νομού ακολούθησε το ρυθμό μετανάστευσης της χώρας. Κύριος πόλος έλξης του πληθυσμού, κυρίως στη δεκαετία του '60 ήταν η Γερμανία και κατά δεύτερο λόγο οι λοιπές Υπερωκεάνιες και Μεσογειακές χώρες.

Όσον αφορά τη σύνθεση των παλιννοστούντων από τις διάφορες χώρες που διέμεναν, οι περισσότεροι προέρχονται από τη Δυτική Ευρώπη και κυρίως από τη Γερμανία. Από αυτούς που επιστρέφουν, ένα σημαντικό ποσοστό γύρω στο 70% επιστρέφει στο νομό και συνήθως στα αστικά του κέντρα, ενώ ένα ποσοστό γύρω στο 80% από αυτούς που επιστρέφουν επανέρχεται στον οικισμό απ' όπου ξεκίνησε.

Όσον αφορά την εσωτερική μετανάστευση, κύριος πόλος έλξης του πληθυσμού του νομού είναι η Αθήνα και λιγότερο τα αστικά κέντρα της υπόλοιπης χώρας. Αιτία αυτής της μετακίνησης είναι η αναζήτηση εργασίας καθώς και η συνέχιση των σπουδών της νεολαίας. Στην ενδονομαρχιακή μετακίνηση παρατηρείται μια μικρή ροή από τα ορεινά προς τα πεδινά.

Συμπερασματικά, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η εσωτερική κα εξωτερική μετανάστευση έχει μειωθεί πολύ στις μέρες μας. Οι κάτοικοι του Νομού δεν βλέπουν πια με πολύ συμπάθεια την δυνατότητα εγκατάστασης σε άλλα μεγάλα αστικά κέντρα. Προτιμούν σαφώς τον τόπο τους, αν βέβαια έχουν την δυνατότητα να βρουν επαγγελματική απασχόληση. Αυτό ισχύει κυρίως για τους πεδινούς οικισμούς που έχουν δυνατότητες ανάπτυξης, ενώ το πρόβλημα παραμένει για τους προβληματικούς ορεινούς οικισμούς.

Αντίθετα, μετά τις πολιτικές ανακατατάξεις που διαδραματίστηκαν στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και στα Βαλκάνια και το άνοιγμα των συνόρων, ο Ν. Πρέβεζας, όπως άλλωστε συνέβη σε ολόκληρη την Ελλάδα, κατακλύστηκε τη δεκαετία του 1990 από ένα πρωτοφανές για τα δεδομένα του νομού κύμα αλλοδαπών μεταναστών. Η συντριπτική πλειοψηφία των μεταναστών αυτών προέρχεται από την γειτονική Αλβανία, ενώ σε πολύ μικρούς αριθμούς από τις άλλες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης (Βουλγαρία, Ρωσία κ.λ.π.). Τέλος, στο νομό διαβιεί και δραστηριοποιείται και ικανός αριθμός μεταναστών από διάφορες Ασιατικές χώρες κυρίως από την Ινδία και το Πακιστάν.

Σήμερα στο νομό ζουν 3.544 αλλοδαποί μετανάστες, η πλειονότητα των οποίων δραστηριοποιείται σε αγροτικές κατά κύριο λόγο εργασίες και σε μικρότερο βαθμό σε κτηνοτροφικές, οικοδομικές και λοιπές δραστηριότητες. Ο αριθμός αυτός στην πραγματικότητα είναι αρκετά μεγαλύτερος, καθώς δεν έχουν συμπεριληφθεί τα παιδιά των αλλοδαπών, δεδομένου ότι η εγγραφή τους στα μητρώα των αρμόδιων υπηρεσιών (Νομαρχία, Αστυνομία) βρίσκεται σε εξέλιξη. Υπολογίζονται πάντως να είναι 500 περίπου παιδιά. Από τον παραπάνω αριθμό, ως ενεργοί έχουν καταγραφεί 2.427 μετανάστες]⁴⁴.

Όσον αφορά στην σύγχρονη κοινωνική διάρθρωση, ο πληθυσμός του Νομού παρουσιάζει τα χαρακτηριστικά μιας αγροτικής κοινωνίας, η οποία αστικοποιείται με σχετικά γρήγορους ρυθμούς. Τα χαρακτηριστικά αυτά περιλαμβάνουν το σχετικά μεγαλύτερο από το εθνικό μέσο όρο μέγεθος νοικοκυριών με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης, το οποίο συνοδεύεται από χαμηλά αμειβόμενα επαγγέλματα που οδηγούν σε μικρή αγοραστική δύναμη και συνεπώς χαμηλά καταναλωτικά επίπεδα.

Στον παρακάτω πίνακα, βλέπουμε το μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού του Νομού Πρέβεζας. Παρατηρούμε, λοιπόν, ότι το 1981 στο Νομό, οι απόφοιτοι Δημοτικού είναι 27.367, ποσοστό αρκετά υψηλό 59,5%. Από αυτούς, οι 14.898 είναι άνδρες (32,4%) ενώ οι γυναίκες 12.469 (27,1%). Στο σύνολό τους και τα δύο φύλα υπερτερούν έναντι των άλλων κατηγοριών εκπαίδευσης (με ποσοστό 59,5%, αρκετά μεγάλο), εάν αναλογιστούμε ότι οι άλλες κατηγορίες μοιράζονται το 40,5%.

Όσον αφορά στο 1991, η μόρφωση του πληθυσμού βαίνει προς το καλύτερο, χωρίς όμως οι απόφοιτοι Δημοτικού να χάνουν το μεγάλο ποσοστό που έχουν. Σε σχέση με το 1981, αλλά μειώνονται για να αυξηθούν οι κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών και οι πτυχιούχοι ανωτάτων και ανωτέρων σχολών. Το ποσοστό όσων τελείωσαν το Δημοτικό είναι 41,5% για το Νομό. Όλα τα άλλα επίπεδα εκπαίδευσης έχουν μονοψήφιο αριθμό ποσοστού εκτός από τους αποφοίτους μέσης εκπαίδευσης που αποτελούν το 10,3% του Νομού. Αξίζει εδώ να επισημάνουμε ότι οι μη γνωρίζοντες γραφή και ανάγνωση στο Νομό έχουν μειώσει το ποσοστό τους σε σχέση με το 1981 από 12,7% που ήταν, σε 9,7.

⁴⁴ http://www.preveza.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=506&Itemid=320

4.5. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΣ ΚΑΙ ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

Με βάση την απογραφή του 1991, ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός στο Νομό Πρέβεζας ανέρχεται σε 22.781 κατοίκους και αντιστοιχεί στο 44,64% του συνολικού πληθυσμού του Νομού. Από αυτούς, οι 16.648 είναι άνδρες και οι 6.133 γυναίκες με ποσοστό 73,1% και 26,9% αντίστοιχα. Οι οικονομικά μη ενεργοί, κατά την ίδια περίοδο, στο σύνολό τους, εμφανίζονται περισσότεροι από τους ενεργούς. Ωστόσο το ποσοστό των γυναικών είναι αυτό που είναι μεγαλύτερο, έναντι του αντίστοιχου των ανδρών (βλ. πίνακα.3.1).

Το 2001, ο ενεργός πληθυσμός εμφανίζεται ελαφρά αυξημένος κατά 2,8% σε σχέση με το 1991. Όμως οι οικονομικά ενεργοί άνδρες παρουσιάζουν μείωση: 15.120 με ποσοστό 64,6% έναντι 16.648 και ποσοστό 73,1% που ήταν το 1991. Η αύξηση του συνολικού ποσοστού δικαιολογείται επειδή περισσότερες γυναίκες έγιναν οικονομικά ενεργές (8.271 έναντι 6.133 που ήταν το 1991). Βλέπουμε ότι αύξησαν το ποσοστό τους κατά 8,5 ποσοστιαίες μονάδες.

Οι οικονομικώς μη ενεργοί την ίδια χρονική περίοδο παρουσιάζουν και αυτοί αύξηση στο σύνολό τους κατά 3%. Αυτό όμως που αντιλαμβανόμαστε είναι ότι οι μη ενεργοί άνδρες είναι 11.011 και έχουν ποσοστό 37,8% το οποίο αυξήθηκε από το 1991 σε 6,1 ποσοστιαίες μονάδες. Όσον αφορά στις γυναίκες, αυτές παρουσιάζουν μείωση: 18.070 έναντι 19.271 το 1991 και ποσοστό 62,1% και 68,2% αντίστοιχα. Παρατηρούμε, λοιπόν, ότι οι γυναίκες έχουν μπει δυναμικά στην αγορά εργασίας. Η αιτία που δεν εργάζονται οι οικονομικά μη ενεργοί είναι όσοι ασχολούνται με τις οικιακές ασχολίες ή είναι μαθητές – σπουδαστές ή συνταξιούχοι ή εισοδηματίες ή άλλες περιπτώσεις από τις παραπάνω.

Πίνακας 6: Οικονομικά ενεργός & μη ενεργός πληθυσμός 1991 – 2001

ΕΠΙΠΕΔΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ	ΦΥΛΟ	1991				2001			
		ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΣ	%	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΣ	%	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΣ	%	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΣ	%
ΝΟΜΟΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ	Α	16.648	73,1	8.975	31,8	15.120	64,6	11.011	37,9
	Γ	6.133	26,9	19.271	68,2	8.271	35,4	18.070	62,1
	Σ	22.781	100,0	28.246	100,0	23.391	100,0	29.081	100,0

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., απογραφή οικονομικά ενεργού και μη ενεργού πληθυσμού 1991-2001.

4.6. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ

Από το σύνολο του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, σε επίπεδο Νομού, όπως βλέπουμε και από τον παρακάτω πίνακα, ο τριτογενής τομέας (37,39%) υπερέρχει του πρωτογενή (34,80%), αλλά με μικρή διαφορά. Ο δευτερογενής βρίσκεται περίπου στο ίδιο επίπεδο με αυτό του Δήμου.

Πίνακας 7: Οικονομικά ενεργός πληθυσμός κατά τομέα παραγωγής, 1991 και 2001.

1991						
ΕΠΙΠΕΔΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΩΝ	Α' ΓΕΝΗΣ	Β' ΓΕΝΗΣ	Γ' ΓΕΝΗΣ	ΝΕΟΙ	ΔΕΝ ΔΗΛΩΣΑΝ ΚΛΑΔΟ
ΝΟΜΟΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ	22.781	7.927	4.015	8.518	1.338	983
	100%	34,80%	17,62%	37,39%	5,87%	4,31%
ΔΗΜΟΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ	6.782	1.316	1.264	3.611	314	277
	100%	19,40%	18,64%	53,24%	4,63%	4,08%
2001						
ΕΠΙΠΕΔΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΩΝ	Α' ΓΕΝΗΣ	Β' ΓΕΝΗΣ	Γ' ΓΕΝΗΣ	ΝΕΟΙ ΚΑΙ ΜΗ ΔΥΝΑΜΕΝΟΙ ΝΑ ΚΑΤΑΤΑΓΟΥΝ ΚΑΤΑ ΚΛΑΔΟ	
ΝΟΜΟΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ	24.024	6.571	3.747	10.860		2.846
	100%	27,35%	15,60%	45,20%		11,85%
ΔΗΜΟΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ	8.544	1.200	1.419	5.111		814
	100%	14,04%	16,61%	59,82%		9,53%

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε

Το 2001, η απασχόληση των κατοίκων στο Νομό παρουσιάζει σαφή στροφή προς τον τριτογενή τομέα, με το 45,20% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού να απασχολείται σε αυτόν, απορροφώντας ένα μεγάλο ποσοστό απασχολουμένων από τον πρωτογενή τομέα. Μικρή μείωση παρουσιάζει και η απασχόληση στο δευτερογενή τομέα.

Διαχρονικά παρατηρείται μια στροφή της περιφερειακής οικονομίας προς τον τριτογενή τομέα, αφού αυξάνεται η συμμετοχή του τομέα αυτού στο συνολικό περιφερειακό ΑΕΠ. Παράλληλα, παρατηρείται μια κάμψη του πρωτογενή τομέα, ενώ ο δευτερογενής τομέας παραμένει σχεδόν σταθερός (με μία μικρή κάμψη).

Συμπερασματικά την περίοδο 1991-2001 διαπιστώνεται μία σημαντική τριτογενοποίηση των θέσεων απασχόλησης στο Νομό Πρέβεζας, γεγονός που οφείλεται στην περαιτέρω αστικοποίηση, κυρίως της Πρέβεζας. Συγκεκριμένα, η εμφανής τάση αύξησης του ποσοστού συμμετοχής των τριτογενών δραστηριοτήτων σε βάρος των δύο άλλων τομέων, οφείλεται, κυρίως, στον τουρισμό και στην παροχή υπηρεσιών, καθώς η Πρέβεζα αποτελεί το πιο σημαντικό οικιστικό κέντρο του Νομού.

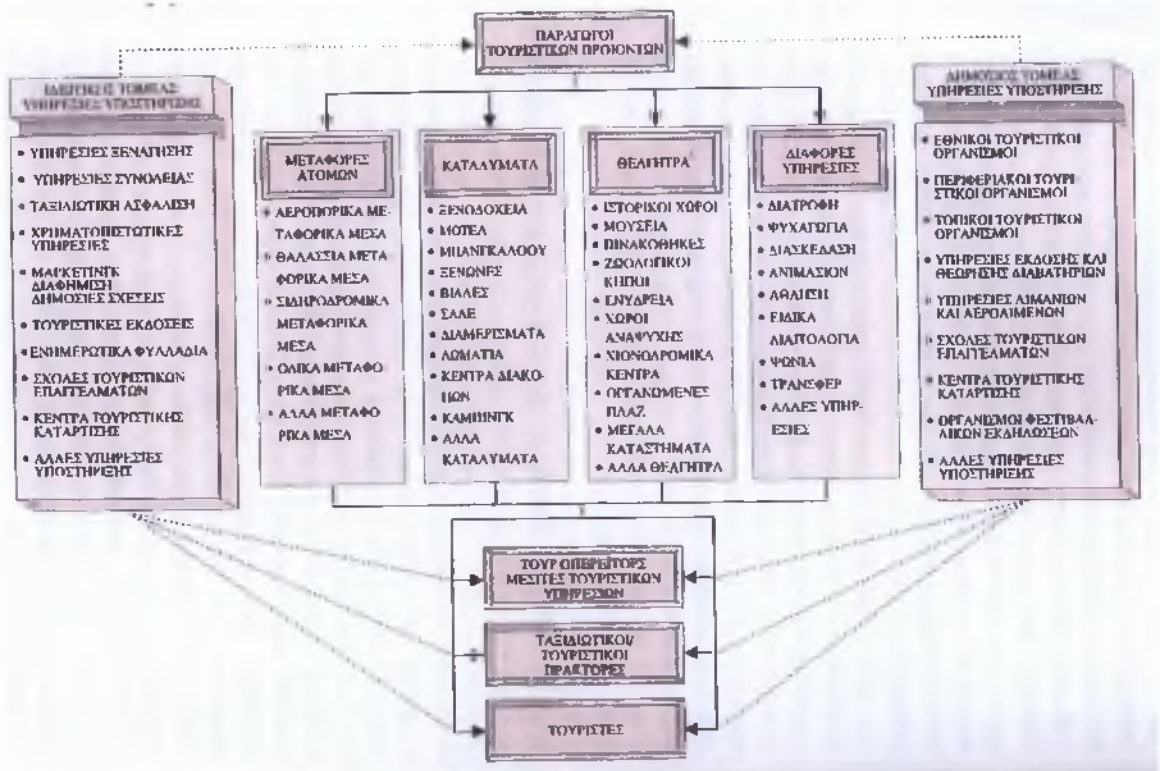
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΠΡΕΒΕΖΗΣ

5.1. Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΚΑΙ Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ

Όπως είναι εύκολα κατανοητό, λόγω των πολλών και ετερογενών απαιτήσεων, ο τουρισμός αποτελεί μια βιομηχανία με πολλές ιδιαιτερότητες, αφού σίγουρα καμία λύση δεν μπορεί να καλύψει όλες τις ανάγκες. Από την άλλη μεριά, πρόκειται για μία βιομηχανία υπηρεσιών στην οποία ο ανθρώπινος παράγοντας παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στην πελατειακή εμπειρία και ικανοποίηση. Η ζήτηση τουριστικών προϊόντων εκ μέρους των ανθρώπων αντιμετωπίζεται με τη συγκεντρωμένη προσπάθεια μάρκετινγκ μιας μεγάλης γκάμας τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών. Από κοινού οι επιχειρήσεις που παράγουν τα τουριστικά αυτά προϊόντα συγκροτούν τον πυρήνα της τουριστικής βιομηχανίας. Έτσι η διαρθρωτική δομή της τουριστικής βιομηχανίας παρουσιάζεται στο παρακάτω σχήμα.

Πίνακας 8: Διαρθρωτική δομή της τουριστικής βιομηχανίας

ΠΗΓΗ: *Ηγουμενάκης Ν., (1999), «Τουριστικό Μάρκετινγκ».*

Στη συνέχεια της εργασίας μας επιχειρούμε να αναλύσουμε διεξοδικά το επιχειρησιακό περιβάλλον της τουριστικής βιομηχανίας του Νομού Πρέβεζας και να δούμε την τουριστική ανάπτυξη του Νομού τα τελευταία χρόνια.

5.2. ΤΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ

Το επιχειρηματικό τουριστικό περιβάλλον διαμορφώνεται τόσο από υποδομές και υπηρεσίες με χωρικό προσανατολισμό, αλλά και από υπηρεσίες που είναι εγκατεστημένες εκτός της υπό μελέτη περιοχής και δρουν σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Η διάρθρωση του τουριστικού δυναμικού της περιοχής έχει τα τελευταία 10 χρόνια μεταβληθεί, τόσο ποσοτικά, όσο και ποιοτικά, στο πλαίσιο αντίστοιχων μεταβολών στο Νομό Πρέβεζας.

Η εικόνα της Περιφέρειας Ηπείρου και του κάθε νομού της ξεχωριστά, σε σχέση με το μέγεθος των ξενοδοχειακών καταλυμάτων παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 9: Ξενοδοχειακό δυναμικό κατά κατηγορία και περιοχή έτους 2007

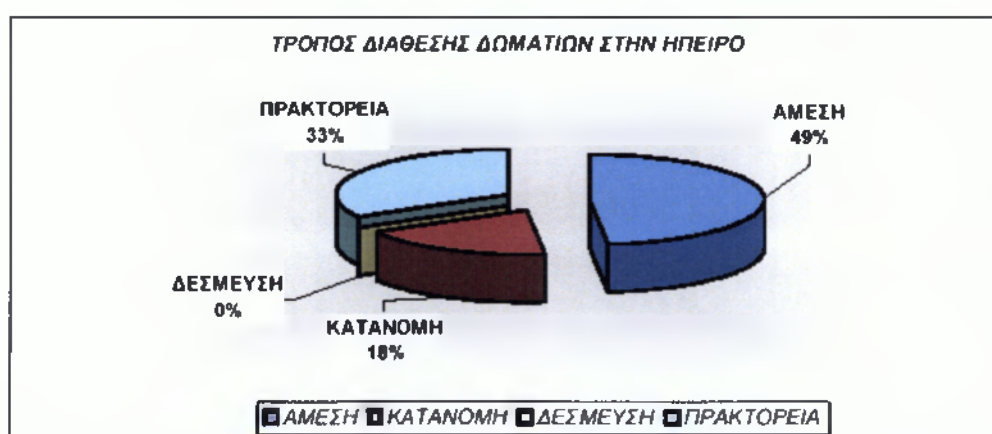
ΠΕΡΙΟΧΗ	5****			4****			3***			2**			1**			ΣΥΝΟΛΟ		
	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ	ΔΩΜΑΤΙΑ	ΚΑΙΝΕΣ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ	ΔΩΜΑΤΙΑ	ΚΑΙΝΕΣ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ	ΔΩΜΑΤΙΑ	ΚΑΙΝΕΣ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ	ΔΩΜΑΤΙΑ	ΚΑΙΝΕΣ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ	ΔΩΜΑΤΙΑ	ΚΑΙΝΕΣ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ	ΔΩΜΑΤΙΑ	ΚΑΙΝΕΣ
ΗΠΕΙΡΟΣ	2	70	147	36	825	1692	74	1611	3157	148	2728	5223	33	555	1067	293	5789	11286
ΑΡΤΑ	0	0	0	2	121	272	1	4	8	10	196	363	1	6	10	14	327	653
ΘΕΣΣΠΡΩΤΙΑ	0	0	0	5	250	448	14	459	885	21	397	767	8	152	297	48	1258	2397
ΙΩΑΝΝΙΝΑ	2	70	147	26	382	832	45	589	1183	71	1192	2285	10	150	264	154	2383	4711
ΠΡΕΒΕΖΑ	0	0	0	3	72	140	14	559	1081	46	943	1808	14	247	496	77	1821	3525

ΠΗΓΗ: Ε.Σ.Υ.Ε. και Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας

Αυτό που παρατηρούμε είναι το μικρό μέγεθος των μονάδων το οποίο ευθύνεται σε μεγάλο βαθμό για μια σειρά αδυναμιών, όπως η χαμηλή στάθμη προσφερόμενων υπηρεσιών, η αδυναμία παρακολούθησης των εξελίξεων των αγορών και των απαιτήσεων της ζήτησης, καθώς και των τάσεων της προσφοράς σε ανταγωνιστικούς προορισμούς. Επίσης παρατηρούμε ότι ο Νομός Πρέβεζας είναι ο αμέσως επόμενος νομός από αυτόν των Ιωαννίνων, ο οποίος έχει τις περισσότερες κλίνες και κατ' επέκταση και τα περισσότερα δωμάτια και ξενοδοχεία. Αυτό που επίσης καταλαβαίνουμε είναι ότι ο Νομός Πρέβεζας έχει τα περισσότερα ξενοδοχεία δύο αστέρων, 46 τον αριθμό έναντι 14 ενός και τριών αστέρων και 3 ξενοδοχεία έχει με τέσσερα αστέρια ενώ αντίθετα δεν έχει κανένα πέντε αστέρων. Το γεγονός αυτό γεννάει ερωτήματα ως προς την προσφορά του τουριστικού προϊόντος της περιοχής, την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών και σε τελική ανάλυση τους πόλους εισροής περιηγητών. Στο σύνολο ο Νομός έχει 77 ξενοδοχεία, 24 ενοικιαζόμενα δωμάτια και 6 Camping.

Στο παρακάτω διάγραμμα παρατηρούμε τον τρόπο διάθεσης των δωματίων στην Ήπειρο, όπως τον καταγράφει η Ε.Σ.Υ.Ε και το Ξ.Ε.Ε, ο οποίος όμως είναι χαρακτηριστικός και για το Νομό Πρέβεζας. Παρατηρούμε λοιπόν ότι το μεγαλύτερο ποσοστό στον τρόπο διάθεσης των δωματίων και καταλυμάτων στην Ήπειρο, όπως παρατηρείται στο παραπάνω διάγραμμα σημειώνεται στην παραδοσιακή μέθοδο μέσω της άμεσης διάθεσής τους (49%), ακολουθεί η συνεργασία με πρακτορεία (33%) και τέλος η συνεργασία με οργανωτές ταξιδιών, (είτε με κατανομή είτε με δέσμευση) σημειώνει ένα ποσοστό μόλις 18%.

Διάγραμμα 8: Τρόπος διάθεσης δωματίων στην Ήπειρο

ΠΗΓΗ: Ε.Σ.Υ.Ε. και Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας

Κατά τη χρονική περίοδο 1996-2007, όπως βλέπουμε και από τον παρακάτω πίνακα, ο αριθμός των τουριστικών καταλυμάτων στη ζώνη από όπου περνάει η Εγνατία Οδός, αυξήθηκε, και η αύξηση αυτή ήταν κατά πολύ μεγαλύτερη από το μέσο όρο του συνόλου της χώρας. Ο Νομός Πρέβεζας από το 1996 αυξάνει σταδιακά τα καταλύματά του μέχρι και το 2005 ενώ τα έτη 2006 και 2007 παρουσιάζεται μία μικρή πτώση της τάξεως των 2 ποσοστιαίων μονάδων. Επίσης η ετήσια μεταβολή των ετών 1996-2007 είναι 37,50 %, η δεύτερη καλύτερη μετά το Νομό Ιωαννίνων, ενώ η μεταβολή των ετών 2004-2007 είναι 4,76 % που τον κατατάσσει τελευταίο στην περιφέρεια Ηπείρου. Ωστόσο όλη αυτή η ανοδική και θετική πορεία συνάγεται από την κατασκευή της Εγνατίας οδού και την ολοκλήρωση του μεγαλύτερου μέρους της.

Πίνακας 10: Συγκριτικός πίνακας τουριστικών καταλυμάτων Νομού Πρέβεζας με τους άλλους Νομούς της περιφέρειας Ηπείρου περιόδου 1996-2007

ΠΕΡΙΟΧΗ	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	ΜΕΤΑ ΒΟΛΗ 1996-2007	ΜΕΤΑ ΒΟΛΗ 2004-2007
ΗΠΕΙΡΟΣ	176	178	188	193	206	206	238	250	261	272	291	310	76,14%	18,77%
ΑΡΤΑ	7	6	6	6	7	7	9	12	13	14	14	14	100,00%	7,69%
ΘΕΣΣΠΡΩΤΙΑ	39	41	41	41	43	43	43	49	50	49	52	53	35,90%	6,00%
ΙΩΑΝΝΙΝΑ	66	66	74	79	86	86	116	109	114	119	138	155	134,85%	35,96%
ΠΡΕΒΕΖΑ	64	65	67	67	70	70	70	80	84	90	87	88	37,50%	4,76%

ΠΗΓΗ: www.observatory.egnatia.gr

Επιπλέον η πληρότητα των τουριστικών καταλυμάτων σκιαγραφείτε στον παρακάτω πίνακα. Όπως βλέπουμε η Ήπειρος έχει μέσο όρο των ετών 2000-2007 ποσοστό 40,89% ενώ το σύνολο χώρας είναι 60,21%. Η Πρέβεζα έχει το τρίτο ποσοστό 35,89% με πρώτη την Άρτα και μετά τα Ιωάννινα. Ωστόσο ο μέσος όρος 2004-2007 βρίσκει την Άρτα και τα Ιωάννινα να έχουν σχεδόν το ίδιο ποσοστό 43,53% και 43,38% αντίστοιχα, ενώ η Πρέβεζα έχει 33,11%.

Πίνακας 11: Πληρότητα τουριστικών καταλυμάτων χρονικής περιόδου 2000-2007

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ 2000-2007	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ 2004-2007
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	64,83	63,37	61,81	60,71	55,6	58,57	59,8	57	60,21	57,74
ΗΠΕΙΡΟΣ	45,78	44,3	41,18	40,67	36	39,46	40,4	39,3	40,89	38,79
ΑΡΤΑ	53,39	53,29	54,8	51,96	47,7	38,69	43,3	44,4	48,45	43,53
ΘΕΣΣΠΡΩΤΙΑ	52,68	31,1	32,19	32,37	35,4	24,4	31,5	34,8	34,31	31,53
ΙΩΑΝΝΙΝΑ	45,98	47,1	46,03	43,63	40,1	45,1	46,2	42,1	44,53	43,38
ΠΡΕΒΕΖΑ	41,28	42,85	34,12	36,45	27,9	35,22	33,3	36	35,89	33,11

ΠΗΓΗ: www.observatory.egnatia.gr

5.3. ΘΕΛΓΗΤΡΑ- ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

Ο Νομός Πρέβεζας χαρακτηρίζεται από πλούσια ιστορική και πολιτιστική παράδοση, η οποία ξεκινά από τους αρχαίους χρόνους, σύμφωνα με τις μαρτυρίες του Ησιόδου και συνεχίζεται κατά τους βυζαντινούς χρόνους και το μεσαίωνα, όπως μαρτυρούν τα κάστρα και οι βυζαντινές εκκλησίες, οι πύργοι και τα αρχοντικά. Ιδιαίτερα στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, οι αγώνες των Ηπειρωτών για την αποτίναξη του τουρκικού ζυγού στο Ζάλογγο και στο Σούλι έδωσαν το στίγμα του αγωνιζόμενου ελληνισμού. Μετά την απελευθέρωση και μέχρι σήμερα η πολιτιστική παράδοση εκφράζεται με τη ζωή και το έργο των μεγάλων εθνικών ευεργετών και των κατοίκων των χωριών μέσα από πλήθος μνημείων και ιστορικών και παραδοσιακών οικισμών.⁴⁵

- **Αρχαιολογικά και ιστορικά μνημεία:** σημαντικά «πάγια» στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς, ορισμένα των οποίων ήδη αξιοποιούνται για την αναβάθμιση και προβολή του τουριστικού δυναμικού του Νομού, είναι τα αρχαιολογικά και ιστορικά μνημεία. Ωστόσο, υπάρχουν ακόμη πολλά εξ αυτών που παραμένουν άγνωστα στην τουριστική αγορά, τόσο του εξωτερικού, όσο και του εσωτερικού. Η ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά δεν αναδεικνύεται επαρκώς γιατί πολλά ιστορικά, πολιτιστικά και αρχαιολογικά μνημεία δεν έχουν ακόμη προβληθεί ή αξιοποιηθεί ικανοποιητικά.

Τα σημαντικότερα αρχαιολογικά και ιστορικά μνημεία είναι τα ακόλουθα:

1.Η Νικόπολη: ένα τεράστιο αρχαιολογικό πάρκο ασύλληπτης σημασίας για τους ιστορικούς, βορειοανατολικά της Πρέβεζας, σε έκταση 9.000 στρεμμάτων. Είχε δικό της νομισματοκοπείο και ανά τέσσερα χρόνια γίνονταν στην περιοχή αγώνες, τα Άκτια, που περιλάμβαναν αθλήματα, μουσική και ιπποδρομίες. Τα σημαντικότερα μνημεία της Νικόπολης είναι: Το Ωδείο, οι βόρειες Θέρμες (Μπεντένια), ένα δημόσιο ρωμαϊκό κτίριο, το μνημείο του Αυγούστου, που ιδρύθηκε από τον Οκταβιανό-Αύγουστο και αφιερώθηκε στον Άρη, τον Ποσειδώνα και τον Άκτιο Απόλλωνα, το Θέατρο, το Νυμφαίο δυτικά των ρωμαϊκών τειχών της Νικόπολης. Ξεχωρίζει το ρωμαϊκό Υδραγωγείο Νικόπολης, στον Άγιο Γεώργιο Πρέβεζας που με αγωγό μήκους 50 χλμ. μετέφερε το νερό από τις πηγές του Λούρου, στις δύο δεξαμενές του Νυμφαίου της Νικόπολης. Το ρωμαϊκό υδραγωγείο κατασκευάστηκε μετά την ίδρυση της Νικόπολης από τον Οκταβιανό-Αύγουστο (1^{ος} αιώνας

⁴⁵ ΕΟΤ, (2003), «Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Ηπείρου», Αθήνα, σελ. 357 – 365.

π.Χ.-1^{ος} αιώνας μ.Χ.) για την εξασφάλιση της ύδρευσης της νέας πόλης.

Τα σημαντικότερα μνημεία της Βυζαντινής Νικόπολης είναι:

- Βασιλική Α', Δουμετίου. Τρίκλιτη βασιλική αφιερωμένη στον Άγιο Δημήτριο με ψηφιδωτά δάπεδα που χρονολογείται στα 550-575 μ.Χ.
- Βασιλική Β', Αλκίσωνος. Πεντάκλιτη βασιλική με εγκάρσιο κλίτος. Διασώζονται τα ψηφιδωτά δάπεδα και χρονολογείται στα 450-516 μ.Χ.
- Βασιλική Γ'. Τρίκλιτη βασιλική με τρεις αψίδες και νάρθηκα. Χτίστηκε την περίοδο 575-600 μ.Χ. και βρίσκεται βόρεια από τη Βασιλική Β'.
- Βασιλική Δ', Ασυρμάτου ή Ανάληψης. Τρίκλιτη βασιλική με εγκάρσιο κλίτος. Χτίστηκε από το 500-575 μ.Χ. και βρίσκεται έξω από τα βυζαντινά τείχη, 800 μέτρα από το κέντρο της πόλης.
- Βασιλική Ε', Άγιος Μηνάς Μαργαρώνας.

2. Η αρχαία Κασσώπη: χτισμένη στις νότιες πλαγιές του βουνού Ζαλόγγου ήταν η πρωτεύουσα των Κασσωπαίων, 20 χιλιόμετρα περίπου βόρεια της Νικόπολης, στα δεξιά του δρόμου προς Πάργα.

3. Το νεκρομαντείο του Αχέροντα: Ήταν το πιο φημισμένο νεκρομαντείο του αρχαίου ελληνικού κόσμου. Τα περισσότερα ευρήματα αντιπροσωπεύουν την εποχή της μεγάλης ακμής του στο 3^ο και 2^ο αι. π.Χ. Υπάρχουν όμως και ευρήματα του τέλους του 4^{ου} αιώνα ή των αρχών του 3^{ου} αιώνα π.Χ.

4. Ερείπια παρουσιάζονται στη θέση «Μαργαρώνα». Στην ανατολική πλευρά του όρμου Βαθύ σώζονται λείψανα ρωμαϊκών κτιρίων εκτός του Ι. Ν. Γενέσιου της Θεοτόκου. Εντός του ναού, κάτω από το σύγχρονο δάπεδο εντοπίστηκαν λείψανα επιδαπέδιου ψηφιδωτού, επίσης ρωμαϊκών χρόνων. Έχει κηρυχθεί ως αρχαιολογικός χώρος αλλά δεν είναι οριοθετημένος⁴⁶.

5. Μονή Κοζύλης: η μονή βρίσκεται στο δρόμο Καστροσυκιάς-Ιωαννίνων μετά τη διασταύρωση για το χωριό Αρχάγγελος.

6. Μονή Βλαχέρνας: η μονή βρίσκεται στην περιοχή του Βάλτου της Πάργας, πάνω σε λόφο.

7. Ναός Αγίου Γεωργίου (Κλεισούρα): Στο δρόμο από Πρέβεζα προς Παραμυθιά (49^ο

⁴⁶ «Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Πρέβεζας – Α' στάδιο, σελ. 58

χιλιόμετρο) μέσα στο χωριό Κλεισούρα και στη δεξιά πλευρά υπάρχει ο ναός Αγίου Γεωργίου.

8. Μονή Αγίου Δημητρίου (Κυψέλη Πρέβεζας): η μονή Αγίου Δημητρίου απέχει 55 χιλιόμετρα από την πόλη της Πρέβεζας και βρίσκεται δίπλα στην όχθη του Κωκυτού ποταμού. Το μοναστήρι του Αγ. Δημητρίου βρίσκεται 2,5 χλμ. βορειοανατολικά του χωριού Κυψέλη (παλαιά ονομασία Τουρκοπάλουκο), κοντά στην όχθη του ποταμού Κωκυτού. Ιδρύθηκε πιθανόν το 1242 από τον δεσπότη της Ηπείρου Μιχαήλ Β' Δούκα, κτήτορα και του μοναστηριού της Κάτω Παναγιάς στην Άρτα.

9. Μονή Θεοτόκου Ρωγών: στο δυτικό άκρο της Νέας Κερασούντας Πρεβέζης, στο παλαιό Κάστρο Ρωγών που βρίσκεται στο 58ο χιλιόμετρο της εθνικής οδού Πρέβεζας-Ιωαννίνων σε κατάφυτο λόφο βρίσκεται η μονή Ρωγών.

10. Κάστρο Ρηνιάσας: το κάστρο Ρηνιάσας κοντά στο χωριό Ριζά του Νομού Πρέβεζας πιθανολογείται ότι χτίστηκε από τον Δεσπότη της Ηπείρου Θωμά τον Α' στα τέλη του 13^{ου} αιώνα, εξ ου και λεγόταν και Θωμόκαστρο.

11. Τα ερείπια των τειχών της αρχαίας πόλης της Κασσωπαίας Χώρας, της Ελάτειας ή Ελάτριας σημαντικό τμήμα της οποίας χτίστηκε κατά τους ελληνοιστικούς χρόνους.

12. Τα ερείπια των τειχών της αρχαίας Πανδοσίας κοντά στο χωριό Καστρί μια από τις σημαντικότερες αρχαίες ακροπόλεις.

13. Το μοναστήρι του Ζαλόγγου του 8ου αιώνα, αφιερωμένο στον Άγιο Δημήτριο και ο ιερός βράχος του Ζαλόγγου με το τεράστιο γλυπτό που θυμίζει το χορό των γυναικών του Σουλίου.

14. Το κάστρο Ρωγών κοντά στη Νέα Κερασούντα.

15. Το κάστρο της Ανθούσας.

16. Το μοναστήρι Πούντας αφιερωμένο στην Αγία Παρασκευή και βρίσκεται μεταξύ των οικισμών Μεσοπόταμο και Καναλάκι.

17. Οι εκκλησίες του Αγίου Νικολάου και του Αγίου Ιωάννου στην Πρέβεζα και ο ναός των Αγίων Αποστόλων στην Πάργα].⁴⁷

- **Παράκτια Ζώνη**: Η παράκτια περιοχή διαθέτει σημαντικούς πολιτιστικούς πόλους έλξης. Συγκεκριμένα υπάρχουν διάσπαρτα μνημεία όλων των ιστορικών περιόδων και

⁴⁷ Μοίρα Πολ., (2005), «Τουριστική Γεωγραφία της Ελλάδας», εκδόσεις Interbooks, Αθήνα, σελ. 83 – 87.

αρκετοί χαρακτηρισμένοι παραδοσιακοί οικισμοί (Πάργα, Πρέβεζα, Αγιά), αλλά και εγκαταλελειμμένοι παραδοσιακοί οικισμοί σε μικρή απόσταση από την ακτή.

- **Μουσεία:** Σημείο πολιτιστικής κληρονομιάς της Πρέβεζας είναι και τα μουσεία της, που δείχνουν τη βαριά ιστορική της πορεία και τον πολιτισμό της, αλλά και το ενδιαφέρον των κατοίκων της για συντήρηση και ανάδειξη των ευρημάτων. Τα μουσεία είναι τα εξής:
 - 1) Αρχαιολογικό μουσείο Νικόπολης: Χτίστηκε στη δεκαετία του '60 και περιλαμβάνει ευρήματα από τον αρχαιολογικό χώρο της Νικόπολης, δηλαδή συλλογή με αρχιτεκτονικά μέλη, γλυπτά και κτερίσματα. Περιλαμβάνει μεταξύ άλλων: Άγαλμα επιτύμβιου λιονταριού του 3ου π.Χ., μαρμάρινο άγαλμα της Αθηνάς-Μινέρβα από την περιοχή του Ωδείου, μαρμάρινο ακέφαλο άγαλμα στον τύπο της μικρής Ηρακλειώτισσας που χρονολογείται το Α' μισό του 1^{ου} αιώνα π.Χ., μαρμάρινο κυλινδρικό βάθρο με ανάγλυφη παράσταση αμαζονομαχίας, λίθινη εικονιστική κεφαλή που ορισμένοι μελετητές την ταυτίζουν με τη μορφή του στρατηγού Αγρίππα, λίθινη σαρκοφάγος τύπου 'Ασσου, η οποία χρονολογείται την περίοδο 180 - 250 μ.Χ.
 - 2) Εκκλησιαστικό Μουσείο Πάργας: Στο κέντρο της Πάργας, πλάι στον ενοριακό ναό των Αγίων Αποστόλων βρίσκεται το Εκκλησιαστικό Μουσείο Πάργας.
 - 3) Λαογραφικό μουσείο Ζαλόγγου: στην Καμαρίνα Πρέβεζας.
 - 4) Λαογραφικό μουσείο Συρορακιωτών: μέσα στην πόλη της Πρέβεζας.
 - 5) Μουσείο Φάρων: (ημερομηνία ολοκλήρωσης έργου 2001). Φτιαγμένο με την υποστήριξη της Υπηρεσίας Φάρων, το μουσείο περιγράφει την εξέλιξη των φάρων από τις φωτιές που άναβαν οι αρχαίοι ως τους σύγχρονους αυτόματους σημαντήρες. Ο επισκέπτης ενημερώνεται πως λειτουργούν οι φάροι: με λάδι, με πετρέλαιο, με ασετυλίνη ή με ηλεκτρικό ρεύμα. Γιατί χρειάζονταν κούρδισμα οι παλιοί φάροι. Πώς έμοιαζε η καθημερινή ζωή ενός φαροφύλακα, τα μαθαίνεις όλα εκεί.
 - 6) Μουσείο Φυσικής Ιστορίας στην Κόπραϊνα: (ημερομηνία ολοκλήρωσης έργου 2001). Ποια είναι η θέση των πουλιών και άλλων ζώων στον υγρότοπο; Το μουσείο παρουσιάζει τις προσαρμογές και ιδιομορφίες που επιτρέπουν στο κάθε είδος να βρει μια θέση στον Αμβρακικό. Τι είναι αυτό που χαρακτηρίζει ένα πουλί; Ποια είναι η θέση των πουλιών στο θρύλο, στην τέχνη, στο τραπέζι μας; Τι μας προσφέρουν τα πουλιά και τι μπορούμε να κάνουμε εμείς για αυτά; Αυτά απαντώνται με μια

επίσκεψη στο μουσείο⁴⁸.

Σήμερα, στο παλιό λιμάνι της Κόπραινας και στα οικήματα που έχουν ανακαινισθεί, αναπτύσσεται ένας τουρισμός φιλικός προς το περιβάλλον με την εγκατάσταση σε αυτά του Κέντρου Περιβάλλοντος Κόπραινας, το οποίο σε συνεργασία με το Κέντρο Έρευνας και Πληροφόρησης στη Σαλαώρα έχουν ανανεώσει το ενδιαφέρον για την ευρύτερη περιοχή, την ιστορία της, τις παραδόσεις της και τις δραστηριότητες που ανέπτυξαν και εξακολουθούν να αναπτύσσουν οι κάτοικοι. Η όλη προσπάθεια ανανέωσης του ενδιαφέροντος για τον πολιτισμό και φυσικό πλούτο της περιοχής ενισχύεται με την ίδρυση του «Μουσείου Αλιείας και Υδροβίων Οργανισμών στον Αμβρακικό» στις εγκαταστάσεις του παλαιού τελωνείου του λιμανιού.⁴⁹

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφέρουμε και τα κέντρα πληροφόρησης και παρατήρησης που υπάρχουν στο Νομό και συμβάλουν στην ενημέρωση και την προβολή της περιοχής.

- 1) Κέντρο Πληροφόρησης Σαλαώρας (ημερομηνία ολοκλήρωσης έργου 2001). Γιατί είναι ο Αμβρακικός τόσο ξεχωριστός; Το κέντρο αυτό προσφέρει μια περιεκτική εισαγωγή στη γεωμορφολογία, τα φυτά, τα ζώα και τα κυριότερα μνημεία του Αμβρακικού. Ακόμα, παρουσιάζει τον αργυροπελεκάνο, ένα από τα μεγαλύτερα και πιο σπάνια στην Ευρώπη πουλιά. Πόσο μεγάλα φτερά έχει; Πώς συμπεριφέρεται στην οικογένειά του; Γνωρίζατε ότι ο σάκος του λαιμού του μπορεί να χωρέσει 13 λίτρα νερό;
- 2) Κέντρο Περιβαλλοντικής Αγωγής Κόπραινας, (ημερομηνία ολοκλήρωσης έργου 2001). Τι χρειάζεται κανείς για να γίνει φυσιδίφης; Πώς να ψάξει στο ύπαιθρο για πουλιά και πώς θα τα αναγνωρίσει; Μία απλόχωρη αίθουσα προσφέρει χώρο και ιδέες για δραστηριότητες, σε ομάδες παιδιών που για πρώτη φορά έρχονται σε επαφή με την πλούσια φύση του Αμβρακικού. Ένα ομοίωμα παρατηρητηρίου γνωρίζει στα παιδιά τις χαρές και τις δυσκολίες της παρατήρησης πουλιών.
- 3) Παρατηρητήριο Στρογγυλής (ημερομηνία ολοκλήρωσης έργου 2002). Ένα μικρό παρατηρητήριο στην κορυφή του λόφου, ένα σημείο με πανοραμική θέα προς τον απέραντο Βάλτο της Ροδιάς, ένα μικροσκοπικό κέντρο πληροφόρησης για τα φυτά και

⁴⁸ www.oikos-nature.gr

⁴⁹ Υπουργείο Γεωργίας / Νομαρχική Αυτοδ/ση Άρτας / ΕΤ.ΑΝ.ΑΜ. / Τμήμα Περιβάλλοντος Πανεπ/μίου Αιγαίου, Έφη Ζαλαχώρη, Ηλίας Καϊνάδας & Νίκος Σ. Μάργαρης, 2001, σελ. 39.

τα πουλιά που ζουν στο βάλτο. Ένας όμορφος, μικρός περίπατος από το γειτονικό χωριό Στρογγυλή.

- 4) Παιδικό Εργαστήριο για τη Φύση (ημερομηνία ολοκλήρωσης έργου 2001). Δεν είναι κέντρο πληροφόρησης αλλά ένα πραγματικό εργαστήριο, όπου ομάδες από παιδιά μπορούν να εξοικειωθούν με τις οικολογικές λειτουργίες και τους ποικίλους τρόπους με τους οποίους φυτά και ζώα σχετίζονται με το περιβάλλον τους.
- 5) Κέντρο υδροτόπων Ροδιάς. Ένα μικρό κέντρο ειδικά για το Βάλτο της Ροδιάς, όπου φυτρώνει ο πιο μεγάλος καλαμιόνας της Ελλάδας. Γιατί είναι σημαντικό το καλάμι για τα ζώα του βάλτου; Πώς χρησιμοποιούσαν οι άνθρωποι τα καλάμια για να χτίσουν και να ψαρέψουν χέλια; Όλα αυτά τα ενημερώνεται ο επισκέπτης του κέντρου.⁵⁰

Το τελευταίο διάστημα υπάρχει μια σοβαρή κινητικότητα τόσο στον τομέα μελετών, όσο και των έργων κυρίως καθαρισμού και ανάδειξης των μνημείων.

•**Πολιτιστικές εκδηλώσεις:** Η πολιτιστική κληρονομιά του Νομού προσφέρει δυνατότητες αναβάθμισης και προβολής του τουριστικού δυναμικού με την αξιοποίηση διαφόρων πολιτιστικών στοιχείων, μεταξύ των οποίων οι πολιτιστικές εκδηλώσεις. Η πολιτιστική παράδοση της Πρέβεζας αναδεικνύεται από τις οργανωμένες πολιτιστικές εκδηλώσεις στα κέντρα των μεγαλύτερων δήμων του Νομού κάθε χρόνο.

Πιο συγκεκριμένα έχουμε:

- ❖ Ο Δήμος Πρεβέζης οργανώνει τα «Νικοπόλεια» κάθε καλοκαίρι και διαθέτει μια θεατρική σκηνή.
- ❖ Ο Δήμος Πρέβεζας διοργανώνει κάθε Αύγουστο τη γιορτή της σαρδέλας.
- ❖ Η χορωδία «Αρμονία» οργανώνει ένα χορωδιακό φεστιβάλ στο χώρο του αρχαίου Θεάτρου της Νικοπόλεως.
- ❖ Ο δήμος Λούρου διοργανώνει φεστιβάλ παραδοσιακών χορών.
- ❖ Ο δήμος Ζαλόγγου οργανώνει τα «Διογένεια».
- ❖ Ο Δήμος Λούρου διοργανώνει στο δημοτικό διαμέρισμα Ωρωπού κάθε Αύγουστο τη γιορτή του κρασιού.
- ❖ Η κοινότητα Κρανιας οργανώνει τη γιορτή της αγελάδας.

⁵⁰ www.oikos-nature.gr

- ❖ Τα Κανάρεια, αναπαράσταση της πυρπόλησης της τουρκικής ναυαρχίδας από τον Κανάρη, στην Πάργα, τον Αύγουστο. Κατά την παράδοση, η καταγωγή της οικογένειας του πυρπολητή, ήταν από την Πάργα.
- ❖ Αναπαράσταση του χορού του Ζαλόγγου στο ομώνυμο χωριό (Καμαρίνα), τον Οκτώβριο. Η ηρωική θυσία των Σουλιωτισσών αναπαριστάνεται στο μνημείο που έχει στηθεί στο βουνό Ζάλογγο.
- ❖ Εμποροπανήγυρη στη Φιλιπιάδα, τον Οκτώβριο, όπου οι κάτοικοι των γύρω περιοχών παρουσιάζουν τα προϊόντα τους.

Ο Δήμος Πρέβεζας διοργανώνει ποικίλες γιορτές και πολιτιστικές εκδηλώσεις με έντονο ενδιαφέρον. Αυτές περιλαμβάνουν μουσικές συναυλίες, θεατρικές παραστάσεις, χορευτικά συγκροτήματα, εκθέσεις οι οποίες λαμβάνουν χώρα κυρίως κατά την καλοκαιρινή περίοδο.

Στο Δήμο λειτουργεί πνευματικό κέντρο από το 1983. Οι δραστηριότητές του έχουν γίνει πια θεσμοί για την Πρέβεζα. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρουμε καταρχήν τα Νικοπόλεια, που αποτελούν ίσως την πιο πλούσια διοργάνωση, καθώς πρόκειται για ένα κύκλο πολιτιστικών εκδηλώσεων που καλύπτει όλη σχεδόν τη χρονική διάρκεια του καλοκαιριού, από τον Ιούλιο ως τον Αύγουστο. Οι εκδηλώσεις των Νικοπολείων περιλαμβάνουν στο πρόγραμμα τους μουσικά, χορευτικά, θεατρικά σχήματα, ερασιτεχνικά και επαγγελματικά, που προέρχονται όχι μόνο από τον ελληνικό χώρο αλλά και από το εξωτερικό. Παράλληλα με τις εκδηλώσεις, πραγματοποιούνται εκθέσεις ζωγραφικής, φωτογραφίας, γλυπτικής, λαϊκής τέχνης κ.ά.

Η Γιορτή της σαρδέλας αποτελεί την πιο παλιά γιορτή του Δήμου Πρέβεζας. Είναι ένα λαϊκό πανηγύρι που πραγματοποιείται το πρώτο Σαββατοκύριακο του Αυγούστου. Συμμετέχουν μουσικοχορευτικά συγκροτήματα, ενώ οι ντόπιοι και ξένοι επισκέπτες δοκιμάζουν παραδοσιακό θαλασσινά και προϊόντα που παράγει η περιοχή.

Φεστιβάλ ντοκιμαντέρ. Είναι ένας καινούργιος θεσμός που άρχισε στο Δήμο το 2005 σαν πρώτο πανελλήνιο φεστιβάλ ντοκιμαντέρ. Είναι μια διοργάνωση της κινηματογραφικής λέσχης Πρέβεζας σε συνεργασία με τη ομοσπονδία κινηματογραφικών λεσχών της Ελλάδος.

Στα πλαίσια των γιορτών της Αποκριάς, ο Δήμος διοργανώνει τις παρακάτω εκδηλώσεις: αποκριάτικο παιδικό μασκέ πάρτι, κούλουμα που λαμβάνουν χώρα στο κέντρο της πόλης, πέταγμα χαρταετού με διεξαγωγή διαγωνισμού στην περιοχή του Παντοκράτορα.

Το Καρναβάλι των Γυναικών, που πραγματοποιείται την τελευταία Πέμπτη της αποκριάς αποτελεί ένα πετυχημένο θεσμό για τα πολιτιστικά δεδομένα της Πρέβεζας και της βορειοδυτικής Ελλάδας, καθώς πραγματοποιείται εδώ και σαράντα χρόνια. Η διοργάνωσή του δε γίνεται υπό την αιγίδα του Δήμου αλλά από τις γυναίκες.

Το Φεστιβάλ τζαζ διοργανώνεται τέλος Ιουλίου και συμμετέχουν σε αυτό αξιόλογοι καλλιτέχνες από την παγκόσμια σκηνή.

Στο Δήμο πραγματοποιείται ακόμη Διεθνές Χορωδιακό Φεστιβάλ. Τη διοργάνωση αναλαμβάνει η χορωδία «Αρμονία» Πρέβεζας, ενώ λαμβάνουν μέρος χορωδίες από όλο τον κόσμο.

Το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Πρέβεζας διαθέτει ακόμη: Τμήμα Παραδοσιακών Χορών που στο Δήμο Πρέβεζας δραστηριοποιούνται και ερασιτεχνικές θεατρικές ομάδες, η «Θεατρική Σκηνή Πρέβεζας» και το «Θεατρικό Εργαστήρι Πρέβεζας», ανεβάζοντας παραστάσεις κατά διαστήματα με μεγάλη επιτυχία. Αυτές έχουν παρουσιάσει αξιόλογο έργο στην Πρέβεζα και την γύρω περιοχή. Έχουν λάβει μέρος σε πολλά Φεστιβάλ και έχουν διακριθεί.

Αξίζει να αναφέρουμε εδώ τις πολλές μουσικές κομπανίες που μας ψυχαγωγούν με συναυλίες τους καλοκαιρινούς μήνες στους δρόμους και στα μαγαζιά της Πρέβεζας. Στο λιμάνι και στα σοκάκια της παλιάς πόλης υπάρχουν πολλά γραφικά ταβερνάκια που προσφέρουν στον επισκέπτη χαλάρωση και νόστιμους ντόπιους μεζέδες και ψάρια. Η νεολαία της πόλης διασκεδάζει στα πολλά μπαράκια και κλαμπ που λειτουργούν όλο το χρόνο.

5.4. ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ – ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑ

Βασικό χαρακτηριστικό του Νομού Πρέβεζας είναι η απομόνωσή του λόγω της θέσης του στο χώρο, των γεωγραφικών του χαρακτηριστικών και της υφισταμένης μεταφορικής του υποδομής σε σχέση με τον ευρύτερο περιφερειακό και εθνικό χώρο. Όμως σε ό,τι αφορά τις θαλάσσιες και εναέριες μεταφορές, η Πρέβεζα βρίσκεται σε στρατηγική θέση ως προς την Δυτική Ευρώπη, επειδή βρίσκεται κοντά στο λιμάνι της Ηγουμενίτσας, η οποία αποκτάει

ρόλο πύλης της Ελλάδος προς την Δυτική Ευρώπη.

Δραστική παρέμβαση για την άρση της απομόνωσης της περιοχής από την υπόλοιπη Ελλάδα αποτελεί και η ζεύξη Ακτίου – Πρέβεζας, έργο καθοριστικής σημασίας και επίδρασης στην ανάπτυξη του τόπου.

Ωστόσο, για την ανάδειξη των παραπάνω προοπτικών απαιτείται η προώθηση εξελιγμένων συστημάτων συνδυασμένων μεταφορών με σημαντικότερη παράμετρο την ανάπτυξη συγκοινωνιακής υποδομής. Παράλληλα όμως θα πρέπει να εξασφαλιστεί πέρα από τη βελτίωση των λιμένων και η ομαλή λειτουργία και εξασφάλιση των απαραίτητων οδικών, σιδηροδρομικών και αεροπορικών μεταφορών. Η Εγνατία οδός θα βελτιώσει σημαντικά την εναλλακτικότητα και συμπληρωματικότητα του οδικού δικτύου, αλλά η βελτίωση θα επιτευχθεί με την παράλληλη βελτίωση των υπολοίπων παραμέτρων που συνθέτουν την ανεπάρκεια του οδικού δικτύου.

Όσο αφορά τις οδικές μεταφορές, η χαμηλή πυκνότητα του πληθυσμού και η διασπορά των οικισμών δημιούργησαν, για τις απομακρυσμένες περιοχές, συνθήκες απομόνωσης από τα αστικά κέντρα. Είναι χαρακτηριστικό ότι το 65% του εθνικού οδικού δικτύου (μήκους 740 χλμ) έχει ορεινή χάραξη, ενώ ακόμη υψηλότερο είναι το ποσοστό του επαρχιακού οδικού δικτύου (μήκους 2.240 χλμ) με ορεινή χάραξη. Έτσι το οδικό δίκτυο με τις σημερινές του δυνατότητες αποτελεί κύριο ανασταλτικό παράγοντα για την ανάπτυξη των μεταφορών στην περιοχή, καθώς είναι ανεπαρκές (δεν υπάρχουν καθοριστικής σημασίας συνδέσεις και δεν αξιολογείται θετικά ως προς τις υφιστάμενες συνδέσεις). Επίσης η αναξιοπιστία του δικτύου φαίνεται από τα ποσοστά των τμημάτων με άσχημη βατότητα, ακατάλληλο οδόστρωμα και πλάτος κάτω από 6μ. Καλή βατότητα έχει το 99,4% των εθνικών δρόμων, το 78,5% του πρωτεύοντος επαρχιακού δικτύου και το 56,6% του δευτερεύοντος επαρχιακού δικτύου.

Το υφιστάμενο οδικό δίκτυο και οι συγκοινωνιακές υποδομές (ανυπαρξία μεταφορικού συστήματος σταθερής τροχιάς - σιδηροδρομικού δικτύου) σε συνδυασμό με την ορεινή γεωμορφολογία και τις δυσμενείς κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν στην περιφέρεια Ηπείρου, αποτελούν σοβαρό παράγοντα για την απομόνωση του Νομού από τη Κεντρική Ελλάδα και την Μακεδονία ιδιαίτερα τους χειμερινούς μήνες. Στις δύο βασικές συνδέσεις της περιφέρειας με την υπόλοιπη Ελλάδα αντιμετωπίζονται συχνά προβλήματα διακοπής της οδικής μετακίνησης.

Ανεπαρκής κρίνεται η οδική χάραξη της υφισταμένης παραλιακής οδού Ηγουμενίτσας - Πάργας - Πρέβεζας, στο τμήμα που εφάπτεται στο Αισθητικό δάσος της παραλίας του Μονολιθίου και της περιοχής Νικοπόλεως που έχει έντονο αρχαιολογικό ενδιαφέρον. Απαιτούνται επεκτάσεις του άξονα προς βορρά Ηγουμενίτσα - Σαγιάδα - Αυλώνα και προς νότο μετά τη σύνδεση του Ακτίου με τη Πρέβεζα το λιμάνι του Αστακού.

Το βασικό εθνικό δίκτυο της Περιφέρειας της Ηπείρου αποτελείται από τις ακόλουθες βασικές συνδέσεις με ημερήσιους φόρτους οχημάτων το 24ώρο:

- Αμφιλοχία - Πρέβεζα (3500οχημ/24ώρο),
- Ηγουμενίτσα – Πρέβεζα (7000οχημ/24ώρο),
- Άρτα - Πρέβεζα (6500οχημ/24ώρο).

Το υπάρχον οδικό δίκτυο στο Νομό Πρέβεζας βρίσκεται σε κατάσταση παρόμοια με εκείνη του μέσου όρου της Ελλάδας. Η γεωγραφική θέση του νομού έχει πολλά πλεονεκτήματα ως προς τις δυνατότητες ανάπτυξης στον τομέα των μεταφορών. Ο νομός όμως συμμερίζεται τη σχετική απομόνωση της Βορειοδυτικής Ελλάδας απ' την υπόλοιπη χώρα και εμφανίζει περιοχές με τοπικά προβλήματα σύνδεσης με το νομαρχιακό και διαπεριφερειακό δίκτυο μεταφορών. Έτσι, η συγκοινωνιακή απομόνωση της περιοχής δεν έχει αρθεί ακόμη. Το κύριο αστικό κέντρο του νομού και πρωτεύουσά του Πρέβεζα εξακολουθεί να βρίσκεται έξω απ' τον κύριο συγκοινωνιακό άξονα της Δυτ. Ελλάδας. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια το οδικό δίκτυο του νομού έχει βελτιωθεί σημαντικά παρά ταύτα ακόμη δεν μπορεί να θεωρηθεί ικανοποιητικό.

Οι επιβατικές οδικές μετακινήσεις είναι χερσαίες και πραγματοποιούνται με ΚΤΕΛ και ταξί. Μεγαλύτερη ζήτηση εμφανίζουν από τις ενδονομαρχιακές οι διανομαρχιακές γραμμές και κυρίως αυτές που συνδέουν την πόλη της Πρέβεζας με την Αθήνα και Θεσσαλονίκη.

Το λιμάνι της Πρέβεζας είναι σημαντικό και κυρίως επιβατικού χαρακτήρα. Κύρια δραστηριότητα έχει τη φιλοξενία σημαντικού αριθμού τουριστικών σκαφών. Μετά τη ζεύξη του Ακτίου ο χαρακτήρας του λιμανιού είναι περισσότερο μαρίνα που εξυπηρετεί καθαρά τουριστικούς σκοπούς.

Ο νομός Πρέβεζας αεροπορικά εξυπηρετείται απ' το αεροδρόμιο του Ακτίου που είναι μικτής χρήσης (στρατιωτικό και επιβατικό). Η κίνηση του αεροδρομίου αυτού είναι χαμηλή μιας και τα αεροσκάφη που δρομολογούνται είναι μικρής χωρητικότητας. Αξιόλογη κίνηση παρουσιάζεται στο Άκτιο κατά τους θερινούς μήνες από έκτακτες πτήσεις με

τουρίστες για Λευκάδα και Πρέβεζα.⁵¹ Το αεροδρόμιο του Ακτίου θεωρείται πρωταρχικής σημασίας υποδομή για το νομό αφού σε συνδυασμό με την υποθαλάσσια ζεύξη Ακτίου – Πρέβεζας και το λιμάνι Πρέβεζας συμβάλλει καθοριστικά στον εκσυγχρονισμό των μεταφορικών δικτύων της ευρύτερης περιοχής και στην άρση της συγκοινωνιακής της απομόνωσης. Το αεροδρόμιο του Ακτίου υποχρησιμοποιείται σήμερα απ' την Αεροπλοΐα και απ' τα charters αν και είναι απ' τα ασφαλέστερα αεροδρόμια της Ελλάδας. Εξυπηρετεί μικρό αριθμό πολιτικών πτήσεων και θα μπορούσε ν' αξιοποιηθεί πολύ περισσότερο απ' την Πολιτική Αεροπορία. Έχει πολύ καλό προσανατολισμό χωρίς την ύπαρξη φυσικών εμποδίων που θα δημιουργούσαν προβλήματα στην προσέγγισή του και κάλλιστα από την άποψη αυτή θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένα από τα καλύτερα αεροδρόμια της χώρας. Επιπλέον η θέση του στον ευρύτερο γεωγραφικό χώρο των Βαλκανίων και της Νότιας Ευρώπης είναι ιδιαίτερα ευνοϊκή. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο το γεγονός ότι έχει επιλεγεί και χρησιμοποιείται ως στρατιωτική βάση για τα ιπτάμενα ραντάρ του NATO, τα AWAKS. Οι μετεωρολογικές συνθήκες που επικρατούν στη περιοχή δεν δημιουργούν ιδιαίτερα προβλήματα στη λειτουργία του. Μάλιστα συμβαίνει στο αεροδρόμιο του Ακτίου να προσγειώνονται αεροπλάνα που δεν μπορούν να προσεγγίσουν το αεροδρόμιο των Ιωαννίνων όταν επικρατεί κακοκαιρία. Στους ανασταλτικούς παράγοντες του αεροδρομίου είναι ότι αυτό έχει χαρακτηριστεί ως «τοπικό», μικρής δηλαδή σημασίας, ενώ θα μπορούσε να εξυπηρετεί αποδοτικά μια ευρύτερη περιοχή με συνολικό πληθυσμό γύρω στους 150.000 κατοίκους.

Αποτελεί κοινή διαπίστωση ότι η απουσία σιδηροδρομικής σύνδεσης του Νομού με την υπόλοιπη Ελλάδα καθώς και με χώρες του εξωτερικού (κυρίως Βαλκανικές) ενισχύουν την απομόνωση της ευρύτερης περιοχής με αντίκτυπο στην αναπτυξιακή της πορεία.

5.4.1. Η ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ, ΕΝΑ ΕΡΓΟ ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ

Στην ανάπτυξη μιας περιοχής, σημαντικό ρόλο παίζει το εθνικό οδικό δίκτυο, το οποίο καταφέρνει και βγάζει από την γεωγραφική αφάνεια τις διάφορες περιοχές καθώς

⁵¹ ΕΟΤ, (2003), «Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Ηπείρου», Αθήνα, σελ. 42-45.

επίσης και τους δίνει την δυνατότητα να αναπτυχθούν τουριστικά και κατ' επέκταση και οικονομικά. Έναν τέτοιο σημαντικό εθνικό άξονα αποτελεί η Εγνατία οδός. Είναι ένας αυτοκινητόδρομος μήκους 670 χιλιομέτρων, διεθνών προδιαγραφών, που διασχίζει «οριζόντια» τη Βόρεια Ελλάδα, από τους Κήπους Έβρου έως και την Ηγουμενίτσα. Περνά μέσα από δώδεκα (12) νομούς και συνδέει μεταξύ τους τα αστικά κέντρα και τα λιμάνια. Διασχίζει τρεις Περιφέρειες, την Ήπειρο, τη Μακεδονία και τη Θράκη και συνδέει ταχύτερα την Ηγουμενίτσα με την Ευρώπη, από τη μεριά της θάλασσα. Μειώνεται έτσι η απόσταση από τις άλλες πόλεις της Ελλάδας, αλλά και εξασφαλίζεται η σύνδεση της Ελλάδας με τις Βαλκανικές χώρες και με την Ευρώπη.

Το συγκεκριμένο έργο καθιστά τη βόρειο Ελλάδα πόλο έλξης, ανάπτυξης και σημείο αναφοράς στην ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και την πόλη της Ηγουμενίτσας σε πύλη της Ελλάδας και προς την Δυτική Ευρώπη. Επισημαίνεται ότι από τα 680 χλμ. της Εγνατίας Οδού, τα 129 αναφέρονται στην Περιφέρεια Ηπείρου.

Μέχρι σήμερα έχει αποπερατωθεί σημαντικό κομμάτι της Οδού που μειώνει αισθητά το χρόνο μετακίνησης από τον ένα Νομό στον άλλο και βελτιώνει την ποιότητα οδήγησης.

Η ολοκλήρωση της Εγνατίας, σε όλα της τα τμήματα, θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των εθνικών μεταφορών και διεθνών συνδέσεων με τη Δυτική Ευρώπη, τα Βαλκάνια και με το διαφαινόμενο σημαντικό διάδρομο προς Ουκρανία και Ρωσία μέσω Βουλγαρίας.

Επιπλέον η Εγνατία οδός ανοίγει τους ορίζοντες της Ηπείρου και κατ' επέκταση και του Νομού Πρέβεζας με σαφείς επιδράσεις στις επιχειρήσεις, την κτηματαγορά, τον τουρισμό και τις μεταφορές της περιοχής. Οι επιδράσεις στην προσπελασιμότητα είναι βασικές:

1. μειώνεται το μεταφορικό κόστος
2. η οδήγηση γίνεται ασφαλέστερη
3. παράγεται κυκλοφορία στο οδικό δίκτυο.

Έτσι, τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του κόστους μεταφοράς, της ταχύτητας και της ποιότητας του διαδρόμου Αδριατικής μέσω Ηγουμενίτσας και Εγνατίας οδού, σε σχέση με τους οδικούς άξονες μέσω Βουλγαρίας-Ρουμανίας προς το Βορρά ή μέσω Βουλγαρίας – ΠΓΔΜ – Αλβανίας, έχουν καταστήσει την Εγνατία οδό ως το σημαντικότερο άξονα μεταφορών σύνδεσης των νοτίων Βαλκανίων και της Τουρκίας με την Κεντρική και Δυτική Ευρώπη.

Τα οφέλη από τη μείωση της απόστασης είναι προφανώς οικονομικά για τις διάφορες πόλεις που βρίσκονται σε αυτόν τον εθνικό άξονα. Επιπλέον δημιουργούνται δυνατότητες με την ανάδειξη των βιοτόπων και των γνωρισμάτων κάθε περιοχής, με την ενίσχυση της τοπικής ταυτότητας, τη διάσωση της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς. Όλες αυτές τις δυνατότητες σε συνδυασμό με το ανθρωπογενές περιβάλλον επιδιώκουν να αναδείξουν και να αναπτύξουν, με σκοπό το αναπτυξιακό όφελος των περιοχών, οι 13 Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, μέσω των οποίων περνάει η Εγνατία οδός, με την προγραμματική σύμβαση που υπέγραψαν στις 22/11/08.

Πέρα όμως από τη σημαντική μεταφορική αξία της, συμβάλλει στην ενιαία και ολοκληρωμένη τουριστική ανάπτυξη των περιοχών από τις οποίες διέρχεται, προς όφελος των τοπικών κοινωνιών και της τοπικής οικονομίας. Αυτό γίνεται επειδή γίνεται συστηματική προβολή αυτών των περιοχών ως τουριστικοί προορισμοί. Ειδικότερα, η ύπαρξη της Εγνατίας οδού βελτιώνει την κινητικότητα ανθρώπων, μέσων, προϊόντων και υπηρεσιών και με την έννοια αυτή μπορεί να συμβάλει στην τουριστική ανάπτυξη των Νομών τους οποίους διασχίζει, αξιοποιώντας τα πλούσια διαθέσιμά τους π.χ. περιοχές φυσικού κάλλους, θρησκευτικά μνημεία, αρχαιότητες, βιότοπους, πολιτιστική κληρονομιά, τοπικά προϊόντα κ.λπ.

Βάσει των δεικτών που παρακολουθεί το Παρατηρητήριο της Εγνατίας Οδού, η ολοκλήρωση της Εγνατίας Οδού εκτιμάται πως σηματοδοτεί:

- Αναβάθμιση της υφιστάμενης δικτύωσης και σχέσης με την αγορά της Θεσσαλονίκης, αλλά και των πόλεων της Δυτικής Μακεδονίας.
- Δυναμική προοπτική της, ελλειπούς για τα σύγχρονα δεδομένα, δικτύωσης και σχέσης με την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη.
- Βελτίωση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων για την προσέλκυση επενδύσεων και δραστηριοτήτων βιομηχανίας-βιοτεχνίας, διαμετακομιστικών υπηρεσιών και τουρισμού, που δύναται να συγκρατήσουν αλλά και να προσελκύσουν πληθυσμό.
- Προοπτική βελτίωσης της διασύνδεσης με τις αγορές των πόλεων στις γειτονικές χώρες.

5.5. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΝΟΜΟΥ ΠΡΕΒΕΖΑΣ

Ο Νομός Πρέβεζας παρά το μέγεθός του, συνδυάζει αρμονικά την τουριστική ανάπτυξη, κλασική και εναλλακτική, των παραθαλάσσιων περιοχών του και γενικότερα όλης της περιοχής. Ευαίσθητοι οι Πρεβεζιάνοι στη σχέση τους με το περιβάλλον, προστάτευσαν και ανέδειξαν περιοχές εξαιρετικού κάλλους και μεγάλου οικο – βιολογικού ενδιαφέροντος όπως ο Αμβρακικός Κόλπος, ο ποταμός Αχέρων, η λίμνη του Ζηρού, το νησί της Πάργας κ.ά.

Η παράκτια ζώνη Πρέβεζας – Θεσπρωτίας, που περιλαμβάνει τους Δήμους Πρέβεζας, Ζαλόγγου, Φαναρίου και Πάργας αποτελούν ένα ενιαίο οικονομικό χώρο ιδιαίτερα στον τομέα του τουρισμού. Η αναπτυξιακή τουριστική προοπτική της περιοχής ενισχύεται από την προγραμματισμένη αναβάθμιση του αερολιμένα Ακτίου και τη ζεύξη Ακτίου – Πρέβεζας. Για την παράκτια ζώνη, ο τουρισμός αποτελεί δυναμικό και ανερχόμενο κλάδο για το Νομό. Η προώθησή του μπορεί να ενισχυθεί σημαντικά από κοινές δράσεις σε συνεργασία με την γύρω περιοχή.

Η εξειδίκευση του Νομού στον τουρισμό παράλληλα με τους τομείς του εμπορίου, της μεταποίησης και σε συνδυασμό με τη γεωγραφική θέση του, προσδιορίζουν τον ρόλο του ως νομαρχιακού και περιφερειακού πόλου ανάπτυξης στον τομέα του τουρισμού. Ο ρόλος αυτός θα ενισχυθεί με την ολοκλήρωση των μεγάλων έργων υποδομών και την εξέλιξη της Περιφέρειας σε κέντρο σύνδεσης του Ελληνικού Χώρου με την Ευρώπη και την Δυτική Βαλκανική.⁵²

Όσον αφορά στην τουριστική ανάπτυξη του Νομού, κρίνεται σκόπιμη η σύνδεση του παράκτιου τουρισμού με ήπιες μορφές τουρισμού στην ενδοχώρα. Στο Νομό διακρίνονται δύο περιοχές με δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης⁵³:

- 1) Παράκτια περιοχή Ιονίου, με κέντρο τον Δήμο Πρέβεζας και ενδεικνυόμενες κύριες μορφές τουρισμού τον παραθεριστικό και θαλάσσιο.
- 2) Περιοχή Φιλιπιάδας – Λίμνης Ζηρού- Ποταμού Λούρου, με κέντρο την Φιλιπιάδα και ενδεικνυόμενες μορφές τουρισμού τον φυσιογνωστικό, τον αγροτουρισμό και τον περιηγητικό.

Οι κοινοτικές στρατηγικές κατευθύνσεις για την περίοδο 2007-2013 αποδίδουν

⁵² «Μελέτη Χωροταξικού Σχεδίου Περιφέρειας Ηπείρου, Γ' φάση», Φ. Παπαγεωργίου, Ιούλιος 2000, σελ. 148.

⁵³ «Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Πρέβεζας – Α' στάδιο», σελ. 9.

ιδιαίτερη προσοχή σε ειδικούς τομείς ανάπτυξης, ένας από τους οποίους είναι και ο τουρισμός. Οι κατευθύνσεις αυτές ενθαρρύνουν την ολοκληρωμένη προσέγγιση της πολιτικής συνοχής, η οποία όχι μόνον ευνοεί την ανάπτυξη και την απασχόληση αλλά επιδιώκει και κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς στόχους. Συνδυάζοντας λοιπόν τις αναπτυξιακές προτεραιότητες της Ε.Ε. με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, ο ρόλος του Νομού Πρέβεζας ενισχύεται και τονίζεται ο χαρακτήρας του ως πόλος ανάπτυξης του τουρισμού, καθιστώντας τον έτσι περίπτωση προς μελέτη για την 4η προγραμματική περίοδο.

Παρ' όλο όμως που η οικονομική ανάπτυξη του Νομού έχει μία από τις κύριες κατευθύνσεις της τον τουρισμό, ο τελευταίος δεν έχει τη θέση που θα έπρεπε ανάλογα με τα αξιοθέατα του τόπου. Τα ιδιαίτερα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα, τα εμπόδια στην ανάπτυξη και γενικότερα οι παράγοντες που επηρέασαν τη διαμόρφωση αυτής της κατάστασης στον τουρισμό, εντοπίζονται στα ακόλουθα:

- 1) Η προσήλωση κυρίως στον θερινό τουρισμό, τα τριήμερα και περιόδους εορτών.
- 2) Η χαμηλή προβολή των άφθονων τουριστικών πόρων.
- 3) Η έλλειψη σύγχρονης υποδομής και καταλυμάτων.
- 4) Η απόσταση από τα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας και η περιορισμένη σχέση με τις όμορες χώρες.
- 5) Η έλλειψη καλού οδικού δικτύου.

Η καθίζηση του Νομού τουριστικά οφειλόταν βεβαίως και στη σχετική απομόνωση που αντιμετώπιζε, πριν την κατασκευή της γέφυρας «Χαρ. Τρικούπης» και της υποθαλάσσιας σήραγγας που τον ενώνει με τον Νομό Αιτωλοακαρνανίας. Τώρα, όμως, το τούνελ που συνδέει την Πρέβεζα με το Άκτιο επιτρέπει την γρήγορη και ασφαλή επικοινωνία μεταξύ των δύο γειτονικών νομών και την εύκολη σύνδεση όλης της Δυτικής κυρίως Ελλάδας και της Πελοποννήσου μεταξύ τους και με την Ηγουμενίτσα. Οι επίσκεψη επομένως στον Νομό είναι πολύ πιο εύκολη και αυτό είναι υπέρ και του ίδιου του Νομού αλλά και των επισκεπτών του, δεδομένου ότι υπάρχουν εδώ πολλές ομορφιές και αξιοθέατα.

Έχοντας τα τελευταία χρόνια αξιοποιήσει τις αναπτυξιακές ευκαιρίες και δυνατότητες που παρέχουν οι αναπτυξιακοί νόμοι όσο και τα διάφορα ευρωπαϊκά προγράμματα (LEADER), γίνονται επενδύσεις σε μικρές και μεσαίες ξενοδοχειακές μονάδες, ενώ υπάρχει μεγάλη ανάπτυξη παραθεριστικών κατοικιών σε όλη την παραλιακή ζώνη (Κανάλι – Λυγιά – Λούτσα - Βράχο-Πάργα).

Επιπλέον κάθε χρόνο, ο Νομός Πρέβεζας συμμετέχει σε όλες τις μεγάλες τουριστικές εκθέσεις εσωτερικού και εξωτερικού, ενώ τα τελευταία χρόνια έχει παρουσία και σε διάφορες θεματικές εκθέσεις, όπως εναλλακτικού τουρισμού, λαϊκού πολιτισμού κλπ. Για την τουριστική προβολή του Νομού, δαπανώνται περί τα 200.000 ευρώ, «ποσό διπλάσιο από αυτό που διατέθηκε πριν πέντε χρόνια», όπως τονίζει ο νομάρχης Πρέβεζας, προσθέτοντας ότι «ως μέσα προβολής χρησιμοποιούμε κυρίως τις διαφημιστικές καταχωρήσεις στον έντυπο και ηλεκτρονικό Τύπο, την έκδοση τουριστικών εντύπων, την παραγωγή spot και ντοκιμαντέρ, καθώς και τη δημιουργία, συντήρηση και αναβάθμιση της ιστοσελίδας μας (www.preveza.gr)».⁵⁴

Οι φορείς της Πρέβεζας ευελπιστούν πως με τη «δυναμική προβολή» των συγκριτικών πλεονεκτημάτων θα αυξηθεί από το φετινό καλοκαίρι ο αριθμός των επισκεπτών στην περιοχή. Περίπτερα ενημέρωσης στους δήμους, χάρτες ειδικών πεζοπορικών διαδρομών, φυλλάδια για τις καλύτερες παραλίες, ειδικές εκδόσεις για τα πολιτιστικά μνημεία μπορεί να αναζητήσει και να προμηθευτεί ο επισκέπτης στην Πρέβεζα. Ομως, ζητούμενο, παραμένει «η σύνδεση ορεινού και θαλάσσιου τουρισμού καθ' όλη τη διάρκεια του έτους», όπως χαρακτηριστικά δήλωσε ο Νομάρχης, παραπέμποντας στην πρόσφατη συνεργασία που ξεκίνησαν οι νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις Πρέβεζας και Θεσπρωτίας. Στην κατεύθυνση αυτή αναμένεται ότι θα συμβάλουν οι μεγάλοι οδικοί άξονες και η Πρέβεζα μπορεί να αναδειχθεί σε έναν σύγχρονο προορισμό για ξένους και ντόπιους επισκέπτες.

«Η τουριστική ανάπτυξη στο Νομό μας είναι δεδομένη και είναι βέβαιο ότι αυτό θα συνεχιστεί», επισημαίνει ο Νομάρχης Πρέβεζας, απαντώντας σε σχετική ερώτηση για την τουριστική κίνηση στην περιοχή, καλώντας παράλληλα τους Έλληνες και αλλοδαπούς να επισκεφθούν το Νομό, με τη βεβαιότητα ότι θα περάσουν αξέχαστες και οικονομικές διακοπές.

Με βάση τα στοιχεία του ΕΟΤ, ο Νομός Πρέβεζας προσελκύει τουρίστες τόσο από την Ελλάδα όσο και από το εξωτερικό. Οι επισκέπτες, μάλιστα, του εξωτερικού, οι οποίοι έχουν ως κύριο προορισμό την Πάργα, καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο ποσοστό που αντιστοιχεί στο 70% του συνόλου των τουριστών, που επισκέπτονται το Νομό. Οι δε βασικές χώρες προέλευσης τους είναι η Ιταλία, η Γερμανία, η Ολλανδία, η Γαλλία και η Τσεχία.

«Όσον αφορά στον αριθμό των Ελλήνων επισκεπτών που επιλέγουν το Νομό Πρέβεζας, θα λέγαμε ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικός και ανέρχεται στο 30% του συνόλου»,

⁵⁴ Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Πρέβεζας

σημειώνει ο νομάρχης Πρέβεζας. Επισημαίνεται ότι σε αριθμό διανυκτερεύσεων, ο Νομός Πρέβεζας κατέχει το 70% του συνόλου της Περιφέρειας Ηπείρου.

Ο Νομός έχει μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης. Έχουν καθαρές ακτές, θαυμάσια τοπογραφία, αρχαιολογικά μνημεία, τοπική πολιτιστική παράδοση, ιστορική παράδοση και προπαντός τον Αμβρακικό κόλπο. Όλα τα παραπάνω αναδεικνύουν τον τουρισμό και τις εναλλακτικές του μορφές και τον πολιτισμό ως κύρια εστία ανάπτυξης, διαθέτοντας πλήθος εναλλαγών στο τουριστικό προϊόν του, το οποίο με τις ιδιομορφίες του και τις κοντινές αποστάσεις επιτρέπει την ανάπτυξη πολλών εναλλακτικών-ειδικών μορφών τουρισμού. Τα έργα που βρίσκονται σε εξέλιξη και αφορούν κύρια την βελτίωση της υποδομής ειδικών μορφών τουρισμού (συντήρηση αρχαιολογικών χώρων, μοναστηριών κ.λπ.) δίνουν το έναυσμα στην ιδιωτική πρωτοβουλία για ενασχόληση με ειδικές δραστηριότητες στον τουρισμό.

Επιπλέον, έχει δυνατότητες ανάπτυξης όλων των ειδών τουρισμού. Πιο συγκεκριμένα διαθέτει αξιόλογες παραλίες, που μαζί με τα νησιά του Ιονίου μπορούν να αποτελέσουν ένα ενιαίο πόλο τουριστικής ανάπτυξης (θαλάσσιος τουρισμός).

Οι παραλίες της περιοχής, που οι περισσότερες από αυτές έχουν πάρει και την μπλε σημαία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι οι εξής:

- ⬇️ Κυανή Ακτή και Μύτικας, 5 χλμ. από την πόλη της Πρέβεζας.
- ⬇️ Μονολίθι και Κανάλι, 8 χλμ. από την πόλη της Πρέβεζας.
- ⬇️ Αλωνάκι, 2 χλμ. από την πόλη της Πρέβεζας, στον οικισμό Παντοκράτορα.
- ⬇️ Καστροσυκιά, 17 χλμ. από την πόλη της Πρέβεζας.
- ⬇️ Αρτολίθια, 20 χλμ. από την πόλη της Πρέβεζας.
- ⬇️ Βράχος, 28 χλμ. από την πόλη της Πρέβεζας.
- ⬇️ Λούτσα, 30 χλμ. από την πόλη της Πρέβεζας.
- ⬇️ Αλωνάκι Φαναριού και Αμμουδιά, 33 χλμ. από την πόλη της Πρέβεζας, κοντά στον οικισμό Αμμουδιά.
- ⬇️ Κερέντζα, 34 χλμ. από την πόλη της Πρέβεζας, κοντά στον οικισμό Αμμουδιά.
- ⬇️ Λίχνος, 3χλμ. από την Πάργα.
- ⬇️ Κρυονέρι και Βάλτος στην Πάργα.
- ⬇️ Σαρακίνικο, 10 χλμ. από την Πάργα.

Επίσης έχει ημιορεινές ζώνες για την ανάπτυξη του ορεινού και άλλων ειδικών μορφών τουρισμού. Τα σημαντικότερα βουνά του Νομού είναι τα όρη Ζαλόγγου (772μ.) που βρίσκονται βόρεια της Πρέβεζας, το Ξεροβούνι (1.607μ.) στο βορειοανατολικό άκρο του Νομού και τα Θεσπρωτικά Όρη (1.274μ.) που αποτελούν το σημαντικότερο ορεινό όγκο της περιοχής⁵⁵.

Ο ιαματικός τουρισμός αποτελεί μια ήπια δραστηριότητα με πολλά περιθώρια ανάπτυξης στην περιοχή, λόγω των ιαματικών πηγών που υπάρχουν, επομένως θα πρέπει να γίνουν οι κατάλληλες μελέτες για την περαιτέρω αξιοποίηση τους ως νέου τουριστικού προϊόντος. Το ενδιαφέρον επίσης είναι ότι παρατηρείται ισόρροπη διασπορά των τουριστικών πόλων έλξης στο χώρο του Νομού με μεγάλες δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης και αξιοποίησης.

Έχει επίσης, τις δυνατότητες για ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού και του αγροτουρισμού. Ο αγροτουρισμός είναι μια ήπια μορφή βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και πολυδραστηριότητας στον αγροτικό χώρο που αναπτύσσεται πολύ τα τελευταία 10 χρόνια. Αποτελεί την παράλληλη ανάπτυξη δραστηριοτήτων που αποσκοπεί στην οικονομική και στην κοινωνική αναβάθμιση των αγροτικών περιοχών και γενικότερα της υπαίθρου, με την ανάδειξη και στήριξη⁵⁶:

- Της ήπιας και μικρής κλίμακας προσφοράς τουριστικών υπηρεσιών.
- Της τοπικής αγροτικής παραγωγής.
- Της δημιουργίας και εμπορίας παραδοσιακών προϊόντων.
- Του πολιτιστικού και φυσικού πλούτου της κάθε περιοχής.

Στον Αγροτουρισμό ο τουρίστας είναι επισκέπτης, φίλος, θαυμαστής του τόπου, είναι ένας «φιλοξενούμενος», ένας ταξιδιώτης που αναζητά τα μυστικά, την αυθεντικότητα και την ομορφιά του, εστιάζοντας στην ήσυχη ζωή, τη φυσική κληρονομιά και όλα όσα μοναδικά και ξεχωριστά έχει να προσφέρει ο Νομός Πρέβεζας, τα οποία δεν είναι και λίγα.

Ολόκληρη η φιλοσοφία του Αγροτουρισμού βασίζεται στη διαπροσωπική, ανθρώπινη, άμεση και φιλόξενη σχέση μεταξύ του κατοίκου της υπαίθρου και του επισκέπτη. Για το λόγο αυτό, οι κάτοικοι φέρνουν τον επισκέπτη σε επαφή με τη φύση, με την καλλιέργεια της γης, την περισυλλογή του καρπού, με τους ανθρώπους της περιοχής. Ο επισκέπτης μαθαίνει να

⁵⁵ «Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Πρέβεζας – Α' στάδιο, σελ. 9.

⁵⁶ Στέλλα Ασκέλη, «Επιχειρήστε αγροτουριστικά - Πώς να οργανώσετε τη δική σας αγροτουριστική επιχείρηση», Εκδόσεις Κέρκυρα, 2005.

φτιάχνει στον αργαλειό, να κεντάει, να παρατηρεί τα ζώα και τα πουλιά, να αρμέγει τα πρόβατα και να παρατηρεί την κατασκευή τυριού και γαλακτοκομικών προϊόντων. Επίσης, να καταλαβαίνει τη διαφορά στις ποικιλίες της ελιάς, να στρώνει τα δίχτυα και να συμβάλει στη συγκομιδή και παραγωγή λαδιού. Του προτείνονται μονοπάτια μέσα στην ύπαιθρο, δίπλα στη θάλασσα ή παρατηρώντας την από ψηλά, μέσα από πυκνά δέντρα. Του προσφέρεται η δυνατότητα για αθλήματα περιπέτειας (extreme sports) και ξεναγείται σε παλιές εκκλησιές και μοναστήρια, καθώς και σε αρχαιολογικά ευρήματα, προσκαλείται να συμμετάσχει σε τοπικά πανηγύρια, γιορτές, έθιμα. Στην ευρύτερη περιοχή του Νομού Πρέβεζας, θα μπορούσε να αναπτυχθεί αυτή η εναλλακτική μορφή τουρισμού, δηλ. ο αγροτουρισμός, η μικρής κλίμακας τουριστικές δραστηριότητες οικογενειακής ή συνεταιριστικής μορφής που αναπτύσσονται σε αγροτικό χώρο και ασκούνται από απασχολούμενους στη γεωργία, καθώς υπάρχουν περιοχές με ευρύτερες δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης, καθώς και τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, ώστε:

- Να συμπληρωθεί το γεωργικό εισόδημα των κατοίκων της περιοχής.
- Να βελτιωθούν οι συνθήκες διαβίωσης αυτής της μερίδας του αγροτικού πληθυσμού.
- Να συγκρατηθεί αυτός ο αγροτικός πληθυσμός στους τόπους διαμονής του.
- Να γίνεται διάθεση των τοπικών γεωργικών προϊόντων.
- Να προστατευτεί, να διατηρηθεί, να αξιοποιηθεί το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον της περιοχής.

Μέσα στα πλαίσια αυτού του είδους τουρισμού σήμερα, λειτουργούν αρκετοί τέτοιοι συνεταιρισμοί και κυρίως γυναικών που προωθούν τα τοπικά προϊόντα με τρόπο περισσότερο οργανωμένο και αποτελεσματικό.

Το σημαντικό στοιχείο, εκείνο που κάνει τη διαφορά στο Νομό Πρέβεζας είναι το μοντέλο της τουριστικής ανάπτυξης που στηρίζεται σε μικρές τουριστικές μονάδες, οι οποίες δίνουν το βάρος τους στη ζεστή φιλοξενία και στη φροντίδα του κάθε τουρίστα ξεχωριστά, αλλά και στη συνέπεια των ανθρώπων του κλάδου αυτού. Δεν χωρεί λοιπόν καμία αμφιβολία ότι ο τουρισμός βοηθάει το Νομό στην καλύτερη προετοιμασία του χώρου και των υπηρεσιών για μια μακροχρόνια, ήπια και βιώσιμη ανάπτυξη.

Στο αγρόκτημα του Δήμου Πρέβεζας υπάρχουν και τουριστικές εγκαταστάσεις. Η πιο αξιόλογη μονάδα τουρισμού και αναψυχής βρίσκεται στο Δ.Δ. Μύτικα στην περιοχή

Κούκος. Υπάρχουν 3 κατασκηνώσεις. Η μία που βρίσκεται στην περιοχή των Αγίων Αποστόλων ανήκει στο Υπουργείο Παιδείας (ΥΠΕΠΘ) και είναι εγκαταλειμμένη. Η δεύτερη βρίσκεται στον Πνευματικό Φάρο και ανήκει στην Εκκλησία, όχι όμως στην τοπική αλλά σε μία εκκλησιαστική οργάνωση που η έδρα της είναι στην Αθήνα. Η Τρίτη είναι στην περιοχή Καλαμίτσι και έχει δυναμικότητα 384 θέσεων. Επιπλέον, λειτουργούν δύο ξενοδοχειακές μονάδες σε κοντινή απόσταση από την Πρέβεζα.⁵⁷

Ο Νομός Πρέβεζας έχει μια περιρρέουσα «ατμόσφαιρα» που προσελκύει δεκάδες χιλιάδες ανθρώπων κάθε χρόνο. Είναι η περιοχή που, εκτός από τις φυσικές πηγές πλούτου που διαθέτει, φιλοξένησε από τα αρχαία χρόνια, και την σημάδεψαν με το πέρασμά τους, σπουδαίους πολιτισμούς αφήνοντας πίσω μνημεία που ερεθίζουν την φαντασία του επισκέπτη κι αποτελούν κέντρα γύρω από τα οποία μπορεί να αναπτυχθεί προσοδοφόρα, ποιοτική, ήπια επιχειρηματικότητα. Μέρη όπως το Νεκρομαντείο του Αχέροντα, η Αρχαία Νικόπολη σε ανάμνηση της Ναυμαχίας του Ακτίου, ο Βράχος του Ζαλόγγου που έσυραν τον χορό τους οι Σουλιώτισσες στον θάνατο, το Κάστρο της Πάργας, το κάστρο του Παντοκράτορα κ. ά. Αποτελούν μνημεία για όλη την Ελλάδα. Τέτοιες περιοχές μπορούν να υποδεχθούν ήπιες τουριστικές επενδύσεις οι οποίες συμβάλλουν στην αειφόρο τουριστική ανάπτυξη.

⁵⁷ «Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Πρέβεζας – Α΄ στάδιο», σελ. 74.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΕΡΕΥΝΑ

6.1. Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ξεκινήσαμε να κάνουμε την έρευνά μας για την ανάπτυξη του τουρισμού στο Νομό Πρέβεζας και σκεφτήκαμε ότι για να έχουμε μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα θα έπρεπε να προσεγγίσουμε όλους αυτούς οι οποίοι εμπλέκονται με το θέμα.

Έτσι, αρχικά και επειδή η εργασία μας περατώθηκε την περίοδο του Πάσχα, όπου έρχονται αρκετοί τουρίστες στην περιοχή, σκεφτήκαμε να απευθυνθούμε σε αυτούς πρώτα με ένα ερωτηματολόγιο 11 ερωτήσεων. Βέβαια επειδή ήταν πασχαλινή περίοδος και όχι καλοκαιρινή, πιστεύουμε ότι οι λόγοι επισκέψεως των τουριστών διαφέρουν κατά πολύ από εκείνους της καλοκαιρινής περιόδου. Και για να έχουμε πιο σωστά αποτελέσματα ρωτήσαμε σε ξενοδοχειακές μονάδες όπου φιλοξενούνταν και κάναμε και επιτόπια έρευνα στο ΚΤΕΛ και στο αεροδρόμιο της περιοχής.

Στη συνέχεια απευθυνθήκαμε με ένα ερωτηματολόγιο 13 ερωτήσεων σε αυτούς που ασχολούνται με το τουριστικό προϊόν και ειδικότερα πήγαμε σε ξενοδοχειακές μονάδες, είτε οικογενειακές είτε μεγαλύτερες και πιο οργανωμένες και περιλάβαμε όλες τις κατηγορίες αστέρων που υπάρχουν στο Νομό. Ανατρέξαμε σε όλες τις περιοχές που έχουν τα πιο οργανωμένα ξενοδοχεία και περιελάβαμε όλες τις περιοχές και όχι μόνο το Δήμο Πρέβεζας. Έτσι πήγαμε εκτός από το Δήμο της Πρέβεζας στην περιοχή του Καναλίου, της Καστροσυκιάς και της Πάργας για να ολοκληρώσουμε την έρευνά μας. Κατ' αυτόν τον τρόπο έχουμε μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση του θέματός μας και από τους τουρίστες αλλά και από τα ξενοδοχεία της.

Η έρευνά μας πιστέψαμε ότι θα ήταν ατελής εάν δεν αναφερόμασταν κλείνοντας και στους αιρετούς του Νομού Πρέβεζας. Απευθυνθήκαμε λοιπόν στο Δήμο Πρέβεζας, Καναλίου και Πάργας σε ανθρώπους που ασχολούνται με τον τουρισμό και την προώθησή του με ένα ερωτηματολόγιο 9 ερωτήσεων. Έτσι έχουμε ένα πιο αντιπροσωπευτικό δείγμα όλης της περιοχής και τη γνώμη τους πάνω σε αυτό το θέμα.

Τελειώνοντας, θέλουμε να ευχαριστήσουμε όλους αυτούς που μας βοήθησαν αμέσως χωρίς να μας φέρουν καμία δυσκολία, μάλλον δε βοηθώντας μας με τις παρατηρήσεις τους να περατώσουμε αυτή την έρευνα, τα αποτελέσματα της οποίας παρατίθενται έπειτα από κάθε ερωτηματολόγιο.

6.2. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ 1

Έρευνα που έγινε σε τουρίστες στο Νομό Πρέβεζας

1. Φύλο

Άνδρας Γυναίκα

Ηλικία

.....

2. Οικογενειακή κατάσταση

Άγαμος Έγγαμος Διαζευγμένος Χήρος/α

3. Τόπος προέλευσής σας.....

4. Επάγγελμά σας

Γεωργός

Ελεύθερος επαγγελματίας

Ιδιωτικός υπάλληλος

Δημόσιος υπάλληλος

Άλλο

5. Το εισόδημά σας

0- 5.000 €

5.001- 10.000 €

10.001-15.000 €

15.001-20.000 €

20.001 και άνω €

6. Είναι η πρώτη σας φορά που επισκέπτεστε την Πρέβεζα; Αν όχι πόσες φορές έχετε έρθει;

ΝΑΙ ΟΧΙ ΦΟΡΕΣ

7. Ο Σκοπός του ταξιδιού σας είναι

Αναψυχή-διακοπές

Επαγγελματικές υποχρεώσεις

Επίσκεψη συγγενών

Συνέδρια

Άλλοι λόγοι

8. Κίνητρο επίσκεψης

- Φυσικές ομορφιές
- Κλίμα
- Αρχαιότητες
- Κόστος ταξιδιού
- Ιαματικές πηγές
- Θαλάσσια μπάνια
- Άλλοι λόγοι

9. Με ποιόν τρόπο έχετε έρθει;

- Με αυτοκίνητο
- Με αεροπλάνο
- Με ΚΤΕΛ
- Με οργανωμένο τουριστικό γραφείο

10. Πόσο ικανοποιημένοι είστε από τον τόπο διαμονής σας;

- Πάρα πολύ
- Πολύ
- Μέτρια
- Λίγο
- Καθόλου

11. Πόσο χρονικό διάστημα διαρκούν οι διακοπές σας;

- 1-2 ημέρες
- 2-4 ημέρες
- 5-7 ημέρες
- 7 και άνω

Ευχαριστούμε για την συνεργασία σας.

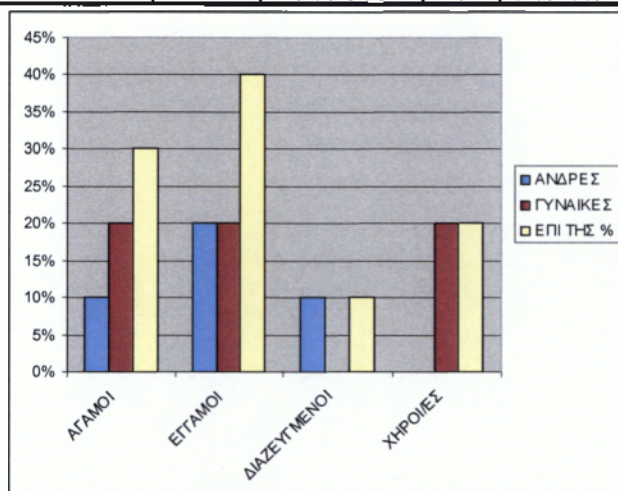
6.2.1. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ 1

Όπως είπαμε και στη μεθοδολογία της έρευνας, απευθυνθήκαμε σε δέκα (10) τουρίστες πασχαλινής περιόδου. Από αυτούς το 40% ήταν άνδρες και το υπόλοιπο 60% ήταν γυναίκες. Επιπλέον το 30% ήταν άγαμοι, το 40% έγγαμοι, 10% ήταν διαζευγμένοι και 20% ήταν χήρες, όπως βλέπουμε και από το παρακάτω διάγραμμα.

Πίνακας 12: Οικογενειακή κατάσταση και φύλο των τουριστών

ΦΥΛΟ	ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ			
	ΑΓΑΜΟΙ	ΕΓΓΑΜΟΙ	ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝΟΙ	ΧΗΡΟΙ/ΕΣ
ΑΝΔΡΕΣ	1	2	1	
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	2	2	-	2

Διάγραμμα 9: Οικογενειακή κατάσταση και φύλο των τουριστών

Η προέλευση από την οποία ήρθαν ήταν η κατεξοχήν η Αθήνα με ποσοστό 40% και οι υπόλοιπες πόλεις προέλευσης ήταν η Θεσσαλονίκη, η Καστοριά και τα Τρίκαλα με ποσοστό 20% έκαστη, όπως βλέπουμε και από τον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 13: Τόπος προέλευσης τουριστών

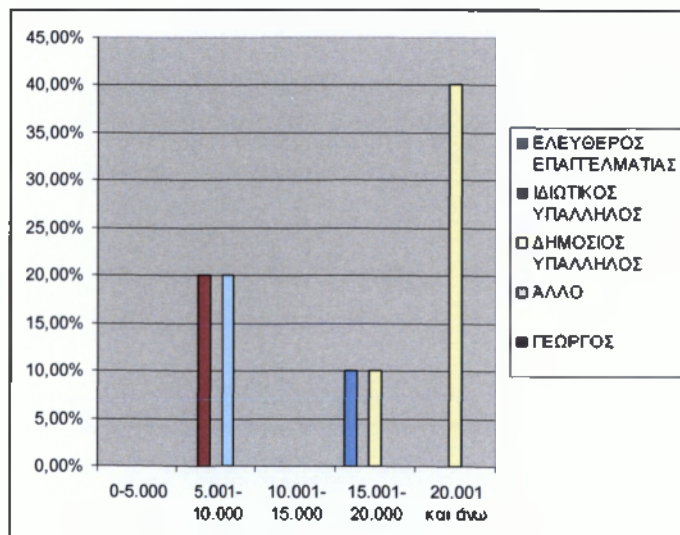
ΤΟΠΟΣ	ΦΥΛΟ	
	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
ΑΘΗΝΑ	2	2
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ		2
ΤΡΙΚΑΛΑ	2	
ΚΑΣΤΟΡΙΑ		2

Παρατηρώντας τον παρακάτω πίνακα και διάγραμμα, βλέπουμε ότι οι περισσότεροι από αυτούς ήταν δημόσιοι υπάλληλοι, 50%, και ακολουθούν οι ιδιωτικοί υπάλληλοι με ποσοστό 20% και 20% επίσης δήλωσαν άλλο επάγγελμα. Μόλις 10% ήταν ελεύθεροι επαγγελματίες. Αυτό που μας έκανε εντύπωση ήταν ότι κανένας δεν δήλωσε γεωργός. Αναφορικά δε με το εισόδημά τους αξιοσημείωτο είναι ότι 40% δήλωσαν ότι έχουν εισόδημα από 20.001 και άνω, ίδιο ποσοστό με αυτούς που δήλωσαν ότι έχουν εισόδημα 5.001-10.000. Μόλις 20% δήλωσαν ότι το εισόδημά τους κυμαίνεται μεταξύ 15.001-20.000.

Πίνακας 14: Επάγγελμα και εισόδημα τουριστών

	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ				ΓΕΩΡΓΟΣ
	ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑΣ	ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ	ΆΛΛΟ	
0-5.000					
5.001-10.000		20%		20%	
10.001-15.000					
15.001-20.000	10%		10%		
20.001 και άνω			40%		

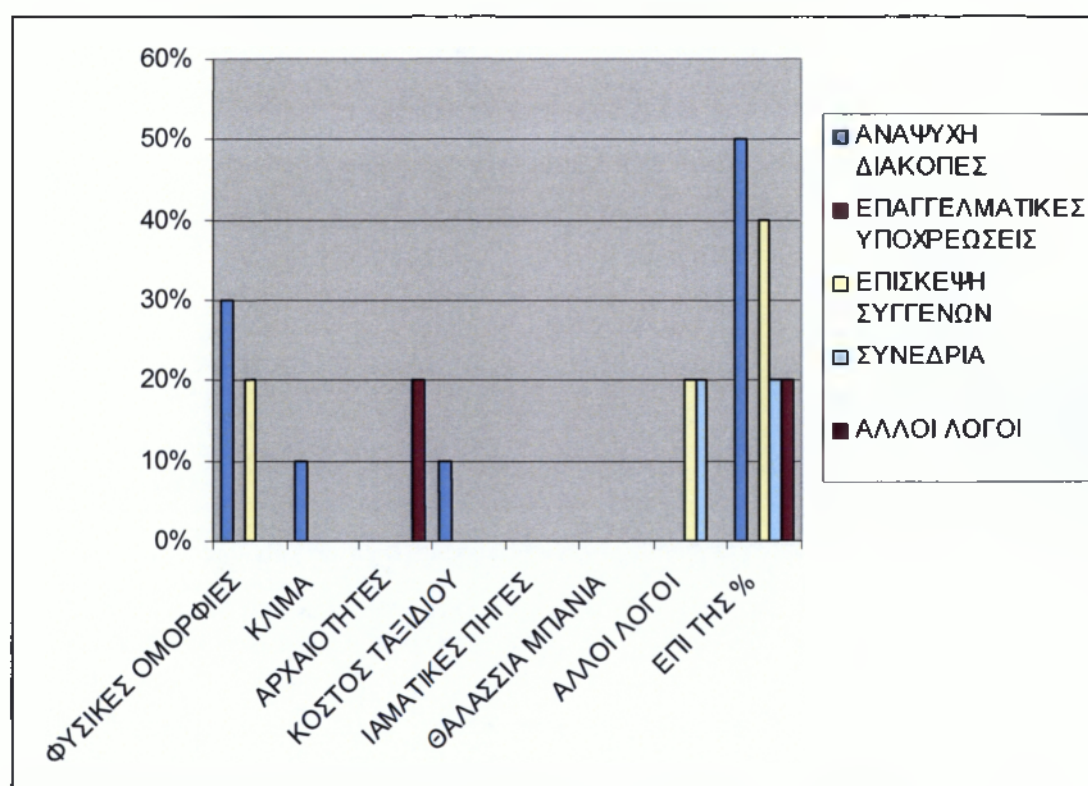
Διάγραμμα 10: Επάγγελμα και εισόδημα τουριστών

Πίνακας 15: σκοπός ταξιδιού και κίνητρο επίσκεψης τουριστών

ΚΙΝΗΤΡΟ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ	ΣΚΟΠΟΣ ΤΑΞΙΔΙΟΥ				
	ΑΝΑΨΥΧΗ ΔΙΑΚΟΠΕΣ	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΥΓΓΕΝΩΝ	ΣΥΝΕΔΡΙΑ	ΑΛΛΟΙ ΛΟΓΟΙ
ΦΥΣΙΚΕΣ ΟΜΟΡΦΙΕΣ	3		2		
ΚΛΙΜΑ	1				
ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ					2
ΚΟΣΤΟΣ ΤΑΞΙΔΙΟΥ	1				
ΙΑΜΑΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ					
ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΜΠΑΝΙΑ					
ΑΛΛΟΙ ΛΟΓΟΙ			2	2	

Διάγραμμα 11: σκοπός ταξιδιού και κίνητρο επίσκεψης τουριστών

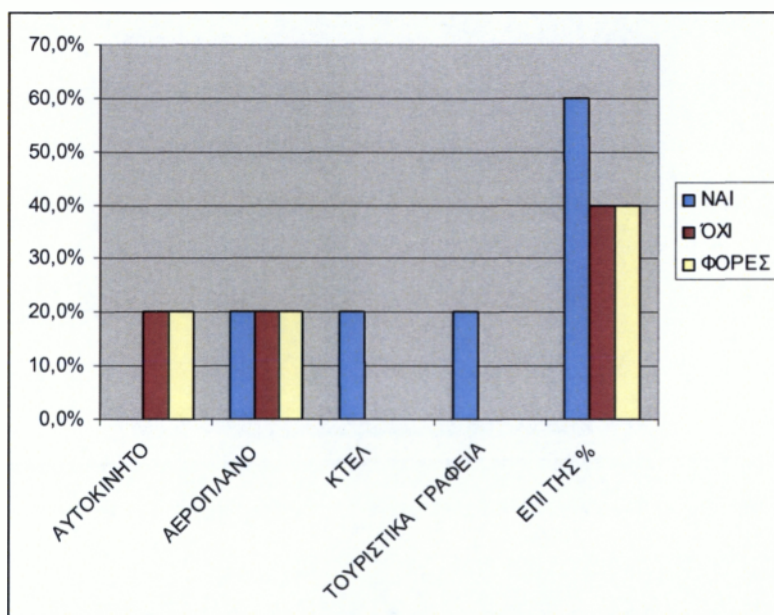
Όπως βλέπουμε από τους παραπάνω πίνακα και διάγραμμα ο σκοπός ταξιδιού στο Νομό Πρέβεζας είναι η αναψυχή-διακοπές με ποσοστό 50% και έπονται οι επισκέψεις σε συγγενείς (και αυτό λόγω Πάσχα όπως έχουμε προειπεί) με ποσοστό 40% και ακολουθούν τα συνέδρια και οι άλλοι λόγοι με ποσοστό 20% έκαστο. Βέβαια το κίνητρο ποικίλλει αλλά πρώτο στις προτιμήσεις έρχεται οι φυσικές ομορφιές του τόπου και ακολουθούν οι άλλοι λόγοι.

Αναφορικά δε με τον τρόπο προσέλευσής τους στην Πρέβεζα και το πόσες φορές έχουν έρθει σε αυτήν έχουμε να επισημάνουμε τα εξής, σύμφωνα πάντα με τον παρακάτω πίνακα και το αντίστοιχο διάγραμμα. Το μεταφορικό μέσο που χρησιμοποιείται κατεξοχήν από τους ερωτώμενους είναι το αεροπλάνο και λιγότερο χρησιμοποιείται το αυτοκίνητο. Ωστόσο παρατηρούμε ότι και τα τουριστικά γραφεία συμβάλλουν στην προσέλευση τουριστών στην περιοχή. Επιπλέον αυτό που βλέπουμε είναι ότι το 60% των ερωτηθέντων έχουν έρθει για πρώτη φορά ενώ το 40% για δεύτερη.

Πίνακας 16: Μεταφορικό μέσο και φορές επίσκεψης

ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΟ ΜΕΣΟ	1 ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΗΝ ΠΡΕΒΕΖΑ;		
	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΦΟΡΕΣ
ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ		2	2
ΑΕΡΟΠΛΑΝΟ	2	2	2
ΚΤΕΛ	2		
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ	2		

Διάγραμμα 12: Μεταφορικό μέσο και φορές επίσκεψης

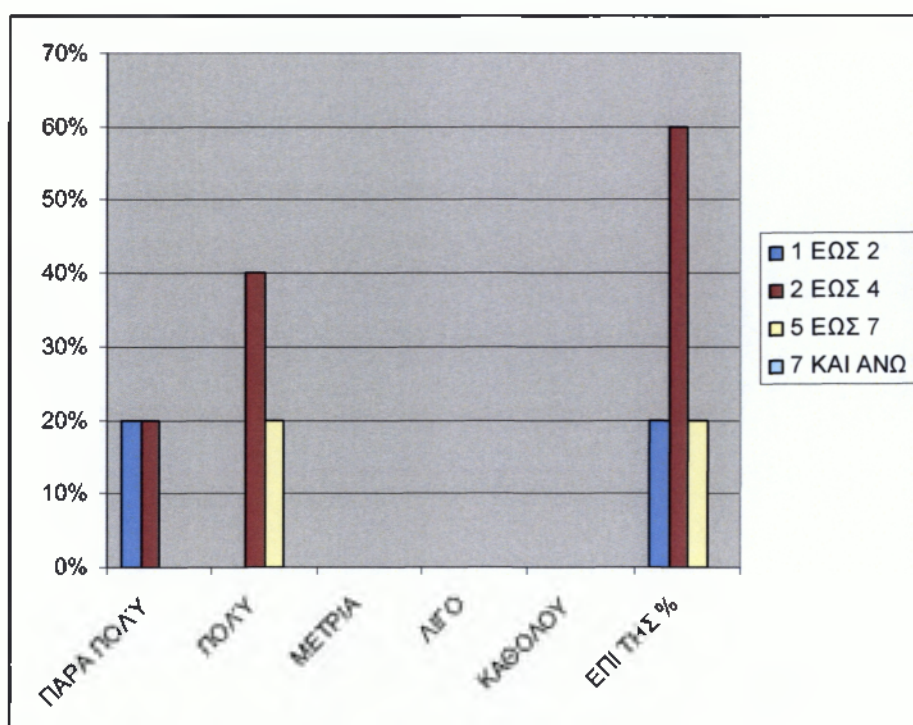
Ο χρόνος επίσκεψής τους στο Νομό Πρέβεζας κυμαίνεται όπως βλέπουμε και παρακάτω από δύο ημέρες έως και επτά. Βέβαια το μεγαλύτερο ποσοστό, 60%, το έχουν οι

δύο με τέσσερις ημέρες. Από 20% έχουν οι 1-2 και 5-7 μέρες. 60% από τους ερωτηθέντες είναι πολύ ικανοποιημένοι από την διαμονή τους στην περιοχή ενώ 40 % πάρα πολύ.

Πίνακας 17: χρονική περίοδος διακοπών και βαθμός ικανοποίησής τους

ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ	ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ ΔΙΑΚΟΠΩΝ ΣΕ ΜΕΡΕΣ			
	1 ΕΩΣ 2	2 ΕΩΣ 4	5 ΕΩΣ 7	7 ΚΑΙ ΑΝΩ
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	2	2		
ΠΟΛΥ		4	2	
ΜΕΤΡΙΑ				
ΛΙΓΟ				
ΚΑΘΟΛΟΥ				

Διάγραμμα 13: χρονική περίοδος διακοπών και βαθμός ικανοποίησής τους

6.3. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ 2

Έρευνα που έγινε σε επιχειρηματίες του τουρισμού

1. Είναι οικογενειακή επιχείρηση;

ΝΑΙ ΟΧΙ

2. Αριθμό δωματίων που διαθέτετε:

3. Σε ποια κατηγορία ανήκετε:

4. Σε τι ποσοστό από την κάθε ομάδα ηλικίας σας επισκέπτονται:

Νέοι μέχρι 35 ετών _____ %

Από 35-60 ετών _____ %

5. Για ποιους μήνες γίνονται περισσότερο κρατήσεις;

6. Από ποιες χώρες έρχονται οι τουρίστες;

7. Για πόσο χρόνο διαρκούν οι διακοπές τους;

8. Ποιές υπηρεσίες διαθέτετε;

SPA.

BAR.

Εστιατόριο Πρόγευμα

Γεύμα

Ψυχαγωγία

Άλλο _____

9. Παρέχετε εναλλακτικές δραστηριότητες;

Ημερήσιες εκδρομές Θαλάσσια σπορ με εκπαιδευτή

Θεατρικές-χορευτικές βραδυές Καταδύσεις

OXI

10. Στηρίζετε σε τοπικούς αρμόδιους φορείς και αν ναι σε ποιους;

OXI

NAI

11. Συνεργάζεστε με τουριστικά γραφεία;

NAI

OXI

12. Τι είδος διαφήμισης χρησιμοποιείτε;

MME

Internet

Διαφημιστικά φυλλάδια

Διαφήμιση σε περιοδικό τύπο

13. Είστε ικανοποιημένοι από το εισόδημα που σας αποφέρει η επιχείρησή σας;

NAI

OXI

Ευχαριστούμε για την συνεργασία σας

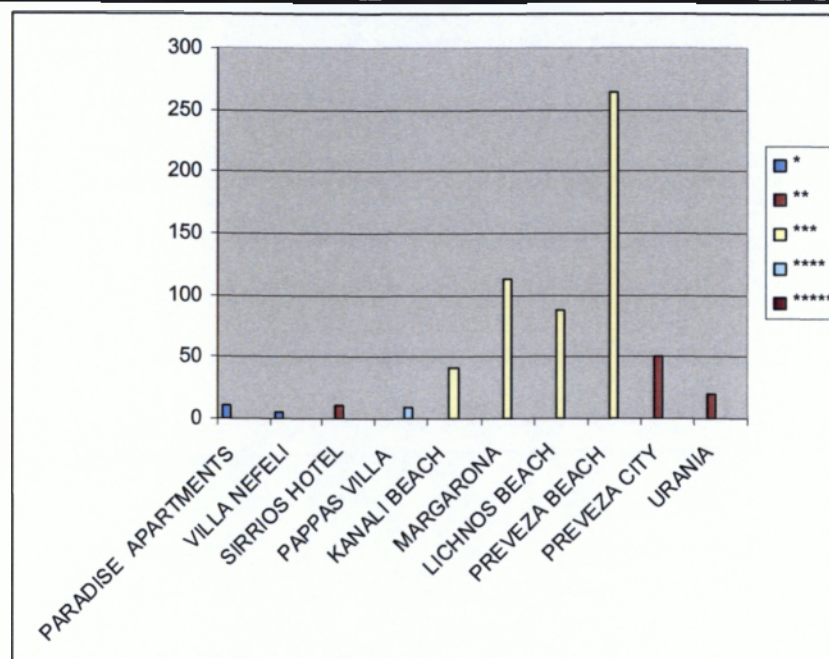
6.3.1. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ 2

Στη συνέχεια της έρευνάς μας απευθυνθήκαμε σε ξενοδοχειακές μονάδες για να μας απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο 2 που τους θέσαμε. Αυτό που πρέπει να τονιστεί αρχικώς είναι ότι το 70% των ξενοδοχείων αυτών αποτελεί οικογενειακή επιχείρηση και το υπόλοιπο 30% όχι.

Πίνακας 18: αστέρια και αριθμός δωματίων των ξενοδοχείων

ΑΣΤΕΡΙΑ ΚΑΙ ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΩΜΑΤΙΩΝ					
ΟΝΟΜΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ	*	**	***	****	*****
PARADISE APARTMENTS	10				
VILLA NEFELI	5				
SIRRIOS HOTEL		11			
PAPPAS VILLA				9	
KANALI BEACH			41		
MARGARONA			113		
LICHNOS BEACH			88		
PREVEZA BEACH			264		
PREVEZA CITY		51			
URANIA		20			

Διάγραμμα 14: αστέρια και αριθμός δωματίων των ξενοδοχείων

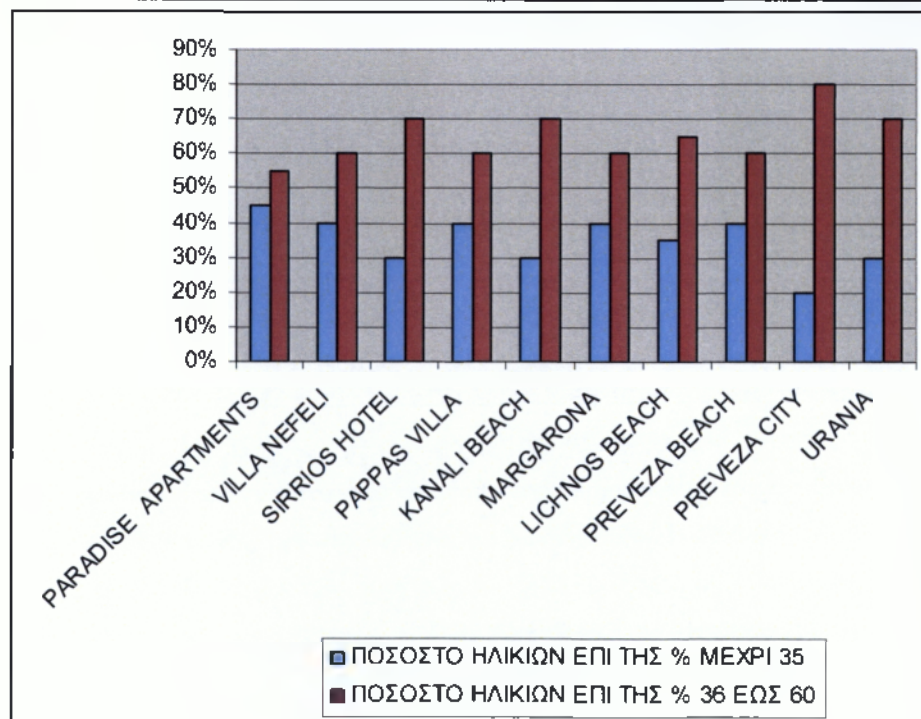

Οι ερωτηθέντες μας απάντησαν ότι περισσότερο κάνουν κράτηση στα ξενοδοχεία τους ηλικίες από 35 έως και 60 ετών και το ποσοστό τους είναι 55%.

Πίνακας 19: ποσοστό επί της % των ηλικιών που μένουν σε ξενοδοχεία

	ΠΟΣΟΣΤΟ ΗΛΙΚΙΩΝ ΕΠΙ ΤΗΣ %	
	ΜΕΧΡΙ 35	36 ΕΩΣ 60
PARADISE APARTMENTS	45%	55%
VILLA NEFELI	40%	60%
SIRRIOS HOTEL	30%	70%
PAPPAS VILLA	40%	60%
KANALI BEACH	30%	70%
MARGARONA	40%	60%
LICHNOS BEACH	35%	65%
PREVEZA BEACH	40%	60%
PREVEZA CITY	20%	80%
URANIA	30%	70%

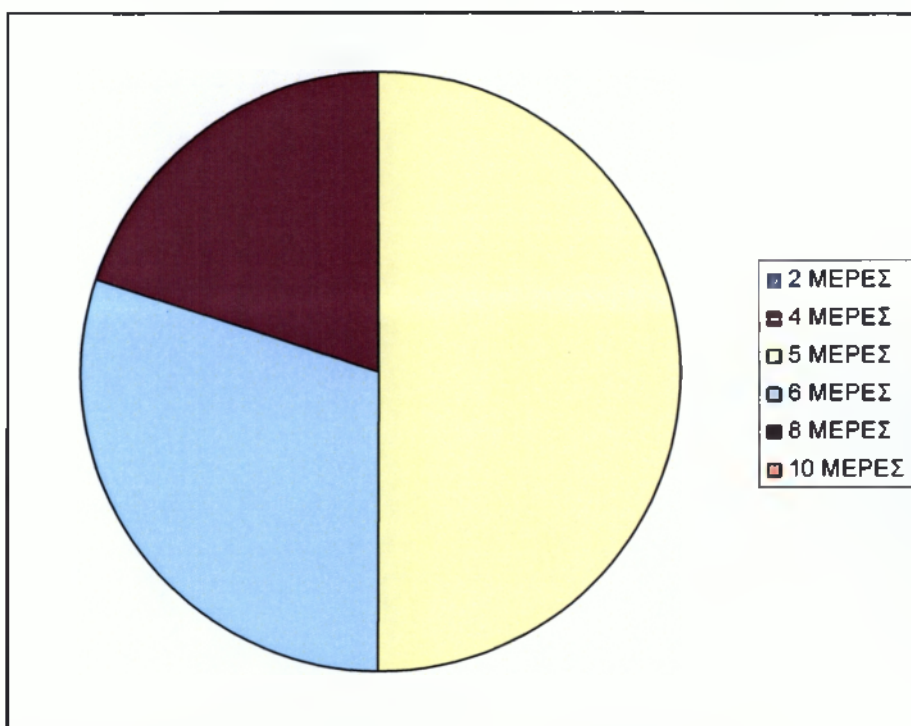
Διάγραμμα 15: ποσοστό επί της % των ηλικιών που μένουν σε ξενοδοχεία

Σύμφωνα με αυτά που μας απάντησαν οι ερωτηθέντες σχετικά με τους μήνες για τους οποίους γίνεται κράτηση στο ξενοδοχείο τους βγαίνει το συμπέρασμα ότι οι μήνες που έχουν «κίνηση» είναι από Ιούνιο έως και Αύγουστο με ένα ποσοστό 80% και λίγες ξενοδοχειακές μονάδες είναι αυτές που κάνουν κράτηση από τον μήνα Μάιο έως και τον Σεπτέμβριο.

Οι χώρες από τις οποίες έρχονται οι τουρίστες είναι κατεξοχήν οι Ευρωπαϊκές και φυσικά και η Ελλάδα, δηλαδή έχουμε ντόπιο τουρισμό.

Διάγραμμα 16: Μέρες που διαμένουν σε ξενοδοχείο

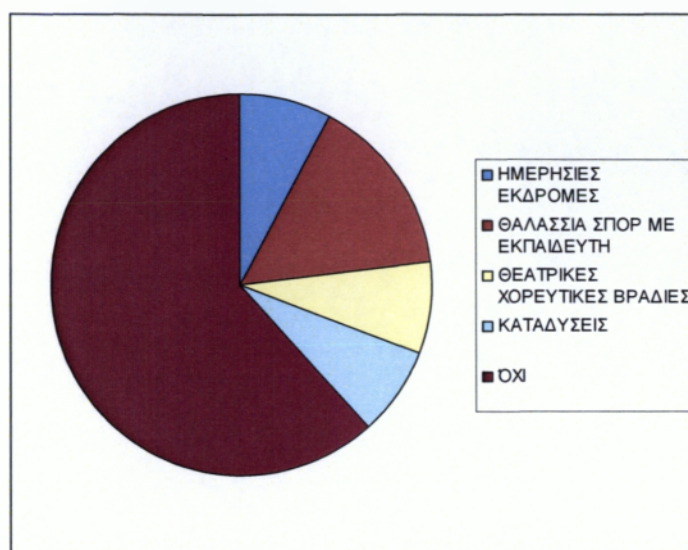
Παρατηρώντας το παραπάνω διάγραμμα καταλαβαίνουμε ότι ο μεγαλύτερος χρόνος παραμονής των τουριστών σε ένα ξενοδοχείο είναι 5 ημέρες με ποσοστό 50% ενώ το αμέσως επόμενο ποσοστό είναι 6 ημέρες με 30% και 8 ημέρες με 20% ποσοστά.

Αναφορικά δε με τις υπηρεσίες που διαθέτουν όλες οι ξενοδοχειακές μονάδες παρέχουν πρόγευμα και μόνο το 40% παρέχουν επιπλέον γεύμα, το δε 30% έχει και bar. Όμως μόνο το 10% παρέχει υπηρεσίες spa και ψυχαγωγίας.

Όσο αναφορά δε με τις εναλλακτικές δραστηριότητες που παρέχουν οι περισσότερες ξενοδοχειακές μονάδες, όπως βλέπουμε και από το παρακάτω διάγραμμα, δεν παρέχουν και είναι 80% , οι δε υπόλοιπες κατανέμονται σε ποσοστά πολύ μικρά, μόλις 10% για ημερήσιες

εκδρομές, θεατρικές βραδυές και καταδύσεις ενώ τα θαλάσσια σπορ με εκπαιδευτή, αν και βρίσκονται όλα κοντά στη θάλασσα, κατέχει μόλις το 20%.

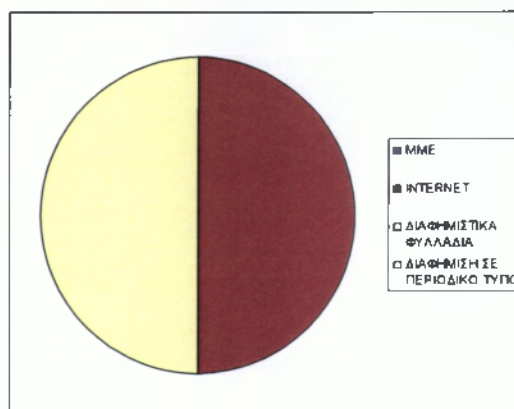
Διάγραμμα 17: εναλλακτικές δραστηριότητες ξενοδοχειακών μονάδων

Στην ερώτησή μας αν στηρίζονται στους αρμόδιους φορείς τα ποσοστά που μας έδωσαν θετική απάντηση ήταν ακριβώς τα μισά 50% από την αρνητική απάντηση. Αυτοί βέβαια που απάντησαν θετικά θεωρούν ότι στηρίζονται στους πολιτιστικούς συλλόγους, στη Νομαρχία και τέλος στο Δήμο.

Όλοι μας απάντησαν ότι συνεργάζονται με τουριστικά γραφεία και είναι ικανοποιημένοι με το εισόδημα που τους αποφέρει η επιχείρησή τους. Ωστόσο το είδος διαφήμισης που χρησιμοποιούν όλοι τους είναι μόνο το internet και τα διαφημιστικά φυλλάδια, όπως βλέπουμε και στο παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 18: είδος χρησιμοποιούμενης διαφήμισης

6.4.ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ 3

Έρευνα που έγινε στους αιρετούς του Νομού Πρέβεζας

1. Σε ποιον τομέα συμβάλλει, κατά τη γνώμη σας, περισσότερο ο τοπικός τουρισμός;

Οικονομικός

Κοινωνικός

Πολιτιστικός

Άλλος _____

2. Σχεδιάζονται μέτρα για την ανάπτυξη του τουρισμού στον τόπο σας;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

3. Τα θεωρείται ικανοποιητικά;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ ΚΙ ΑΛΛΑ

4. Ποιους θεωρείται αρμόδιους για την ορθή τουριστική ανάπτυξη του τόπου. Βάλτε τους με σειρά αξιολόγησης.

Δήμος.

Νομαρχία

Τουριστικό επιμελητήριο

Πολιτιστικό κέντρο

Σύλλογος επαγγελματιών του τουρισμού.

5. Πώς κρίνεται τη συνεργασία σας με τους επαγγελματίες του τουρισμού;

Πάρα πολύ καλή

Πολύ καλή

Μέτρια

Μη ικανοποιητική

6. Πιστεύετε ότι η τοπική αυτοδιοίκηση κάνει τις απαιτούμενες ενέργειες για να προβάλλει το τουριστικό προϊόν του τόπου;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

7. Πώς κρίνεται τις τοπικές υπηρεσίες που παρέχονται στον τουρίστα στον τόπο σας;

Πάρα πολύ καλές

Πολύ καλές

Καλές

Μη ικανοποιητικές

8. Υπάρχουν τομείς που χρειάζονται βελτίωση και αν ναι ποιοι είναι αυτοί;

ΝΑΙ ΟΧΙ

9. Προτείνεται τρόπους για την ανάπτυξη του τουρισμού στην Πρέβεζα.

Ευχαριστούμε για την συνεργασία σας

6.4.1. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ 3.

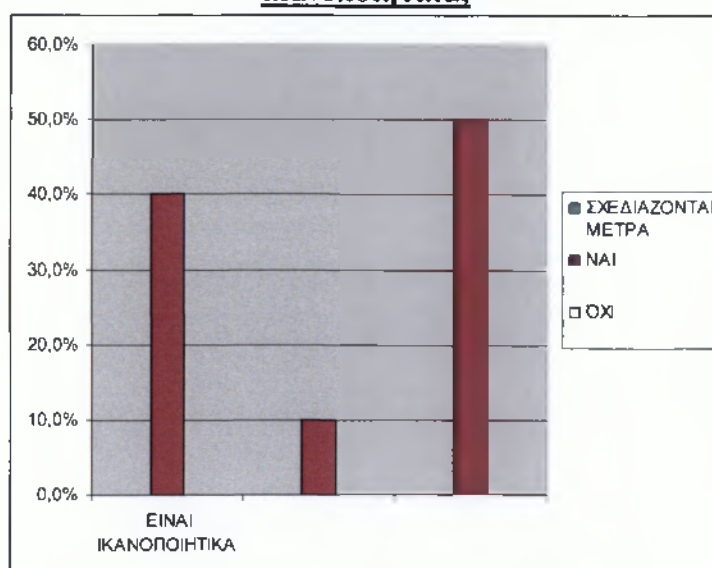
Στο ερωτηματολόγιο αυτό απευθυνθήκαμε σε αιρετούς του Νομού Πρέβεζας και στο ερώτημά μας σε ποιόν τομέα συμβάλλει περισσότερο ο τοπικός τουρισμός το 90% απάντησε στον οικονομικό ενώ το 10% στον πολιτιστικό.

Τους ρωτήσαμε εάν σχεδιάζονται μέτρα για την ανάπτυξη του τουρισμού και εάν τα θεωρούν ικανοποιητικά. Αυτό που μας έκανε εντύπωση είναι ότι μας απάντησαν όλοι ότι ναι σχεδιάζονται μέτρα αλλά το 50% θεωρούν ότι χρειάζονται κι άλλα, ενώ μόλις το 10% απάντησε όχι και το 30% ναι, όπως βλέπουμε και από τον παρακάτω πίνακα και διάγραμμα.

Πίνακας 20: σχεδιάζονται μέτρα για την ανάπτυξη του τουρισμού και θεωρούνται ικανοποιητικά;

	ΣΧΕΔΙΑΖΟΝΤΑΙ ΜΕΤΡΑ		ΣΥΝΟΛΟ
	ΝΑΙ	ΌΧΙ	
ΝΑΙ	3		3
ΌΧΙ	1		1
ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ ΚΑΙ ΑΛΛΑ	5		5

Διάγραμμα 19: σχεδιάζονται μέτρα για την ανάπτυξη του τουρισμού και θεωρούνται ικανοποιητικά;

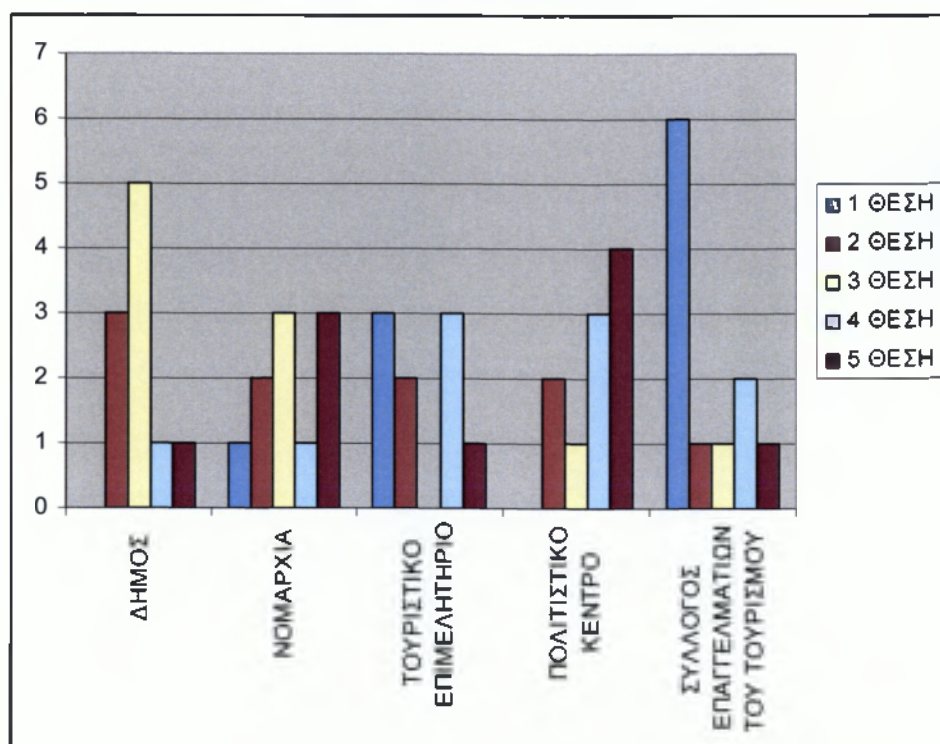

Στη συνέχεια προβήκαμε στην ερώτηση ποιους θεωρούν ότι είναι αρμόδιοι για την τουριστική ανάπτυξη του τόπου μας. Οι απαντήσεις φαίνονται στον παρακάτω πίνακα και διάγραμμα.

Πίνακας 21: ποιοι είναι κατά σειρά αξιολόγησης οι αρμόδιοι φορείς για την τουριστική ανάπτυξη του Νομού Πρέβεζας

ΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	ΣΕΙΡΑ ΚΑΤΑΤΑΞΗΣ				
	1 ΘΕΣΗ	2 ΘΕΣΗ	3 ΘΕΣΗ	4 ΘΕΣΗ	5 ΘΕΣΗ
ΔΗΜΟΣ		3	5	1	1
ΝΟΜΑΡΧΙΑ	1	2	3	1	3
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ	3	2		3	1
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ		2	1	3	4
ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	6	1	1	2	1

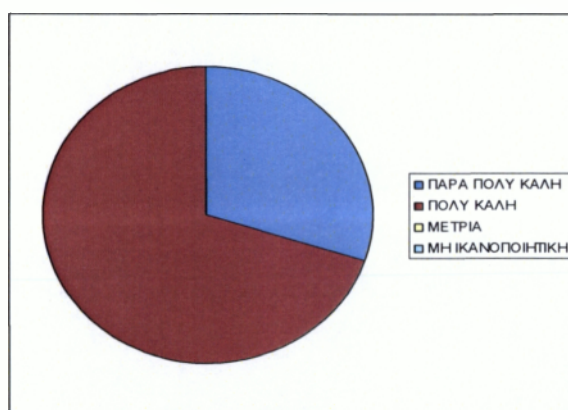
Διάγραμμα 20: ποιοι είναι κατά σειρά αξιολόγησης οι αρμόδιοι φορείς για την τουριστική ανάπτυξη του Νομού Πρέβεζας

Καταλαβαίνουμε λοιπόν από τα παραπάνω ότι το σύλλογο επαγγελματιών του τουρισμού τον αξιολογούν ότι είναι αρμόδιος για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής και έτσι τον κατατάσσουν στην πρώτη θέση και ακολουθεί ο Δήμος Πρέβεζας που άλλοι τον κατατάσσουν στην δεύτερη και άλλοι στην τρίτη θέση. Στην τέταρτη θέση ισοβαθμούν το τουριστικό επιμελητήριο και το πολιτιστικό κέντρο, ενώ στην τελευταία κατατάσσεται από τους περισσότερους το πολιτιστικό κέντρο.

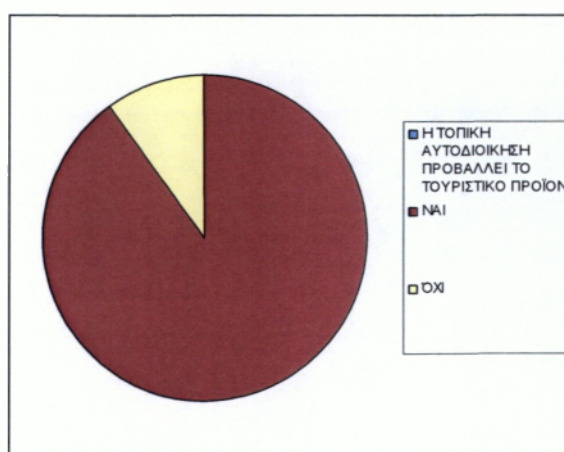
Στην ερώτησή μας πώς κρίνουν την συνεργασία τους με τους επαγγελματίες του τουρισμού το 30% απάντησε ότι η σχέση τους είναι πάρα πολύ καλά αλλά το υπόλοιπο 70% είπαν ότι την κρίνουν πολύ καλή.

Διάγραμμα: η συνεργασία με τους επαγγελματίες του τουρισμού.

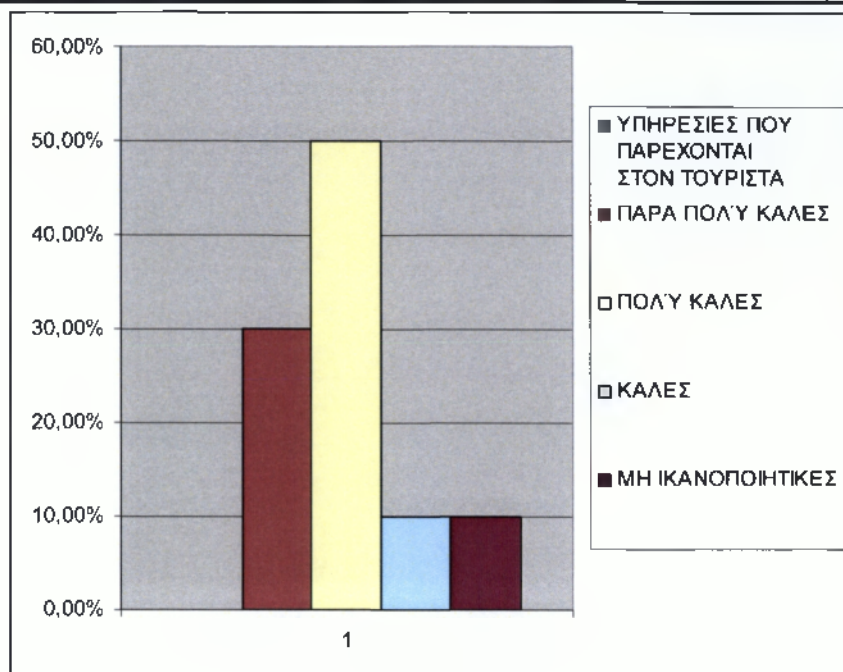
Επίσης τους ρωτήσαμε εάν πιστεύουν ότι η τοπική αυτοδιοίκηση κάνει τις απαιτούμενες ενέργειες για να προβάλλει το τουριστικό προϊόν της περιοχής. Το 90% μας απάντησε ναι ενώ το υπόλοιπο 10% όχι.

Διάγραμμα 21: η προβολή του τουριστικού προϊόντος από την τοπική αυτοδιοίκηση

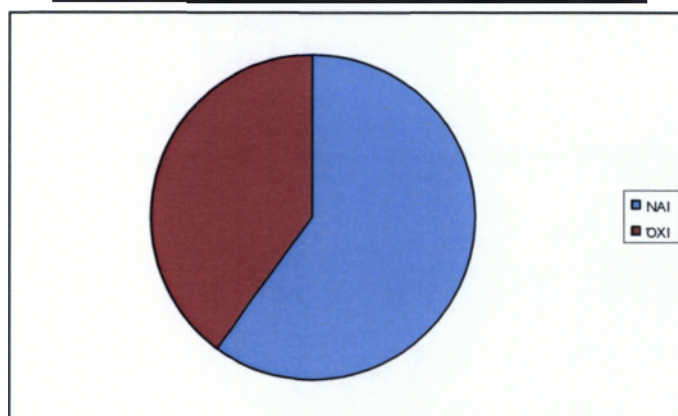
Στην ερώτησή μας πώς κρίνουν τις τοπικές υπηρεσίες που παρέχονται στον τουρίστα μας το 50% μας απάντησε πολύ καλές και το 30% πάρα πολύ καλές ενώ 10% μας απάντησαν καλές και μη ικανοποιητικές.

Διάγραμμα 22: Οι τοπικές υπηρεσίες που παρέχονται στον τουρίστα

Επειδή απευθυνθήκαμε στους αιρετούς του Νομού θεωρήσαμε ότι θα έπρεπε να μας πουν και τη γνώμη τους για το εάν κρίνουν ότι υπάρχουν τομείς που αφορούν τον τουρισμό, εάν χρειάζονται βελτίωση και ποιοι είναι αυτοί. Μερικοί δεν μας απάντησαν ποιοι είναι αυτοί οι τομείς. Το 40% απάντησε ότι δεν υπάρχουν τομείς που χρειάζονται βελτίωση ενώ το υπόλοιπο 60% απάντησε θετικά, όπως βλέπουμε και από το παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 23: υπάρχουν τομείς βελτίωσης

Όμως δύο μας απάντησαν ότι οι τομείς που χρειάζονται βελτίωση είναι οι τουριστικές υποδομές και οι προσφερόμενες υπηρεσίες προς τους τουρίστες γενικότερα.

Τελειώνοντας τους είπαμε να μας προτείνουν τρόπους για το πώς θα αναπτυχθεί ο τουρισμός στην περιοχή. Οι τρόποι που προτείνουν είναι οι εξής:

- 1) Περισσότερη διαφήμιση της περιοχής
- 2) Ανάπτυξη της μαρίνας
- 3) Ανάπτυξη τουριστικών υποδομών
- 4) Αξιοποίηση του περιβάλλοντος
- 5) Προβολή περισσότερο της φυσικής ομορφιάς και του πολιτιστικού πλούτου.
- 6) Δημιουργία υπουργείου τουρισμού
- 7) Συμμετοχή των πολιτών στις αποφάσεις για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής.
- 8) Κατάρτιση των ξενοδοχειακών υπαλλήλων
- 9) Φθηνότερα πακέτα προσφορών και
- 10) Περισσότερες αρμοδιότητες στους τοπικούς φορείς.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Είναι γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια είναι κοινή διαπίστωση η αναγκαιότητα να κάνουμε το άλμα και να ξεφύγουμε από παραδοσιακές αντιλήψεις και πρακτικές στα θέματα της τουριστικής ανάπτυξης. Να κάνουμε δηλαδή όλα αυτά που απαιτούν η διεθνής ζήτηση και ο ανταγωνισμός. Διαπιστώνεται λοιπόν η αναγκαιότητα μιας «άλλου είδους» αναπτυξιακής προσέγγισης που θα λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες μιας περιοχής, θα αξιοποιεί με άλλο τρόπο τα χαρακτηριστικά της κάθε περιοχής, θα αναδεικνύει τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα (παραλίες, περιβάλλον οικοσυστήματα – τοπικά προϊόντα – τοπικές παραδόσεις – αρχαιολογικά και πολιτιστικά μνημεία) και θα σχεδιάζει το δικό της τουριστικό προφίλ.

Ο Νομός Πρέβεζας, όπως είναι γνωστό, ήταν από τις πιο απομονωμένες περιοχές της Ευρώπης. Αυτό είχε σαν συνέπεια την αναστολή ανάπτυξης τόσο σε θέμα υποδομών όσο και σε θέμα νοοτροπίας των κατοίκων. Αυτό επηρέασε όλους τους παραγωγικούς κλάδους της περιφέρειας και συνεπώς και τον τουρισμό.

Ο τουρισμός συμβάλλει κατά 10% περίπου στο ΑΕΠ, περισσότερο από 10% στην απασχόληση και περισσότερο από 7% στο καθαρό πάγιο κεφάλαιο της εθνικής οικονομίας κατά μέσο όρο. Ο Νομός Πρέβεζας χαρακτηριζόταν ως γεωργική περιοχή και οι κάτοικοι στο σύνολό τους ασχολούνταν με τον πρωτογενή τομέα περισσότερο παρά με τον τριτογενή μέχρι βέβαια και τις αρχές του 1980, όπου παρατηρείται μια στροφή προς τον τριτογενή τομέα και σταδιακή εγκατάλειψη των γεωργικών και κτηνοτροφικών ασχολιών. Σε αυτό συνέβαλε και η ανάπτυξη του μορφωτικού επιπέδου των κατοίκων που έστρεψαν την προσοχή τους στην ανάπτυξη των υπηρεσιών.

Αρχικώς όμως ήταν σαφής η έλλειψη υποδομών, η οποία επηρέασε την ανάπτυξη του τουρισμού τόσο σε ποσοτικό όσο σε ποικιλόμορφο και ποιοτικό επίπεδο. Οι τουριστικές μονάδες σε όλες τις μορφές τους δεν πρόσφεραν τις υπηρεσίες και τα προϊόντα που απαιτούσαν οι σύγχρονες τάσεις ζωής. Οι κάτοικοι του Νομού Πρέβεζας αμαθείς αρχικώς στο τουριστικό προϊόν που έπρεπε να προσφέρουν κατασκεύασαν μικρές τουριστικές μονάδες οι οποίες όμως είχαν πολλές αδυναμίες. Έτσι προσφέρονταν χαμηλής στάθμης υπηρεσίες που ήταν η αιτία της μη ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος τους. Βέβαια αυτό δεν οφειλόταν μόνο στους επαγγελματίες του τουρισμού αλλά και στην έλλειψη καινούργιων ερεθισμάτων. Οι υποδομές τους δεν βελτιώθηκαν λόγω της μη εισροής

χρήματος από τους τουρίστες και επιπλέον δεν υπήρχε άνοιγμα σε νέες αγορές τουρισμού, λόγω της αδυναμίας παρακολούθησης των εξελίξεων των αγορών και των απαιτήσεων της ζήτησης αλλά και των τάσεων της προσφοράς σε ανταγωνιστικούς προορισμούς. Θα περίμενε βέβαια κανείς ότι ο Νομός Πρέβεζας υπολείπεται σε τουριστικά καταλύματα των άλλων πόλεων της περιφέρειας Ηπείρου. Όμως, παρ' όλα αυτά, έχει τις περισσότερες από τις κλίνες μετά το Νομό Ιωαννίνων. Αυτό βέβαια που παρατηρείται μετά το 2000 είναι ότι η κατάσταση αυτή τείνει να αλλάξει. Τα ξενοδοχεία γίνονται πιο σύγχρονα επειδή χρηματοδοτήθηκαν από το Γ' Κοινοτικό πλαίσιο στήριξης έχουν πάρει μια οικονομική ενίσχυση. Όμως όσο αναφορά την πόλη της Πρέβεζας οι κλίνες παραμένουν λίγες για την προσέλευση των τουριστών. Αυτό βέβαια συμβαίνει γιατί η τουριστική περίοδος εκτείνεται, σύμφωνα με το ξενοδοχειακό επιμελητήριο, μόνο κατά τους δύο με τρεις καλοκαιρινούς μήνες και λίγο τα Χριστούγεννα και το Πάσχα.

Αναφορικά με την πληρότητα των τουριστικών καταλυμάτων αυτό που έχουμε να πούμε είναι ότι ο Νομός Πρέβεζας έχει το τρίτο ποσοστό 35,89% σε σχέση με τους άλλους νομούς της περιφέρειας Ηπείρου. Μεταξύ δε των ετών 2004-2007 ο Νομός Πρέβεζας έχει μόλις 33,11%, ποσοστό που δείχνει μια μικρή κάμψη. Αυτό βέβαια μπορεί να οφείλεται σε πολλούς παράγοντες, όπως οι προσφερόμενες υπηρεσίες, η μη επάρκεια των τουριστικών καταλυμάτων καθώς επίσης και η οικονομική δυσχέρεια των τουριστών. Καταλαβαίνουμε ότι τα τελευταία χρόνια οι απαιτήσεις των τουριστών μεγαλώνουν και θέλουν οι προσφερόμενες τουριστικές υπηρεσίες να είναι ανάλογες με το χρηματικό ποσό που δίνουν. Θεωρούμε όμως ότι επειδή ο ανταγωνισμός είναι μεγάλος και σε συνδυασμό με την είσοδο της χώρας στη ζώνη του ευρώ, τα ποσά πρέπει να διαμορφωθούν ανάλογα. Τα τουριστικά μέρη έχουν γίνει πολλά και σε χώρες που προσφέρουν τις ίδιες υπηρεσίες με χαμηλότερο κόστος, επειδή απλά δεν βρίσκονται στη ζώνη του ευρώ. Επίσης η ραγδαία αύξηση των νέων τεχνολογιών και κυρίως του internet έχουν κάνει τους τουρίστες να είναι πιο συνειδητοποιημένοι και να ψάχνουν πάντα για το καλύτερο τουριστικό πακέτο το οποίο συνδυάζει περιοχή, ξενοδοχειακό κατάλυμα, τιμή για τις μέρες που θέλουν και προσφερόμενες υπηρεσίες από την πόλη, δηλαδή τι έχει να δούνε και που έχουν να φάνε.

Η Περιφέρεια Ηπείρου, όπως έχουμε πει ήταν μέχρι πρότινος γεωγραφικά απομονωμένη. Όμως αυτή η κατάσταση αρχίζει και αλλάζει σιγά-σιγά. Η Ήπειρος κατ' αρχάς άρχισε να αλλάζει μορφή. Σε αυτό έχει συμβάλει αποφασιστικά η διάνοιξη της Εγνατίας οδού, και έτσι η σύνδεση με την Μακεδονία και τις χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ έχει γίνει ευκολότερη. Για να καταλάβουμε τη σημασία αυτής της διάνοιξης θα αναφερθούμε σε

ένα παράδειγμα. Για να πάει κάποιος στην Κοζάνη από την Πρέβεζα χρειαζόταν τέσσερις ώρες και πλέον με κακό οδικό δίκτυο. Παράλληλα οι κάτοικοι της Κοζάνης προτιμούσαν να πάνε στην Κατερίνη που ήταν πιο κοντά. Όμως μετά την διάνοιξη της Εγνατίας οδού η πρόσβαση στην Πρέβεζα έγινε ευκολότερη. Και έτσι η πόλη αυτή έγινε ένας προσφιλής προορισμός που έφερε κοντά τις άλλες πόλεις και τους κατοίκους της. Επιπλέον με την διάνοιξη της Εγνατίας οδού το λιμάνι της Ηγουμενίτσας και η πόλη αποτελούν πλέον την «πόλη» της Ευρώπης. Άτομα και προϊόντα διακινούνται πιο γρήγορα, ασφαλέστερα και περισσότερα προς όλη την Ελλάδα. Επιπλέον στην άρση της απομόνωσης της Πρέβεζας συνετέλεσε και η διάνοιξη της υποθαλάσσιας ζεύξης της Πρέβεζας με το Άκτιο, η οποία είναι μοναδική σε όλο τον Ελλαδικό χώρο. Αυτό έδωσε νέα ώθηση τόσο εμπορική όσο και τουριστική στο νομό. Άνθρωποι και εμπορεύματα διακινούνται άμεσα και γρήγορα καταστρώντας την πρόσβαση ευκολότερη. Επίσης αυτό έδωσε μία νέα ώθηση στους επαγγελματίες του τουρισμού οι οποίοι ανέπτυξαν καλύτερες υποδομές και έδωσαν μεγαλύτερη ποικιλομορφία στις υπηρεσίες που παρέχουν.

Στην ανάπτυξη του τουρισμού σημαντική ώθηση έδωσαν και οι αερολιμένες των Ιωαννίνων και Πρεβέζης. Των Ιωαννίνων είναι πιο μεγάλο, αλλά σε δύσκολες καιρικές συνθήκες σταματάει η λειτουργία του. Της Πρέβεζας είναι μικρότερο και κυρίως εξυπηρετεί κατά τους καλοκαιρινούς μήνες τσάρτερ που μεταφέρουν τουρίστες προς την Πρέβεζα και τους γύρω προορισμούς, Λευκάδα, Βόνιτσα κ.ά. Τον υπόλοιπο χρόνο συνδέεται με τις πόλεις της Αθήνας, της Θεσσαλονίκης και του Ηρακλείου. Ωστόσο θα έπρεπε ίσως να βελτιωθεί τόσο από πλευράς πτήσεων όσο και από πλευράς οδικής πρόσβασης σε αυτό και να εξυπηρετεί περισσότερα άτομα λόγω της νευραλγικής θέσης που βρίσκεται και των μη ακραίων καιρικών συνθηκών που επικρατούν σε αυτό. Αυτό που είναι χαρακτηριστικό είναι ότι όταν το αεροδρόμιο των Ιωαννίνων είναι κλειστό λόγω κακών καιρικών συνθηκών, τα αεροπλάνα προσγειώνονται στο αεροδρόμιο του Ακτίου. Επίσης το αεροδρόμιο αυτό έχοντας πολύ καλό προσανατολισμό και σε συνδυασμό με την απουσία φυσικών εμποδίων θα μπορούσε να είναι ένα από τα καλύτερα αεροδρόμια της χώρας. Σε αυτό συμβάλλει και η θέση του στον ευρύτερο γεωγραφικό χώρο των Βαλκανίων και της Νότιας Ευρώπης. Αυτό το κατάλαβαν πολύ καλά οι Αμερικανοί και για το λόγο αυτό χρησιμοποιείται ήδη ως στρατιωτική βάση για τα ραντάρ του NATO, τα λεγόμενα AWAKS. Όμως έχει χαρακτηριστεί ως «τοπικό» δηλαδή μικρής σημασίας, πράγμα που είναι ανασταλτικός παράγοντας για τη λειτουργία του, ενώ θα μπορούσε να εξυπηρετεί αποδοτικά μια ευρύτερη περιοχή με συνολικό πληθυσμό γύρω στους 150.000 κατοίκους. Επίσης θα έπρεπε να

εξεταστεί σοβαρά και το ενδεχόμενο της αεροπορικής σύνδεσης με πόλεις της Ιταλίας, οι οποίες αποτελούν και τις κύριες προελεύσεις και προορισμούς της εμπορευματικής και τουριστικής κίνησης του λιμανιού της Ηγουμενίτσας. Όμως εκτός του ότι υπολειτουργεί κατά τους χειμερινούς μήνες δεν είναι και κατάλληλα επανδρωμένο με μεγάλα αεροπλάνα, πράγμα που αποτελεί αποτρεπτικό παράγοντα για την χρησιμοποίησή του. Επιπλέον το κόστος μιας μικρής διαδρομής είναι αρκετά μεγάλο σε σχέση με τα άλλα μεταφορικά μέσα, καθώς επίσης και δεν έχει καθημερινή ανταπόκριση και με όλες τις μεγάλες πόλεις της χώρας. Όλα αυτά λειτουργούν ανασταλτικά για τους περισσότερους κατοίκους της Πρέβεζας αλλά και για αυτούς των γύρω περιοχών.

Όλα τα παραπάνω ενίσχυσαν την απόφαση να δοθούν κοινοτικά προγράμματα και επιδοτήσεις, που κατόπιν μελετών για την περιοχή, παρείχαν χρηματική ενίσχυση και κατάρτιση για καινούργιες μορφές τουρισμού. Φυσικά το κύριο πρόβλημα που προκαλεί ο τουρισμός είναι η υποβάθμιση, η φθορά των φυσικών και πολιτιστικών πόρων στους οποίους βασίζεται, όταν ξεπερνά την κρίσιμη χωρητικότητα, την αντοχή μιας περιοχής. Στα πλαίσια της παγκόσμιας περιβαλλοντικής συνειδητοποίησης, νέες εναλλακτικές δραστηριότητες και μορφές τουρισμού κατακτούν ολοένα και περισσότερο έδαφος, χωρίς όμως να υποκαθιστούν τον μαζικό τουρισμό που εξακολουθεί να αναπτύσσεται, ελεγχόμενος κατά το δυνατόν. Οι εναλλακτικές αυτές μορφές τουρισμού αφορούν δραστηριότητες ή ομάδες δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται στο χώρο ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, π.χ. ορεινός τουρισμός, δραστηριότητες υπαίθρου ή και «περιπέτειας», οικοτουρισμός, πολιτιστικός, θρησκευτικός-προσκυνηματικός τουρισμός, αγροτουρισμός, κ.λπ. Δόθηκε παράλληλα η ευκαιρία ανάδειξης τοπικών φυσικών ιδιαιτεροτήτων π.χ. τα νερά των ποταμών για ράφτινγκ. Ακόμη καλλιεργήθηκαν τοπικές δεξιότητες και προϊόντα όπως μέσω των γυναικείων συνεταιρισμών τα γλυκά κουταλιού. Αναδείχθηκαν τοπικές αρχιτεκτονικές. Δόθηκε η ευκαιρία σε άτομα που αγαπούν αυτή την μορφή τουρισμού να επισκεφτούν τον τόπο, να τον αγαπήσουν και να γίνουν εκτός από επισκέπτες και μόνιμοι φίλοι του. Σε αντίθεση με τις ειδικές μορφές τουρισμού που προϋποθέτουν ειδικές συνθήκες και εξειδικευμένη υποδομή (π.χ. θαλάσσιος, χιονοδρομικός, θεραπευτικός, συνεδριακός, εκθεσιακός, αθλητικός, κ.λπ.), είναι μάλλον συμπλέγματα δραστηριοτήτων που μπορούν να λειτουργήσουν παράλληλα ή και συμπληρωματικά σε περισσότερες περιοχές ή ευρύτερες χωρικές ενότητες.

Επιπλέον οι μορφές αυτές χρησιμοποιούν ως επί το πλείστον ελαφρότερες υποδομές, προσαρμοσμένες στο περιβάλλον και έχουν την δυνατότητα να διαχέουν τις διάφορες

τουριστικές δραστηριότητες στην ενδοχώρα, βοηθώντας ταυτόχρονα την τοπική αναπτυξιακή διαδικασία και την συγκράτηση των τοπικών πληθυσμών σε ορεινές και προβληματικές περιοχές. Απευθύνονται σε ομάδες ειδικών τουριστικών ενδιαφερόντων και αφορούν δραστηριότητες που δεν επηρεάζονται από τις εποχές του χρόνου (π.χ. δραστηριότητες στο βουνό χειμώνα-καλοκαίρι). Διευρύνουν έτσι την τουριστική ζήτηση, αμβλύνουν την εποχικότητα και εμπλουτίζουν το τουριστικό προϊόν της χώρας.

Είναι γεγονός ότι η τουριστική ανάπτυξη στην περιοχή μας ήταν τυχαία και μεταστρεφόταν ανά έτος σε άλλο αντικείμενο. Στην καθιερωμένη του μορφή, ο κλασικός τουρισμός ταυτίζεται κατά βάση με τις θαλασσινές παραλίες. Η μορφή αυτή του τουρισμού θα έχει πάντα τη μερίδα του λέοντος, αλλά κατά τη γνώμη μου, σταδιακά θα εκφυλισθεί και θα αντικατασταθεί από τον οικολογικό τουρισμό. Ήδη η Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία πρόβλεψε τις εξελίξεις έχει ήδη χρηματοδοτήσει στην Ελλάδα τον οικολογικό τουρισμό με τα προγράμματα Leader-I και Leader-II. Ο Νομός Πρέβεζας είναι ο κατ' εξοχήν νομός που μπορεί να αναπτύξει οικολογικό τουρισμό. Διαθέτει εκτός από τις μαγευτικές παραλίες, τέσσερα υδάτινα οικοσυστήματα παγκόσμιας εμβέλειας. Τον Αμβρακικό Κόλπο, τη Λίμνη του Ζηρού με το ελβετικό της τοπίο, τον μυθολογικό Αχέροντα Ποταμό, με την ομώνυμη Χαράδρα του και τον Λούρο Ποταμό, με το σημαντικό του δέλτα (εκβολές). Ο Αμβρακικός Κόλπος είναι ένας υγρότοπος υψίστης αξίας όχι μόνο για τα Ελληνικά αλλά και για τα διεθνή δεδομένα.

Στις ημέρες μας εκτελείται το πρόγραμμα Τουριστικής προβολής της Περιφέρειας Ηπείρου, το οποίο συμπεριλαμβάνει όλες τις πόλεις και την Πρέβεζα. Αυτό το πρόγραμμα εκτελείται οργανωμένα για πρώτη φορά και έχει προτάσεις για όλες τις μορφές του τουρισμού αλλά και του εναλλακτικού τουρισμού, το οποίο τόσο η Ήπειρος όσο και ο Νομός Πρέβεζας προσφέρουν. Το σημαντικότερο είναι ότι ο νέος αναπτυξιακός νόμος βοηθάει σημαντικά στην προσπάθεια χτισίματος της τουριστικής υποδομής, ενώ οι δυνατότητες του αγροτουρισμού είναι απεριόριστες. Μέσα σε αυτό το κλίμα διενεργείται έρευνα για την τουριστική αγορά του Νομού Πρέβεζας την οποία εκπονεί η νομαρχιακή αυτοδιοίκηση Πρέβεζας. Στόχος αυτής της έρευνας είναι η αναβάθμιση και ο επανασχεδιασμός του τουριστικού προϊόντος της περιοχής. Όπως τόνισε ο νομάρχης κ. Βασίλης Ιωάννου σε σύσκεψη των φορέων «η άρση της συγκοινωνιακής απομόνωσης, η ανάδειξη, αξιοποίηση και προστασία των συγκριτικών πλεονεκτημάτων του νομού, η επέκταση της τουριστικής περιόδου, καθώς και η βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών είναι οι βασικές προϋποθέσεις για να καταστεί η περιοχή της Πρέβεζας επώνυμος τουριστικός προορισμός. Η τουριστική

ανάπτυξη οφείλει και πρέπει να ξεφύγει από τα παραδοσιακά πρότυπα. Η έρευνα που εκπονείται θα συμβάλλει αποφασιστικά στο στόχο που έχει θέσει η νομαρχία. Είμαστε βέβαιοι, ότι με την κοινή προσπάθεια όλων των φορέων και πολιτών, ο νομός μας μπορεί να αναπτυχθεί τουριστικά και να καταστεί πόλος έλξης νέων επισκεπτών».

Όμως η εξάπλωση της χρήσης του Internet προκάλεσε δραστικές αλλαγές στην τουριστική βιομηχανία. Ο πελάτης, έχοντας στα χέρια του το πανίσχυρο αυτό εργαλείο, κατάφερε σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα να ανατρέψει μια παραδοσιακή αγορά. Η δυνατότητα που του έδωσε το Internet να έχει ανά πάσα στιγμή στην οθόνη του οποιαδήποτε διαθέσιμη πληροφορία, άλλαξε τις απαιτήσεις του και αναβάθμισε την καταναλωτική του συμπεριφορά. Το Internet έδωσε τη δυνατότητα στους υποψήφιους τουρίστες να έχουν άμεση πρόσβαση στους παρόχους των υπηρεσιών, να συγκρίνουν τιμές, αλλά και να διαμορφώνουν προγράμματα διακοπών. Παράλληλα, μπορούν να αναζητούν πληροφορίες και τιμές από τις υπάρχουσες μηχανές αναζήτησης, να συμμετέχουν σε δημοπρασίες αναζητώντας ευκαιρίες, και να μοιράζονται τις εμπειρίες τους. Έτσι, ο νέος πελάτης της τουριστικής βιομηχανίας έχει πολύ διαφορετικό προφίλ από τον αντίστοιχο της περασμένης δεκαετίας. Συγκεκριμένα, αναζητά διαρκώς περισσότερες και πιο ολοκληρωμένες πληροφορίες για τον προορισμό του ταξιδιού του, καλύτερες υπηρεσίες, περισσότερες προσφορές, ενώ ταυτοχρόνως είναι περισσότερο κινητικός και λιγότερο πιστός. Έτσι, αρκετές νέες εταιρίες βρήκαν την ευκαιρία, εκμεταλλευόμενες τις νέες τεχνολογίες, να προωθήσουν νέα επιχειρηματικά μοντέλα τα οποία γνώρισαν τεράστια επιτυχία: ευκαιρίες της τελευταίας στιγμής, δημοπρασίες κ.ά. Ορισμένες εταιρίες δημιούργησαν μεγάλα portals βελτιώνοντας το επίπεδο υπηρεσιών που προσφέρουν, ενώ άλλες εστίασαν το ενδιαφέρον τους σε μικρότερες αγορές. Από τους πρώτους που επένδυσαν στο χώρο της τεχνολογίας ήταν οι αεροπορικές εταιρίες και οι εταιρίες που διέθεταν παγκόσμια συστήματα διανομής (Global Distribution System) για να ακολουθήσουν οι tour operators. Οι αεροπορικές εταιρίες χρησιμοποίησαν αρχικά τη μέθοδο των δημοπρασιών μέσω του Internet, προκειμένου να αυξήσουν την πληρότητα των πτήσεών τους. Η επιτυχία της αρχικής αυτής κίνησης ώθησε τις αεροπορικές εταιρίες να επεκτείνουν τις online πωλήσεις σε όλο το φάσμα υπηρεσιών τους. Κατ' αυτό τον τρόπο το e-ticketing έγινε η πιο δημοφιλής τουριστική ηλεκτρονική υπηρεσία.

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο τουρισμός στο Νομό μας είναι η ανεπαρκής προβολή και διαφήμιση του τουριστικού μας προϊόντος. Αν ανατρέξει κανείς στην ιστορία του τουρισμού, θα διαπιστώσει ότι οι περίοδοι και τα είδη τουρισμού καθορίζονται από τρεις παράγοντες:

1. Την εξέλιξη της τεχνολογίας και την ευκολία των μετακινήσεων.
2. Το αντικείμενο του τουριστικού στόχου του επισκέπτη.
3. Τις οικονομικές δυνατότητες του επισκέπτη και την οργανωτική υποδομή του τουριστικού μηχανισμού.

Έτσι κρίνεται επιτακτικό και απαραίτητο όλες οι τουριστικές επιχειρήσεις του Νομού Πρέβεζας να ακολουθήσουν και αυτές με τη σειρά τους το παραπάνω παράδειγμα. Οφείλουν να είναι ανταγωνιστικές. Αυτό θα το καταφέρουν όχι μόνο με την καλυτέρευση των παρεχομένων υπηρεσιών τους αλλά και με τη διαφήμιση των προϊόντων τους. Ένας καλός τρόπος τέτοιας διαφήμισης είναι ο δικτυακός τόπος. Ενημερώνουν το που βρίσκεται η επιχείρησή τους (τόπος), τι προσφέρει και σε ποιά τιμή. Επιπλέον καλό θα ήταν να έχουν και τα λεγόμενα πακέτα προσφορών ώστε να προσελκύσουν περισσότερους πελάτες όλων των ηλικιών. Εξάλλου οι παρεχόμενες υπηρεσίες μέσω internet δίνει κύρος και αξιοπιστία στην τουριστική επιχείρηση και επιπλέον διευκολύνει κατά πολύ τους μελλοντικούς πελάτες.

Στο πλαίσιο αυτό η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση του Νομού Πρέβεζας προέβει, κατά τον προηγούμενο χρόνο, στην προβολή του Νομού τόσο στην Ελληνική επικράτεια όσο και στις μεγάλες Ευρωπαϊκές αγορές συνδυάζοντας διάφορες προωθητικές ενέργειες οι κυριότερες των οποίων ήταν:

1. Άμεση πληροφόρηση με διανομή έντυπου διαφημιστικού υλικού (φόλντερ, φυλλάδια, οδηγοί, χάρτες, αφίσες κ.λπ.) και οπτικοακουστικού (DVD, CD) σε τουριστικούς φορείς, Υπηρεσίες, τρίτους κ.λπ. τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.
2. Συμμετοχή σε Διεθνείς Τουριστικές Εκθέσεις
3. Διαφήμιση στα Μ.Μ.Ε.
4. Διαφήμιση στο Διαδίκτυο

Ο τουρισμός του Νομού Πρέβεζας στηρίζεται στο εκπληκτικό περιβάλλον της που συνδυάζει θάλασσα και βουνό, στη μεγάλη παράδοση του πολιτισμού και των γραμμάτων και στις νέες απόψεις περί του τουρισμού. Αυτό που χρειάζεται ο νομός είναι ένας τουρισμός ήπιας μορφής αλλά υψηλού επιπέδου, ο οποίος θα φέρνει και θα ξαναφέρει τον επισκέπτη στην πόλη μας. Όλα όσα προαναφέραμε οφείλουν οι ασχολούμενοι με τον τουρισμό να τα αξιολογήσουν και να τα συνδυάσουν με το σύγχρονο τρόπο ζωής, ώστε να μπορούν να

προσφέρουν στον επισκέπτη περισσότερα πράγματα που έχουν να κάνουν με τις συνήθειές τους. Η αναμενόμενη θεαματική άνοδος του τουρισμού στην περιοχή, δεν πρέπει να γίνει ανεξέλεγκτα, αλλά με σωστά βήματα και προγραμματισμένη πορεία. Επιπλέον σκοπός τους και προτεραιότητά τους οφείλει να είναι και η εσωτερική τουριστική αγορά πέραν των αλλοδαπών. Ο Νομός Πρέβεζας μπορεί να προσελκύσει και τους νέους της χώρας μας επειδή τα τελευταία χρόνια έχει αλλάξει θεαματικά. Μπορεί έτσι να προσφέρει, περιπέτεια, σπορ, διασκέδαση, ακόμα και νυχτερινή ζωή.

Όπως έχουμε προαναφέρει ο πολιτισμός αποτελεί σημαντικό στοιχείο της φυσιογνωμίας του τόπου. Αυτό που είναι θετικό είναι ότι δεν χρειάζεται ιδιαίτερη προσπάθεια στον επισκέπτη για να τον ανακαλύψει. Επιπλέον ο νομός έχει και πλούσια πνευματική ζωή και κατά τους καλοκαιρινούς μήνες προσφέρονται στον επισκέπτη και όχι μόνο και πολλές πολιτιστικές εκδηλώσεις. Γίνονται διαλέξεις, συνέδρια και υπάρχουν πολλοί σύλλογοι και αδελφότητες που έχουν πλούσια πολιτιστική δράση.

Όλα αυτά που έχουν γραφεί μέχρι τώρα συνέβαλαν ώστε να αναπτυχθεί ο τουρισμός στο Νομό Πρέβεζας και να βελτιωθεί σε ένα ποσοστό και η οικονομική κατάσταση των κατοίκων που επέλεξαν να ασχοληθούν με τις υπηρεσίες του τουρισμού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Ασκέλη Στ., «Επιχειρήστε αγροτουριστικά - Πώς να οργανώσετε τη δική σας αγροτουριστική επιχείρηση», Εκδόσεις Κέρκυρα, 2005
- 2) Βαρβαρέσος Στέλλιος, (1997), «Τουρισμός, οικονομικές προσεγγίσεις», Αθήνα, εκδόσεις Προπομπός.
- 3) Βαρβαρέσος Σ., (2000), « Τουρισμός, έννοιες, μεγέθη, δομές», Αθήνα, εκδόσεις Προπομπός.
- 4) Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Πρέβεζας – Α΄ στάδιο».
- 5) Εθνικός Οργανισμός Τουρισμού, (2003), «Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Ηπείρου», Αθήνα.
- 6) Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος.
- 7) Ζαχαράτος Γ., (1986), «Τουριστική Κατανάλωση», Αθήνα, εκδόσεις ΚΕΠΕ.
- 8) Ηγουμενάκης Ν., (2000), «Τουρισμός και ανάπτυξη», Αθήνα, εκδόσεις Interbooks.
- 9) Ηγουμενάκης Ν., (1997), «Τουριστική Οικονομία», Τόμος Α΄, έκδοση Β΄, εκδόσεις Interbooks, Αθήνα.
- 10) Ηγουμενάκης Ν., (1999), «Τουριστικό Μάρκετινγκ».
- 11) Ηγουμενάκης Ν., Κραβαρίτης Κ., Λύτρας Περ.,(1999), «Εισαγωγή στον Τουρισμό», εκδόσεις Interbooks, Αθήνα.
- 12) Θεοδωρόπουλος Θ. (2001), «ΕΥΡΩ Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ», Αθήνα, Εκδόσεις ΣΤΑΜΟΥΛΗ.
- 13) Κοκκώσης Χ., Τσάρτας Π., (2001), «Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.
- 14) Λαγός Δ., (1996), «Οι οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού στην περιφερειακή ανάπτυξη», Αθήνα.
- 15) Λαγός Δ., (2001), «Η Τουριστική αστικοποίηση ως μια νέα μορφή χωρικής ανάπτυξης», ΤΟΠΟΣ Επιθεώρηση Τοπικής Ανάπτυξης, Σχεδιασμού και Περιβάλλοντος, Τόμος 17.
- 16) Λαγός Δ., (2005), «Τουριστική Οικονομική», Αθήνα, Εκδόσεις Κριτική.

- 17) Μελέτη Χωροταξικού Σχεδίου Περιφέρειας Ηπείρου, Γ' φάση», Φ. Παπαγεωργίου, Ιούλιος 2000.
- 18) Μοίρα Πολ., (2005), «Τουριστική Γεωγραφία της Ελλάδας», εκδόσεις Interbooks, Αθήνα.
- 19) Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Πρέβεζας
- 20) Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας.
- 21) Περιφέρεια Ηπείρου, «Επιχειρησιακό Σχέδιο Τουριστικής Προβολής Περιφέρειας Ηπείρου», Οργανοτεχνική Α.Ε. Σύμβουλοι Επιχειρήσεων, Καβάλα, 2003.
- 22) Σκάγιαννης Π., (1994), «Πολιτική Προγραμματισμού των Υποδομών», Αθήνα, εκδόσεις Σταμούλης.
- 23) Σπιλάνης Ιω., Βαγιάννη Ε., Βακουφάρης Χ., Κονδύλη Ι., «Βιώσιμη Ανάπτυξη Νησιωτικού Χώρου», (2005), εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα.
- 24) Σχέδιο ανάπτυξης του Ελληνικού τουρισμού περιόδου 2004-2010.
- 25) «Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Δήμου Πρέβεζας», Μάρτιος 1992.
- 26) Υπουργείο Ανάπτυξης.
- 27) Υπουργείο Γεωργίας / Νομαρχ/κή Αυτοδ/ση Άρτας / ΕΤ.ΑΝ.ΑΜ. / Τμήμα Περιβάλλοντος Πανεπ/μίου Αιγαίου, Έφη Ζαλαχώρη, Ηλίας Καϊνάδας & Νίκος Σ. Μάργαρης, 2001.

ΔΙΚΤΥΑΚΟΣ ΤΟΠΟΣ

- 1) www.el.wikipedia.org.
- 2) www.hrma.gr/article.asp?view=8898,6&ref=83.
- 3) www.neo.gr.
- 4) www.observatory.egnatia.gr
- 5) www.oikos-nature.gr
- 6) www.preveza.gr
- 7) www.traveldailynews.gr
- 8) www.ypan.gr